



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “เนปีดอว์: ราชธานีแห่งใหม่กับการเปลี่ยนแปลง
ทางการเมืองและความมั่นคงในสหภาพพม่า”

Naypyidaw: New Capital and Politics-Security Changes in Myanmar

โดย ดุลยภาค ปรีชารัชช

16 เมษายน พ.ศ.2553

สัญญาเลขที่ RDG5210028

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “เนปีดอว์: ราชธานีแห่งใหม่กับการเปลี่ยนแปลง
ทางการเมืองและความมั่นคงในสหภาพพม่า”

Naypyidaw: New Capital and Politics-Security Changes in Myanmar

โดย ดุลยภาค ปรีชารัชช

ชุดโครงการ “ประเทศพม่าศึกษา”

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาสภาพความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐพม่าอันสัมพันธ์กับการย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้งมายังกรุงเนปีดอว์ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ทางด้านรัฐศาสตร์และยุทธศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การสถาปนาศูนย์อำนาจแห่งใหม่และการจัดวางโครงสร้างผังเมืองอย่างเป็นระบบ คือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้รัฐบาลพม่าปลอดภัยจากการลุกฮือของฝูงชน รวมถึงส่งผลให้รัฐบาลพม่ามีขีดความสามารถในการปราบปรามจลาจลและการควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉิน ขณะเดียวกัน การเคลื่อนย้ายศูนย์กลางการรบบยังเขตภูมิประเทศแบบป่าเขา ก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้กองทัพพม่าปลอดภัยจากการถูกรุกรานทางทะเล โดยรัฐมหาอำนาจตะวันตก ตลอดจนส่งผลให้กองทัพพม่ามีขีดความสามารถในการตั้งรับและตีตอบโต้ข้าศึกผ่านยุทธวิธีสงครามกองโจรและการป้องกันตามแนวลึก นอกจากนี้ การโยกย้ายเมืองหลวงมายังเขตใจกลางประเทศพร้อมกับการพัฒนาโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหารอย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลให้รัฐบาลพม่ามีศักยภาพพร้อมสรรพในการแผ่แสนยานุภาพครอบคลุมทุกส่วนภาคของประเทศ ตลอดจนทำให้กรุงเนปีดอว์แปลงสภาพเป็นดินแดนหัวใจทางยุทธศาสตร์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเติบโตและการดำรงอยู่ของรัฐพม่าในศตวรรษ ที่ 21

Abstract

This research aims to study Myanmar's politics-security changes through the relocation of the capital from Yangon to Naypyidaw by using political and strategic analytical frameworks. The studies indicate that the establishment of the new seat of power and the systematic urban design are the significant factors which can protect the ruling government from popular uprisings and can also increase the government's capability in crushing the protesters and controlling state affairs in contingency. Meanwhile, shifting the command center to mountainous topographies can also protect Myanmar armed forces from western powers' maritime invasion and can increase the armed forces' ability to defense and counterattack the enemies by means of guerilla warfare and defense-in-depth strategy. Moreover, relocating the capital to the country's core with systematic development of military strategic urban networks will also enrich the ruling regime's ability in projecting a concentric power covering the whole country and will transform the new capital into a strategic heartland influencing to the growth and existence of Myanmar state in the 21st century.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ เนื่องด้วยคุณูปการของผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยอันดับแรก ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำหรับการอนุมัติงบประมาณและการมอบโอกาสให้ผู้วิจัยได้ผลิตงานวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อแวดวง “พม่าศึกษา” และ “อุษาคเนย์ศึกษา” ขอขอบพระคุณ อาจารย์วิรัช และ อาจารย์อรนุช นิยมธรรม สำหรับการให้คำปรึกษาและการจัดหาเอกสารที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัย ขอขอบพระคุณ อาจารย์พรพิมล ศรีโชติ ที่ได้ให้ข้อคิด, ข้อวิจารณ์ และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการวิเคราะห์ตลอดเนื้อหางานวิจัย อันดับถัดมา ขอขอบพระคุณบรรดาผู้ทรงภูมิทางด้านพม่าศึกษา อาทิ Aung Saw, Yeni, Tin Maung Than, Khin Maung Soe, Guy Lubeigt และ Donald M. Seekins สำหรับมุมมองการวิเคราะห์และการให้คำสัมภาษณ์อันแสนจะอบอุ่น ในส่วนของผู้ช่วยนักวิจัย งานชิ้นนี้ได้รับความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากนายณภัทร บุญญานุสนธิ์ และ นางสาวรัชฎาภรณ์ มานะดี ลูกศิษย์จากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งทั้งสองท่านได้มีโอกาสเข้ามาช่วยงานในส่วนของการจัดเก็บข้อมูลและการจัดทำตารางการใช้จ่ายตลอดงานวิจัย ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณ Khin Maung Win, Myoe Min Naing และ Santhar ทีมงานระดับสูงของสำนักข่าว DVB (Democratic Voice of Burma) ที่ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเครือข่ายอุโมงค์ลับและยุทธศาสตร์การรบของกองทัพพม่า ตลอดจนช่วยจัดหาเอกสาร, คลังรูปภาพและแผนที่ ยุทธศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยหากปราศจากความอนุเคราะห์ช่วยเหลือของบุคคลเหล่านี้ งานวิจัยชิ้นนี้คงไม่อาจสำเร็จลุล่วงลงไปได้ จากคุณูปการอันทรงคุณค่าและหาที่สุดมิได้ ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับประเทศพม่าในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องเมืองหลวงและยุทธศาสตร์การเมือง-การทหาร รวมถึงอาจใช้เป็นช่องทางสำคัญในการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อรัฐพม่า ไม่นานก็น้อย

ศุภฤกษ์ ปรินิชาต

12 เมษายน พ.ศ.2553

ประวัติผู้วิจัย

คุณลักษณะ ประจักษ์สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขารัฐศาสตร์-ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ.2548) และระดับปริญญาโท สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (หลักสูตรนานาชาติ) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2550) ผลงานวิชาการทางด้านพม่าศึกษา อาทิ *Naypyidaw The New Capital of Burma. Bangkok: White Lotus, 2009.* และ *ฝ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2551.* ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ท่าพระจันทร์)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....จ	
ประวัติผู้วิจัย.....ฉ	
สารบัญ.....ช	
สารบัญรูปภาพ.....ซ	
สารบัญแผนที่.....ฌ-ญ	
เนื้อหา	
บทนำ.....2	
ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทัพพม่า.....6	
ภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิศาสตร์ทหาร.....17	
เนปีดอว์: ศูนย์กลางปราบปรามการลุกฮือของฝูงชน.....25	
เนปีดอว์: ศูนย์กลางป้องกันการโจมตีจากมหาอำนาจตะวันตก.....44	
เนปีดอว์: ศูนย์กลางโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหาร.....60	
บทสรุป.....97	
บรรณานุกรม.....104	
ภาคผนวก.....114	

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ	หน้า
1. ทหารพม่าสมัยโบราณ.....	9
2. ทหารราบพม่าซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมยุโรป.....	9
3. กองทัพกู้ชาติพม่าในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง.....	10
4. ทหารพม่าสมัยปัจจุบัน.....	10
5. การยกพลขึ้นบกที่หาดอินซอนในสมัยสงครามเกาหลี.....	22
6. กลุ่มผู้ชุมนุมกำลังศึกษาแผนผังเมืองย่างกุ้ง ณ สถานที่ลับแห่งหนึ่ง (ค.ศ.1988).....	31
7. รายงานพม่าตรงบริเวณหน้าศาลว่าการกรุงเนปิดอว์.....	34
8. อาคารที่พักของข้าราชการพลเรือนในเขตเมืองเนปิดอว์.....	38
9. ลักษณะถนนขนาด 10 เลนในเขตเมืองเนปิดอว์.....	38
10. การลุกฮือของฝูงชนในปี ค.ศ.1988.....	42
11. การลุกฮือของกลุ่มพระสงฆ์-ประชาชนในปี ค.ศ.2007.....	42
12. ทหารพม่าขณะกำลังฝึกซ้อมลำเลียงเครื่องจักรข้ามลำน้ำ.....	47
13. ภูมิประเทศแบบขุนเขาและแนวป่าในเขตชนเมืองเนปิดอว์.....	52
14. แปลงเพาะปลูกทางการเกษตรในเขตชนเมืองเปียงมะนา.....	52
15. แบบจำลองสวนสาธารณะในเขตกระทรวงกลาโหม.....	53
16. ชุมประตุน้ำทางเข้ากระทรวงกลาโหม.....	53
17-18. กองบัญชาการหลักและที่พักข้าราชการทหารระดับสูงในเขตกระทรวงกลาโหม.....	54
19. พิธีเปิดทางรถไฟสายย่างกุ้ง-มันตะเลย์ (ระบบรางคู่) ช่วงที่ผ่านเขตเมืองเปียงมะนา.....	68
20-21. แบบจำลองสถานีขนส่งรถไฟในเขตเมืองหลวงใหม่.....	69
22. รายงานพม่าซึ่งมักถูกเกณฑ์มาสร้างถนนและสะพานในเขตพื้นที่ชนบท.....	70
23. สภาพทางหลวงสายพิเศษจากเมืองย่างกุ้งไปยังเมืองเนปิดอว์.....	70
24. วิทยาลัยเทคโนโลยีป้องกันประเทศ (DSTA).....	85
25. อุโมงค์ลับในเขตเมืองตองยี.....	96
26. พื้นที่ภายในอุโมงค์ลับแห่งหนึ่งในเขตพม่าภาคกลาง.....	96

สารบัญแผนที่

แผนที่

หน้า

1. ตำแหน่งที่ตั้งของกรุงเนปีดอร์และเขตปกครองภายในรัฐพม่า.....	1
2-3. แผนที่การย้ายเมืองหลวงของประเทศบราซิลและไนจีเรีย.....	21
4. กรุงปารีสซึ่งถูกเชื่อมต่อด้วยเครือข่ายถนนและเส้นทางรถไฟอย่างเป็นระบบ.....	22
5. จดยุทธศาสตร์และสถานที่สำคัญภายในเมืองย่างกุ้ง (เหตุการณ์ 8888).....	28
6. การก่อวินาศกรรมและการวางระเบิดในกรุงย่างกุ้ง เมื่อปี ค.ศ.2005.....	31
7. ลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างของเมืองหลวงใหม่.....	34
8. การจัดวางสถานที่ราชการภายในกรุงเนปีดอร์.....	39
9. การจัดวางอาคารที่พักของข้าราชการพลเรือนภายในกรุงเนปีดอร์.....	40
10. เส้นทางปิดล้อมกรุงย่างกุ้งโดยกองเรือรบของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร.....	46
11. เส้นทางการบุกยึดแนวชายหาดเมืองย่างกุ้ง.....	47
12. เส้นทางการบุกโจมตีประเทศพม่า.....	51
13. เมืองเปียงมะนาและเครือข่ายชลประทานในเขตลุ่มน้ำสะโตงตอนบน.....	56
14. เขตกระทรวงกลาโหมและพื้นที่เกษตรกรรมรอบทะเลสาบเขื่อนเยชิน.....	56
15. การแบ่งพื้นที่เขตทหารย่างกุ้งออกเป็น 6 เขตหลัก.....	63
16. ฐานทัพเรือของกองทัพพม่า.....	63
17. โครงสร้างผังเมืองและสถานีรถไฟเมืองเปียงมะนา.....	68
18. ตำแหน่งเมืองยุทธศาสตร์สำคัญในเขตประเทศพม่า.....	71
19-20. ลักษณะผังเมืองและโครงข่ายคมนาคมรอบเมืองย่างกุ้ง.....	72
21-22. ลักษณะผังเมืองและโครงข่ายคมนาคมรอบเมืองตองอู.....	73
23-24. ลักษณะผังเมืองและโครงข่ายคมนาคมรอบเมืองเปียงมะนา-เนปีดอร์.....	74
25. เส้นทางรถยนต์-รถไฟ จากเมืองเปียงมะนา-เนปีดอร์ มุ่งตรงขึ้นเหนือไปยังเมืองมิตติลา.....	75
26. ลักษณะผังเมืองและโครงข่ายคมนาคมรอบเมืองมิตติลา.....	76
27-28. ลักษณะผังเมืองและโครงข่ายคมนาคมรอบเมืองมัณฑะเลย์.....	84
29. แผนผังเมืองย่างกุ้ง-ลั่วจิ่ง และตำแหน่งที่ตั้งของวิทยาลัยป้องกันประเทศ (DSA).....	85
30. ตำแหน่งเขตทหารทั้ง 13 แห่งของประเทศพม่า.....	86
31. โครงข่ายใยแก้วนำแสงและอุโมงค์ใต้ดินภายในประเทศพม่า (ต้นฉบับภาษาพม่า).....	92
32. โครงข่ายใยแก้วนำแสงและอุโมงค์ใต้ดินภายในประเทศพม่า (ต้นฉบับภาษาอังกฤษ).....	93
33. เมืองหลวงใหม่กับโครงข่ายใยแก้วนำแสงและอุโมงค์ใต้ดิน.....	94
34. แผนผังอุโมงค์ลับแห่งหนึ่งซึ่งแสดงตำแหน่งของกองบัญชาการหลัก-สนามพลาะ.....	95

35. แผนผังอุโมงค์ลับแห่งหนึ่งซึ่งแสดงตำแหน่งของกองบัญชาการหลัก-คลังเสบียง.....	95
36. เส้นทางเดินรถสายย่างกุ้ง-ตองอู-เปียงมะนา (ปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง).....	119
37. เส้นทางเดินรถสายเปียงมะนา-มิตติลา-มณฑะเลย์ (ปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง).....	120
38. เขตทหารภายในประเทศพม่า ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1948-1961.....	124
39. เขตทหารภายในประเทศพม่า ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1989-1998.....	125



แผนที่ 1 ตำแหน่งที่ตั้งของกรุงเนปิดอว์และเขตปกครองภายในรัฐพม่า
แหล่งที่มา: MIMU-Myanmar Information Management Unit

บทนำ

สหภาพพม่าจัดเป็นรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการทหารผ่านการประกาศใช้กฎอัยการศึกและการต่อต้านกระบวนการประชาธิปไตยตามวิถีตะวันตก การครองอำนาจมาอย่างยาวนานของกลุ่มชนชั้นนำทหารผสมผสานกับการปราบปรามคู่ปักษ์อย่างรุนแรง ส่งผลให้กองทัพ (Armed Forces or Tatmadaw) กลายเป็นสถาบันเพียงหนึ่งเดียวที่กุมอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ¹ อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของระบบโลกยุคหลังสงครามเย็น และการถาโถมของกระแสโลกาภิวัตน์ ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การถือครองอำนาจของกลุ่มคณะทหารเริ่มสั่นคลอนและ 'ไร้ระเบียบ' จากสภาวะการณ์ดังกล่าว รัฐบาลทหารพม่าจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโลกทัศน์และยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อเป็นการธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของกองทัพและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบเผด็จการ โดยนับตั้งแต่การสถาปนาอำนาจของกลุ่มคณะทหารหลังเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาเมื่อปี ค.ศ.1988 และการเลิกล้มอำนาจของพลเอกอาวุโสตันฉ่วย (Senior General Than Shwe) ผู้นำสูงสุดแห่งสหภาพพม่า เมื่อปี ค.ศ.1992 กลุ่มผู้นำทหารในสถาบันสภาพและพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC - State Peace and Development Council) ได้ดำเนินยุทธศาสตร์ที่น่าสนใจหลากหลายประการ อาทิ การเผยแพร่อุดมการณ์ด้านความมั่นคงผ่านสื่อของรัฐเพื่อกล่อมเกลาระชาชนและสร้างฐานมวลชนในการต่อต้านอิทธิพลของสื่อต่างชาติ การสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย และการขยายโครงสร้างกำลังรบอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศและป้องกันการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจ² และการประกาศโยกย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้ง (Yangon) ไปยังกรุงเนปีดอว์ (Naypyidaw/Nay Pyi Taw) เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ซึ่งจัดเป็นการปรับเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจครั้งยิ่งใหญ่เพื่อสถาปนาความมั่นคงให้กับระบอบทหาร โดยมีการสร้างราชธานีแห่งใหม่ตรงเขตตำบลจัตปาย (Kyatpyae) ทางฟากตะวันตกของอำเภอเปียงมะนา (Pyinmana) ห่างจากกรุงย่างกุ้งไปทางทิศเหนือราว 244 ไมล์³ สำหรับสาเหตุของการย้ายเมืองหลวงครั้งล่าสุดนั้น จัดเป็นปรากฏการณ์ที่ประกอบไปด้วยเงื่อนไขอันสลับซับซ้อน โดยสามารถแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกได้เป็น 3 แนวทางหลัก ดังต่อไปนี้:

- **เหตุผลเกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคง:** การย้ายศูนย์กลางบริหารราชการแผ่นดินและที่ทำการกระทรวงกลาโหมมายังเมืองเนปีดอว์จัดเป็นผลสืบเนื่องจากสภาพความผันผวนภายในมหานครย่างกุ้ง โดยผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงพม่า อาทิ Maung Aung Myoe และ Andrew Selth ต่างมองว่าเมืองย่างกุ้งเต็มไปด้วยปัญหามานานประการที่อาจเป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพทางการเมืองของกลุ่มผู้นำทหาร ยกตัวอย่างเช่น การเป็นศูนย์กลางการลุกฮือของประชาชน (Popular Uprising)

¹ David I. Steinberg, *The State of Myanmar* (Washington D.C.: Georgetown University Press, 2001), 68-70. สำหรับคำว่า Tatmadaw จัดเป็นคำที่ถอดเสียงมาจากภาษาพม่าซึ่งหมายถึงกองทัพ แต่สำหรับกองทัพบก ภาษาพม่าจะออกเสียง Tatmadaw-Kyi กองทัพเรือจะเป็น Tatmadaw-Yay และกองทัพอากาศจะเป็น Tatmadaw-Lay

² รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Donald M. Seekins, *The Disorder into Order: The Army State in Burma since 1962* (Bangkok: White Lotus, 2002).

³ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Andrew Selth, "Burma's Armed Forces: Looking down the Barrel", *Regional Outlook Paper*, No. 21, 2009, <www.griffith.edu.au/business/griffith-asia-institute> (1 April 2009).

⁴ Nanda Kyaw Thu, "Tyranny of the Absurd Assessing the Implications of the Pyinmana Move", *Burma Issues on the Web*, 1 January 2006, <<http://www.burmaissues.org/En/Newsletter/BINews2006-01-01.html>> (18 March 2006).

เพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการ การเป็นศูนย์กลางเครือข่ายประชาธิปไตยเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนางออง ซาน ซูจี (Aung San Suu Kyi) และ การเป็นศูนย์กลางของบรรดานักการทูตและผู้สื่อข่าวตะวันตกเพื่อสืบราชการลับจากฝ่ายรัฐบาล ขณะเดียวกัน หากมองในเชิงภูมิยุทธศาสตร์ (Geo-Strategy) เมืองย่างกุ้ง ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากอ่าวมะตะมะ จัความีความเสี่ยงต่อการถูกรุกรานทางทะเล โดยกองเรือรบต่างชาติ (สหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตก) ซึ่งหากภัยคุกคามดังกล่าวเกิดขึ้นจริง การตั้งรับอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง ย่อมส่งผลให้รัฐบาลพม่าตกเป็นฝ่ายปราชัยในการสงครามอย่างรวดเร็ว จากสภาพปัญหาดังกล่าว การสถาปนาศูนย์กลางอำนาจใหม่ที่เมืองเนปีดอว์จึงเป็นการถอยห่างจากภัยคุกคามด้านความมั่นคงในเขตนครย่างกุ้ง รวมถึงเป็นการเพิ่มพื้นที่ตั้งรับ (Defensive Space) เพื่อป้องกันการโจมตีจากกองกำลังต่างชาติผ่านรูปแบบสงครามกองโจร (Guerilla Warfare) ทั้งนี้เนื่องจากเมืองหลวงใหม่มีที่ตั้งอยู่ลึกเข้าไปในพื้นแผ่นดินมากกว่าเมืองย่างกุ้ง ประกอบกับมีสภาพภูมิประเทศโอบล้อมด้วยขุนเขาและแนวป่าจึงส่งผลดีต่อการหลบซ่อนและซุ่มโจมตีข้าศึก⁶ ในอีกประการหนึ่ง การสร้างราชธานีแห่งใหม่ยังเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับรัฐบาลพม่า โดยทำเลที่ตั้งของเมืองเนปีดอว์ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ตรงย่านใจกลางของประเทศ (Core Area) และอยู่ไม่ไกลจากรัฐฉาน รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยาห์ รัฐชินและรัฐอาระกัน ย่อมส่งผลดีต่อการขยายอำนาจทางการเมืองและการทหารของรัฐบาลพม่า มากกว่าการมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง⁷

- **เหตุผลเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ:** การย้ายเมืองหลวงครั้งล่าสุดยังมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาประเทศ อาทิ การพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมในเขตลุ่มน้ำอิระวดี-สะโตง การสร้างอ่างเก็บน้ำและเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าในเขตลุ่มน้ำสะโตง-สาละวิน ตลอดจนการถลุงสินแร่และเปิดสัมปทานป่าไม้ในเขตพื้นที่ภูเขา โดยในแถลงการณ์ของรัฐบาลพม่ากล่าวว่า “เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของรัฐบาลในการพัฒนาพื้นที่ชนบทและพื้นที่ชายแดน การเคลื่อนย้ายศูนย์กลางบริหารราชการแผ่นดินไปยังตอนกลางของประเทศและอยู่ไม่ไกลจากเส้นทางคมนาคมสายต่างๆ ย่อมส่งผลดีต่อรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกส่วนภาคของประเทศ”⁸ จากบริบทดังกล่าว การย้ายเมืองหลวงมายังเมืองเนปีดอว์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตชนบททางตอนใต้ของมณฑลมันดะเลย์ (Mandalay Division) และอยู่ไม่ไกลจากเขตชายแดน ตลอดจนถูกเชื่อมต่อด้วยเครือข่ายคมนาคมอย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลดีต่อการบุกเบิกพื้นที่ตอนใน (Hinterland) และการพัฒนาประเทศโดยรวม⁹ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวทางของรัฐบาลพมามักถูกมองว่ามีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การเมืองและการทหาร โดยหากวิเคราะห์อีกแง่มุมหนึ่ง จะพบว่า การสถาปนาเมืองเนปีดอว์ย่อมเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของรัฐบาลในการเข้าถึงแหล่งเครือข่ายทรัพยากรทั้งในเขตตอนกลางและเขตชายแดน ขณะเดียวกัน โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมต่อกับเมืองหลวงใหม่ อาทิ ถนน และ ทางรถไฟ ก็จัดเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลดีต่อการแผ่อำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลในยามสันติ รวมถึง ส่งผลดีต่อการเคลื่อนกำลังพลและลำเลียงยุทธปัจจัยของกองทัพในยามสงคราม¹⁰

⁵ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Maung Aung Myoe, “The Road to Naypyitaw: Making Sense of the Myanmar Government's Decision to Move its Capital”, *ARI Working Paper*, No. 79, November 2006, <www.ari.nus.edu.sg/pub/wps.htm> (20 June 2007). และ Andrew Selth, “Burma and the Threat of Invasion: Regime Fantasy or Strategic Reality”, *Regional Outlook Paper*, No. 17, 2008, <www.griffith.edu.au/business/griffith-asia-institute> (1 April 2009).

⁶ เพิ่งอ้าง.

⁷ Maung Chan, “Burma Capital Moves to Pyinmana, WHY?”, *Boxun News on the Web*, 11 November 2005, <<http://www.peacehall.com/news/gb/english/2005/11/200511110401.shtml>> (12 December 2005).

⁸ *Myanmar Times (English)*, Vol. 15, No. 292 (14 November 2005).

⁹ Dulyapak Preecharushh, *Naypyidaw The New Capital of Burma* (Bangkok: White Lotus, 2009), 71-85.

¹⁰ เพิ่งอ้าง.

- **เหตุผลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโหราศาสตร์:** การย้ายเมืองหลวงจัดเป็นจารีตอันศักดิ์สิทธิ์ของกษัตริย์พม่ายุคโบราณ ตลอดจน เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประวัติศาสตร์การเมืองพม่า อาทิ การย้ายเมืองหลวงจากกรุงอังวะไปยังกรุงอมรปุระ ในรัชสมัยของพระเจ้าโบคอว์พญา (ปดุง) เมื่อปี ค.ศ. 1783 และการย้ายเมืองหลวงจากกรุงอมรปุระไปยังกรุงมันตะเลย์ ในรัชสมัยของพระเจ้ามินดง เมื่อปี ค.ศ. 1857¹¹ สำหรับการย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้งไปยังกรุงเนปีดอว์นั้น ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์พม่าหลายท่าน อาทิ รองศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์ และ Michael Aung-Thwin ต่างมองว่าเป็นการตัดสินใจที่ลุ่มลึกของกลุ่มผู้นำพม่าที่ได้รับอิทธิพลจากมรดกทางประวัติศาสตร์ โดยการตั้งชื่อเมืองหลวงแห่งใหม่ว่า “เนปีดอว์” ซึ่งมีความหมายว่า “บัลลังก์แห่งราชันย์” ย่อมเป็นเครื่องสะท้อนถึงระบบความคิดของผู้นำพม่าคนปัจจุบัน (พลเอกอาวุโสตานฉ่วย) ว่ามีความเกี่ยวพันและยึดโยงอยู่กับอดีตอันรุ่งโรจน์ของจักรวรรดิพม่ายุคโบราณ¹² ขณะเดียวกัน การสร้างราชธานีแห่งใหม่ ยังเป็นการถอยห่างจากมรดกอาณานิคมในเขตเมืองหลวงเก่า โดยตามมุมมองของกลุ่มผู้นำทหารนั้น กรุงย่างกุ้งถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความขมขื่นทางประวัติศาสตร์เนื่องจากเป็นนครหลวงที่ถูกสถาปนาขึ้นโดยกองทัพอังกฤษผู้ปล้นเอกราช¹³ ตลอดจนเคยถูกใช้เป็นฐานทัพของกองกำลังต่างชาติในการบุกโจมตีดินแดนพม่าตอนใน (ทหารอังกฤษ-อินเดียในสมัยอาณานิคม และ ทหารญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง) ดังนั้น การย้ายเมืองหลวงจึงเป็นการปลดแอกออกจากอิทธิพลของเจ้าอาณานิคม (Decolonization) และถือเป็นการเบิกยุคใหม่ให้กับประวัติศาสตร์ของประเทศ

ในอีกประการหนึ่ง การสร้างเมืองหลวงใหม่ยังถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัยทางโหราศาสตร์ โดยจากคำพยากรณ์ของโหราจารย์ประจำตัวนายพลตานฉ่วย กรุงย่างกุ้งอาจพบกับหายนะครั้งยิ่งใหญ่ทั้งจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ (อุทกภัย วาตภัย) การลุกฮือของฝูงชนจำนวนมาก และ การรุกรานทางทะเลจากกองกำลังต่างชาติ ดังนั้น หนทางเดียวที่จะรักษาอำนาจของกลุ่มผู้นำทหาร คือ การย้ายเมืองหลวงออกจากย่างกุ้งพร้อมกับการสถาปนาราชธานีตามประเพณีนิยมของบุรุษกษัตริย์¹⁴ จากกรณีดังกล่าว การสถาปนาศูนย์อำนาจแห่งใหม่ ณ เมืองเนปีดอว์ จึงมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับเหตุปัจจัยทางประวัติศาสตร์และโหราศาสตร์เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจให้กับผู้นำทหาร ขณะเดียวกัน ภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในอดีต หรืออาจเกิดขึ้นจากคำทำนาย เช่น การโจมตีจากต่างชาติ หรือ การประท้วงของฝูงชน ย่อมสอดคล้องและสัมพันธ์กับภัยคุกคามทางการเมืองและการทหารที่ก่อตัวขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจย้ายเมืองหลวงของกลุ่มผู้นำพม่า ไม่น่ามากนัก

จากการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า การสร้างราชธานีแห่งใหม่จัดเป็นยุทธศาสตร์ที่ลุ่มลึกและประกอบด้วยเหตุปัจจัยอันสลับซับซ้อน รวมถึงเป็นการปรับเปลี่ยนศูนย์อำนาจครั้งยิ่งใหญ่เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบอบทหาร โดยถึงแม้ว่าการย้ายเมืองหลวงของรัฐบาลพม่าอาจได้รับอิทธิพลจากยุทธศาสตร์การพัฒนาและมรดกทางประวัติศาสตร์-โหราศาสตร์ แต่ทุกเหตุปัจจัยล้วนถูกขับเคลื่อนผลักดันเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์การเมืองและการทหาร เป็นสำคัญ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การวิเคราะห์บทบาทของเมืองเนปีดอว์กับสภาพความเปลี่ยนแปลงด้าน

¹¹ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Dhida Saraya, *Mandalay the Capital City, the Center of the Universe* (Bangkok: Muang Boran, 1995).

¹² Aung Saw, “Behold a New Empire”, *The Irrawaddy*, Vol.14, No. 10 (October 2006), 24-25.

¹³ Michael Aung-Thwin, “From Rangoon to Pyinmana,” *Burmanet News on the Web*, 28 November 2005, <<http://www.burmanet.org/news/2005/11/28/bangkok-post-from-rangoon-to-pyinmana>> (15 December 2005).

¹⁴ Richard C. Paddock, “Abrupt Relocation of Burma Capital linked to Astrology”, *The Boston Globes on the Web*, 1 January 2006, <<http://www.boston.com/news/world/asia/articles/2006/01/01.shtml>> (5 June 2006).

การเมืองและความมั่นคงภายในสหภาพพม่า จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ โดยการศึกษาในรายประเด็นดังกล่าว นอกจากจะเป็นการสืบค้นเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายเมืองหลวงครั้งล่าสุดผ่านมุมมองทางด้านยุทธศาสตร์แล้ว ยังเป็นการฉายภาพความเปลี่ยนแปลงของรัฐพม่าอันสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของราชธานีได้อย่างลุ่มลึกและเป็นระบบ

สำหรับการจัดลำดับเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็นหกส่วนหลัก โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทัพพม่า อาทิ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ อุดมการณ์ด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์การรบและระบบอาวุธยุทธโปกรณ์ สำหรับส่วนที่สอง จะกล่าวถึงแนวคิดภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography) และภูมิศาสตร์ทหาร (Military Geography) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายสภาพความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นที่กับการวางยุทธศาสตร์การเมืองและยุทธวิธีการทำสงคราม โดยแนวคิดดังกล่าว ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เนื้อหาของงานวิจัยสำหรับส่วนที่สามจนถึงส่วนที่ห้า จะกล่าวถึงภัยคุกคามและสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการย้ายเมืองหลวงของรัฐบาลพม่า ตลอดจนบทบาทของเมืองเนปีดอว์อันสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองและความมั่นคง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสามประเด็นหลัก ดังนี้ เนปีดอว์: ศูนย์กลางป้องกันการลุกล้ำของพม่าชน เนปีดอว์: ศูนย์กลางป้องกันการโจมตีจากมหาอำนาจตะวันตก และ เนปีดอว์: ศูนย์กลางโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหาร ซึ่งในแต่ละส่วนจะเป็นการฉายภาพความโดดเด่นของเมืองเนปีดอว์ที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของรัฐบาลพม่า อาทิ การควบคุมสถานการณ์ฉุกละหุกและปราบจลาจล การป้องกันการรุกรานทางทะเลจากกองกำลังต่างชาติ และ การจัดวางโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางการปกครองและต่อต้านการโจมตีจากข้าศึก สำหรับส่วนสุดท้ายนั้น จะว่าด้วยบทสรุปและบทวิเคราะห์เพิ่มเติม ตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลไทยในการกำหนดยุทธศาสตร์เมืองและความมั่นคงกับรัฐบาลสหภาพพม่า

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกองทัพพม่า

กองทัพ คือองค์ประกอบหลักในการปกป้องอธิปไตยแห่งสหภาพพม่า รวมถึงเป็นสถาบันที่กุมอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ขณะเดียวกัน การครองอำนาจอย่างยาวนานของกลุ่มผู้นำทหาร (ค.ศ.1962-ปัจจุบัน) ก็จัดเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ส่งผลให้กองทัพกลายเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายทางการเมืองและความมั่นคง ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงภายในสหภาพพม่าหลากหลายมิติ จากบริบทดังกล่าว การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทัพ อาทิ หลักนิยมทางการทหาร และยุทธวิธีการทำสงคราม จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการทำทำความเข้าใจระบบความคิดและแรงผลักดันที่อยู่เบื้องหลังการย้ายเมืองหลวงครั้งล่าสุดของกลุ่มผู้นำทหาร สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกองทัพพม่านั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสองประเด็นหลักตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โดยมีเนื้อหาที่น่าสนใจดังนี้

พัฒนาการกองทัพพม่าก่อนปี ค.ศ.1988

กองทัพพม่าถือกำเนิดขึ้นนับตั้งแต่ยุคราชวงศ์ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดินแดนพม่าถูกปกครองด้วยระบอบกษัตริย์ และประกอบด้วยนครรัฐน้อยใหญ่ (City-States) เรียงรายกันไปตามสองฟากฝั่งแม่น้ำอิระวดี สะโตง และสาละวิน¹⁵ สภาพสังคมการเมืองยุคจารีต อาทิ การเกณฑ์แรงงานตามระบบไพร่ การกวาดต้อนเชลยศึกในยามสงคราม และความเข้มแข็งอำนาจกษัตริย์ของเหล่าราชบุตร ส่งผลให้กองทัพพม่ามีลักษณะเป็นกองทัพประเพณี (Traditional Army) อันเกิดจากการระดมพลในยามสงคราม¹⁶ และถูกขับเคลื่อนด้วยอำนาจบารมีขององค์พระมหากษัตริย์ เป็นสำคัญ ในส่วนของการจัดโครงสร้างกำลังรบ กองทัพพม่าสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายส่วน เช่น กองทะเลพม่า กองทัพช้างและกองทัพม้า รวมถึงมีเทคนิคการจัดกระบวนทัพที่หลากหลายตามหลักพิชัยสงคราม อาทิ การจัดทัพเป็นรูปวงโค้ง รูปตีนกา และรูปก้ามแมลง¹⁷ ขณะเดียวกัน การทำสงครามปราบปรามแคว้นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาทิ มอญ อวระกัน และไทใหญ่ รวมถึง การเปิดยุทธนาการกับอาณาจักรเพื่อนบ้านอย่างอยุธยา ล้านนา และล้านช้าง ก็จัดเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งผลให้กองทัพพมามีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถทางการรบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของพระเจ้าอโนรธา (ค.ศ.1044-1077) พระเจ้าบุเรงนอง (ค.ศ.1551-1581) พระเจ้าอลองพญา (ค.ศ.1752-1760) และพระเจ้ามังระ (ค.ศ.1763-1776) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุทธพม่าประสบความสำเร็จในการขยายปริมณฑลทางการเมือง ตลอดจนกลายเป็นรัฐที่ทรงพลังอำนาจบนภาคพื้นอุษาคเนย์¹⁸

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากองทัพพม่าจะมีขีดความสามารถทางการทหารที่เข้มแข็ง แต่การขยายอำนาจของจักรวรรดินิยมอังกฤษ (British Imperialism) โดยเฉพาะการยึดครองอินเดียและการล่าอาณานิคมในอุษาคเนย์ ก็จัดเป็นภัยคุกคามทางยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะทางการรบของกองทัพพม่า การขยายแสนยานุภาพของอังกฤษถูกขับเคลื่อนด้วยการตั้งสถานีการค้าและการส่งกองกำลังเรือรบเข้าปิดล้อมพื้นที่ชายฝั่ง ในขณะเดียวกัน เรือรบของอังกฤษก็ถูกติดตั้งด้วยปืนใหญ่

¹⁵ วิรัช นิยมธรรม, *คิดแบบพม่า: ว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในคำรณีย์* (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551), 211-233.

¹⁶ ดุลยภาค ปรีชารัชช, *ผ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน* (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2551), 60.

¹⁷ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกระบวนทัพและเทคนิคการรบของกองทัพพม่าสมัยโบราณโปรดดูใน สุเนตร ชุตินธรานนท์, *บุเรงนอง (กษัตริย์พม่าในลัทธิศาสนา)* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2548) และ สุเนตร ชุตินธรานนท์, *พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2542).

¹⁸ เพิ่งอ้าง.

ที่มีวิธีการยิงระยะไกล ซึ่งทำให้มีลักษณะไม่แตกต่างอะไรจากป้อมปราการลอยน้ำ¹⁹ จากลักษณะดังกล่าว กองทัพพม่าจึงเผชิญหน้ากับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มาพร้อมกับอำนาจทางทะเลและยุทธวิธีการรบแบบเรือปืน (Gunboat Tactics) โดยการก่อตัวของสงครามพม่า-อังกฤษ (Anglo-Burmese Wars) อันเป็นผลสืบเนื่องจากความขัดแย้งทางการค้าและการทหาร นั้น ถือเป็นการเปิดยุทธนาการครั้งสำคัญระหว่างกำลังรบพื้นดินแถบภาคพื้นอุษาคเนย์กับกำลังรบสมัยใหม่ของมหาอำนาจตะวันตก²⁰ โดยอังกฤษได้เปิดแนวรบทางอ่าวมะตะมะและลำแม่น้ำอิระวดีเพื่อครองความได้เปรียบในการลำเลียงเรือรบเข้าปิดล้อมประเทศพม่า ซึ่งเทคนิคดังกล่าวจัดเป็นยุทธวิธีแบบใหม่ที่กองทัพพม่าขาดความคุ้นเคยและคาดไม่ถึง ท้ายที่สุด การยุทธ์ได้จบลงด้วยชัยชนะของอังกฤษ โดยการส่งกองเรือรบจากฐานทัพเมืองย่างกุ้งมุ่งตรงเข้าพิชิตราชธานีมณฑลเยลตามลำแม่น้ำอิระวดีจนนำไปสู่ความพ่ายแพ้ทางการทหารของกองทัพพม่าและการแตกดับของอาณาจักรพมายุคโบราณ

หลังจากที่พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างเป็นทางการ เมื่อปี ค.ศ.1885 กองทัพประเพณีได้สลายตัวไปพร้อมกับการล่มสลายของระบอบกษัตริย์และการยกเลิกระบบไพร่โดยรัฐบาลอังกฤษ ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้พม่าถูกควบคุมโดยกองทัพอาณานิคมซึ่งประกอบด้วย ทหารอังกฤษ ทหารซีปอย (อินเดีย)²¹ และทหารกูรข่า (เนปาล) นอกจากนี้ กลุ่มข้าหลวงชาวอังกฤษยังได้ทำการว่าจ้างกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน เช่น กะเหรี่ยง ชิน และคะฉิ่น เข้ามารับราชการเป็นทหารประจำกองทัพเพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ในอีกประการหนึ่ง รัฐบาลของเจ้าอาณานิคมยังได้ทำการสถาปนา “กองทหารประจำการ (Standing Army)” เพื่อแปลงสภาพกำลังรบพื้นดินให้กลายเป็นกำลังรบสมัยใหม่ที่มีขีดความสามารถในการใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทรงอำนาจ โดยนายทหารส่วนใหญ่ต้องสวมใส่เครื่องแบบและประดับเครื่องยศตามแบบอย่างตะวันตก รวมถึงมีการฝึกใช้อาวุธประจำกายและจัดโครงสร้างกำลังรบตามหลักยุทธศาสตร์ของกองทหารยุโรป²² อย่างไรก็ตาม กองทัพอาณานิคมซึ่งประจำการอยู่ในดินแดนพม่า ก็จัดว่ามีลักษณะเป็น “กองกำลังต่างด้าว” มากกว่า “กองกำลังแห่งชาติ” ตลอดจนมีภารกิจหลักในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของเจ้าอาณานิคม และมุ่งปราบปรามชาวพม่าที่ออกมาเดินขบวนประท้วงตามท้องถนน เป็นสำคัญ สถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ชาวพม่าส่วนใหญ่ไม่พอใจการกดขี่ข่มเหงของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ จนนำไปสู่การจัดตั้งขบวนการชาตินิยมเพื่อขับไล่อิทธิพลของมหาอำนาจตะวันตกออกจากแผ่นดินพม่า โดยมี อูอองซาน (U Aung San) เป็นแกนนำคนสำคัญในการเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราช

ครั้นเมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาก่อตัวขึ้น กองทหารญี่ปุ่นได้เคลื่อนกำลังเข้าโจมตีประเทศพม่าเพื่อครอบครองแหล่งเครือข่ายทรัพยากรและควบคุมจุดยุทธศาสตร์ในการส่งกำลังบำรุงเข้าปิดล้อมประเทศอินเดีย ขณะเดียวกัน ขบวนการชาตินิยมพม่าซึ่งนำโดยกลุ่มคนหนุ่มจำนวน 30 คน หรือที่เรียกกันว่า กลุ่มตรีทศมิตร/ขบวนการ 30 สหาย (Thirty Comrades) ได้หลบหนีออกนอกประเทศเพื่อไปร่วมฝึกวิชาทหารกับกองทัพจักรวรรดิญี่ปุ่นที่เกาะไต้หวัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกลับมาปลดปล่อยพม่าจากการครอบครองของอังกฤษ²³ เหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ “กองทัพสมัยใหม่ (Modern Army)” ถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกภายใต้แรงกดดันของสงครามโลกครั้งที่สองและระเบียบวินัยที่เข้มแข็งและดุคั่นของทหารญี่ปุ่น ท้ายที่สุด กองทัพพม่าซึ่งตัดสินใจร่วมรบกับกองทัพญี่ปุ่นก็ประสบความสำเร็จในการขับไล่กองทัพเจ้าอาณานิคมออกจากมณฑลไม่ว่าอย่างไรก็ตาม เมื่อญี่ปุ่นยึดครองพม่าอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1942 แกนนำขบวนการชาตินิยม อาทิ อูอองซาน

¹⁹ เฟิ่งอ้าง.

²⁰ เฟิ่งอ้าง.

²¹ ดุลยภาค ปรีชารัชช, *ผ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน*, 64.

²² B.R. Peam, *A History of Rangoon* (Rangoon: American Baptist Mission Press, 1939), 163-172.

²³ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, *พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2544), 69-71.

และ เนวิน (Ne Win) ต่างรู้สึกหวัหระแวงต่อการขยายอำนาจทางการเมืองและการทหารของกองทัพญี่ปุ่น ตลอดจนเกรงว่า ญี่ปุ่นอาจกลายเป็นเจ้าอาณานิคมที่ต้องการยึดครองพม่าสืบต่อจากอังกฤษ²⁴ ดังนั้น กองทัพพม่าจึงหันไปร่วมมือกับอังกฤษ และฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อขับไล่กองทหารญี่ปุ่นออกจากแผ่นดินพม่า ขณะเดียวกัน นายพลอองซานก็ได้ตัดสินใจดำเนิน ยุทธวิธี “สงครามกองโจร หรือ สงครามจรยุทธ์” โดยมีการเคลื่อนกำลังเข้าไปยังพื้นที่ป่าเขาเพื่อหลบซ่อนและซุ่มโจมตี ทหารญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง²⁵ ท้ายที่สุด การยุทธ์ได้จบลงด้วยชัยชนะของกองทัพพม่า โดยถึงแม้ว่าอังกฤษจะกลับมาปกครองพม่า อีกครั้ง แต่นายพลอองซานและขบวนการชาตินิยมก็ยังคงเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราชอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การปลดแอก ออกจากอังกฤษอย่างเป็นทางการ เมื่อปี ค.ศ. 1948

การสถาปนารัฐเอกราชสมัยใหม่ (Modern-Nation State) หลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง จัดเป็น ช่วงเวลาที่น่าสนใจในบริบทของประวัติศาสตร์และการเมือง โดยถึงแม้ว่ารัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนู (U-Nu) จะปรับใช้รูปแบบการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) แต่การก่อตัวของสงครามกลาง เมืองอันเป็นผลสืบเนื่องจากการลุกฮือของกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดน เช่น กลุ่มกะเหรี่ยง และคะฉิ่น เพื่อปลดแอกแยกตัว ออกจากสหภาพพม่า รวมถึงการขยายอิทธิพลทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและกองกำลังก๊กมินตั๋ง (Koumintong-KMT) ในเขตที่ราบสูงฉาน ก็จัดแรงบีบคั้นทางยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเอกภาพทางการเมืองและระบบ ความมั่นคงแห่งรัฐ²⁶ สภาวะแวดล้อมดังกล่าวส่งผลให้พัฒนาการด้านหลักนิยม (Doctrine) และยุทธวิธีการรบ (Tactics) ของ กองทัพพม่าถูกขับเคลื่อนด้วยแนวคิด “การทำสงครามปราบปรามการก่อความไม่สงบ (Counter-Insurgencies Warfare)” และ “การทำสงครามตามแบบ (Conventional Warfare)” เพื่อรับมือกับภัยคุกคามที่มาจาก “การแบ่งแยกดินแดน” และ “การแทรกแซงจากโลกภายนอก”²⁷ อย่างไรก็ตาม กองทัพพม่าในช่วงเวลาดังกล่าว จัดว่ามีลักษณะเป็น “กองกำลังกู้ชาติ” ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างกำลังรบขนาดเล็กและมีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ค่อนข้างล้าสมัยเมื่อเทียบกับกำลังรบของกลุ่มชาติพันธุ์²⁸ ในขณะเดียวกัน ความขัดแย้งทางการเมืองและการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มผู้นำพลเรือน ก็จัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ กองทัพพม่าไม่สามารถปฏิบัติการทางทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความปั่นป่วนทางการเมืองเริ่มทวีความรุนแรงเมื่อ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งนำโดยกลุ่มกะเหรี่ยงประสบความสำเร็จในการยึดครองจุดยุทธศาสตร์ในเขตชายแดน ตะวันออกและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิรวดี ขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์จีน-พม่าและกองกำลังก๊กมินตั๋งต่างก็ประสบความสำเร็จ ในการขยายอิทธิพลครอบคลุมเขตที่ราบสูงฉาน เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้กองทัพพม่าประสบความล้มเหลวในการปราบ กบฏและขับไล่กองกำลังต่างชาติออกจากมาตุภูมิ” อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความรุนแรงก็เริ่มกลับเข้าสู่สภาวะปกติเมื่อนาย พลเนวิน ผู้นำสูงสุดแห่งกองทัพพม่า ตัดสินใจทำรัฐประหารโค่นล้มนายกรัฐมนตรีนู เมื่อปี ค.ศ. 1962 แล้วทำการสถาปนา ระบบเผด็จการอำนาจนิยม (Authoritarian Dictatorship) เพื่อเข้าจัดการกับความสับสนวุ่นวายภายในประเทศ

²⁴ บุญเทียม พลางหมัญ (เรียบเรียง), พม่า: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2005), 260.

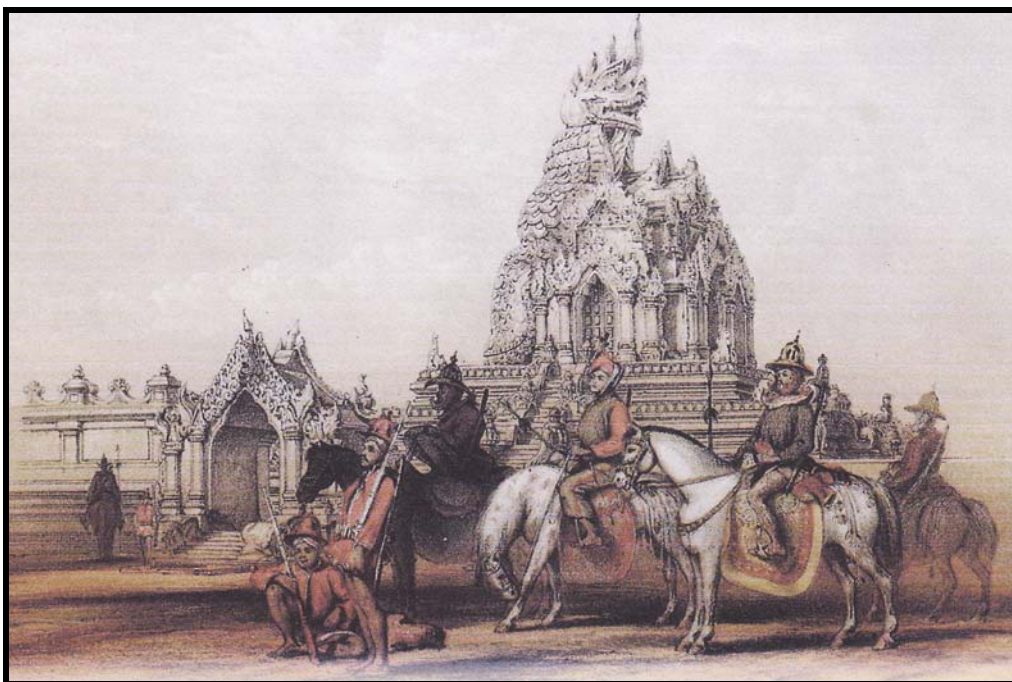
²⁵ เพิ่งอ้าง.

²⁶ พรพิมล ตรีโชติ, การต่างประเทศพม่า: ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและชนกลุ่มน้อย (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2008), 37-48.

²⁷ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2009), 194.

²⁸ เพิ่งอ้าง, 47-48.

²⁹ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Andrew Selth, “Burma’s Armed Forces: Looking down the Barrel”, *Regional Outlook Paper*, No. 21, 2009.



รูปภาพ 1 ทหารพม่าสมัยโบราณ

แหล่งที่มา: สุเนตร ชุตินธรานนท์. พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า. กรุงเทพฯ: มติชน, 2542.



รูปภาพ 2 ทหารราบพม่าซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมยุโรป

แหล่งที่มา: สุเนตร ชุตินธรานนท์. พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า. กรุงเทพฯ: มติชน, 2542.



รูปภาพ 3 กองทัพชาติพม่าในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง
แหล่งที่มา: Callahan, Mary P. *Making Enemies: War & State Building in Burma*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003.



รูปภาพ 4 ทหารพม่าสมัยปัจจุบัน
แหล่งที่มา: AP/AFP

จากการศึกษาของ Maung Aung Myoe ในหนังสือเรื่อง “Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948” กองทัพพม่าเริ่มได้รับการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่องในสมัยของนายพลเนวิน โดยมีการแปลงสภาพจาก “กองกำลังขนาดเล็ก” เป็น “กองกำลังขนาดกลาง” ที่มีขีดความสามารถในป้องกันประเทศและปราบปรามการก่อความไม่สงบตามแนวชายแดน³⁰ ขณะเดียวกัน ในปี ค.ศ.1964 กระทรวงกลาโหมพม่ายังได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ 3 ประการ รวมถึงหลักนิยมและยุทธวิธีทางการทหารที่น่าสนใจ ซึ่งประกอบด้วย

1. ภัยคุกคามที่มาจากขบวนการแบ่งแยกดินแดนซึ่งส่งผลกระทบต่อนิธิยภาพทางการเมืองและเอกภาพทางการเมือง โดยกองทัพพม่าจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “การทำสงครามปราบกบฏ” อาทิ ปฏิบัติการค้นหา-ทำลาย การชุมนุมโจมตี และการรบในเวลากลางคืน³¹

2. ภัยคุกคามที่มาจากศัตรูทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีศักดิ์ทางการทหารใกล้เคียงกัน³² โดยกองทัพพม่าจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “การทำสงครามตามแบบ” และ “การทำสงครามเบ็ดเสร็จ (Total Warfare)” โดยปราศจากการเสียดินแดนให้กับข้าศึกแม้แต่ตารางนิ้วเดียว³³ และ

3. ภัยคุกคามที่มาจากศัตรูอันทรงพลานุภาพและมีศักดิ์ทางการทหารเหนือกว่า³⁴ โดยกองทัพพม่าจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ “การทำสงครามประชาชน (People Warfare)” และ “การทำสงครามจรยุทธ์” เพื่อปกป้องดินแดนส่วนใหญ่จากการบุกรุกของกองกำลังต่างชาติ³⁵

จากคำแถลงการณ์ในเบื้องต้น กองทัพพม่าจึงเริ่มขยายโครงสร้างกำลังรบอย่างต่อเนื่อง อาทิ การเพิ่มกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ และการฝึกซ้อมทางการทหาร โดยกลุ่มผู้นำในกระทรวงกลาโหมมักมองว่าภัยคุกคามภายนอกมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับภัยคุกคามภายใน อาทิ การสนับสนุนด้านอาวุธแก่ขบวนการแบ่งแยกดินแดนโดยกลุ่มประเทศต่างๆ หรือ การอพยพของกลุ่มชาติพันธุ์เข้าไปยังประเทศข้างเคียงเพื่อลี้ภัยทางการเมือง³⁶ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว นายพลเนวิน จึงดำเนินนโยบายโดดเดี่ยวนิยม (Isolationism) เพื่อปิดกั้นพม่าจากการแทรกแซงของโลกภายนอกในยุคสงครามเย็น ตลอดจนทำการปิดประเทศเพื่อส่งกองกำลังทหารเข้าจัดการกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนอย่างเฉียบขาดและรุนแรง โดยมีการปรับใช้ยุทธวิธีตัดสี่ (Four Cuts) เพื่อตัดขุมพลังของกองกำลังคู่ปรปักษ์ อันได้แก่ อาหาร คลังวัสดุ การข่าว และกองกำลัง รวมถึงมีการปรับใช้ยุทธวิธีห้าเสาหลัก (Five Columns) เพื่อลดทอนสมรรถนะของฝ่ายตรงข้ามผ่านการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมและสื่อสารมวลชน³⁷ การรบบูกับกองกำลังชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่องส่งผลให้กองทัพพม่ามีขีดความสามารถในการทำสงครามปราบกบฏ ตลอดจนประสบความสำเร็จในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ขณะเดียวกัน ถึงแม้ว่ากองทัพพม่าจะมีการพัฒนายุทธศาสตร์และยุทธวิธีการรบเพื่อเข้าจัดการกับกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์อย่าง

³⁰ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 62-64.

³¹ เพิ่งอ้าง, 21.

³² เป็นที่ทราบกันดีในหมู่ทหารและประชาชนพม่าบางส่วนว่าหมายถึงประเทศไทย

³³ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 22.

³⁴ เป็นที่ทราบกันดีว่ามหาอำนาจที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงพม่าในช่วงสมัยนายพลเนวิน คือ ประเทศจีน อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี ค.ศ.

1988 มหาอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงพม่า ตามมุมมองของกลุ่มคณะทหาร คือ สหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศตะวันตก

³⁵ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 22.

³⁶ เพิ่งอ้าง.

³⁷ เพิ่งอ้าง, 23-24.

ต่อเนื่อง แต่กองทัพพม่าก็ยังให้ความสำคัญกับการทำสงครามต่อต้านการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศมหาอำนาจ คู่เดียวกัน นอกจากนี้ การสถาปนาระบอบเผด็จการทหารและระบอบสังคมนิยมวิธพม่า (Burmese Way to Socialism) ก็จัดเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้กองทัพกลายเป็นสถาบันที่ทรงพลังอำนาจในการกำหนดนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศพม่าหลากหลายมิติ

อย่างไรก็ตาม การขับไล่กองलगต่างชาติดันเป็นผลสืบเนื่องจากปิดประเทศมาอย่างยาวนาน ความตกต่ำทางเศรษฐกิจอันเกิดจากทุ้มงบประมาณเพื่อพัฒนากองทัพ รวมถึงการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมอันเนื่องมาจากการผูกขาดอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำทหาร ได้กลายมาเป็นปัญหาเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของระบอบเผด็จการ โดยเหตุการณ์ต่างๆ ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อกลุ่มนักศึกษา ประชาชน และพระสงฆ์ ซึ่งไม่พอใจการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ล้มเหลวของรัฐบาลเนวิน ตลอดจนทหารเรือและทหารอากาศบางส่วน ซึ่งไม่พอใจการผูกขาดอำนาจของกองทัพบก ตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อโค่นล้มระบอบคณาธิปไตยเนวินที่ทำการปกครองประเทศเป็นเวลายาวนานกว่า 26 ปี³⁸ โดยมีการเดินขบวนประท้วงตามท้องถนนทั่วเมืองย่างกุ้งและเมืองสำคัญอื่นๆ ทั่วประเทศ การลุกฮือของฝูงชนจำนวนมากจัดเป็นภัยคุกคามแบบใหม่ซึ่งสร้างแรงสั่นสะเทือนให้กับความมั่นคงของระบอบทหารอย่างฉับพลัน โดยการประท้วงได้มาถึงจุดแตกหักเมื่อวันที่ 8 เดือน 8 (สิงหาคม) ปี ค.ศ.1988 หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า เหตุการณ์ 8888 เมื่อฝูงชนจำนวนมากต่างเคลื่อนขบวนเข้าปิดล้อมสถานที่ราชการในเขตมหานครย่างกุ้ง ตลอดจนเข้าสู่ตึ่ละมบอนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนในที่สุด นายพลเนวินได้ตัดสินใจประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้นำสูงสุด ซึ่งนำไปสู่การล่มสลายของระบอบเนวินและระบอบสังคมนิยมวิธพม่า³⁹ สถานการณ์ทางการเมืองยังคงยืดเยื้อต่อไป จนกระทั่งเมื่อวันที่ 18 เดือนกันยายน ปี ค.ศ.1988 เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็ก่อตัวขึ้น เมื่อนายพลชอหม่อง (Saw Maung) แกนนำคนสำคัญของกองทัพพม่าตัดสินใจทำรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลรักษาการของ ดร. หม่อง หม่อง (Maung Maung) แล้วส่งกองทหารพร้อมอาวุธครบมือเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงอย่างหนักหน่วงจนนำไปสู่โศกนาฏกรรมครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์การเมืองพม่า⁴⁰

พัฒนาการกองทัพพม่าหลังปี ค.ศ.1988

หลังจากการลุกฮือของฝูงชนได้สิ้นสุดลง กองทัพพม่าได้ประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองและลดแรงกดดันจากประชาคมโลกในกรณีของการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยถึงแม้ว่านางองซาน ซูจี ผู้นำแห่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD-National Leagues for Democracy) จะประสบความสำเร็จอย่างฉับพลันในการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ.1990 แต่กลุ่มคณะทหารกลับปฏิเสธการถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองให้กับนางซูจี และยังคงปกครองประเทศต่อไปในนามของสภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “สล็อก (SLORC-State Law and Order Restoration Council)”⁴¹ นับแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศพม่าจึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบทหารอีกครั้ง โดยพลเอกอาวุโสตานฉ่วย ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดแห่งสหภาพพม่าสืบต่อจากนายพลชอหม่อง ได้ตัดสินใจรวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง (Centralization) เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับกองทัพ ตลอดจนดำเนินยุทธศาสตร์หลากหลาย

³⁸ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง, 84-85.

³⁹ เฟิ่งอ้าง, 121-133.

⁴⁰ เฟิ่งอ้าง.

⁴¹ เฟิ่งอ้าง, 143-150.

รูปแบบเพื่อจัดศัตรูทางการเมืองและปกป้องอธิปไตยแห่งรัฐ⁴² อาทิ การกักขังนางองซาน ซูจี เพื่อสลายพลังของกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตย การโจมตีฐานที่มั่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงเคลื่อนไหวเรียกร้องเอกราช และการขยายโครงสร้างกำลังรบเพื่อป้องกันการบุกรุกจากกองกำลังต่างชาติ ในเวลาต่อมา กลุ่มคณะทหารได้ทำการปรับปรุงกลไกการบริหารบางส่วนแล้วทำการเปลี่ยนชื่อองค์กรจาก “สภาสล็อต” เป็น “สภาสปีด” หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “สภาสันติภาพและพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC-State Peace and Development Council)” ซึ่งจัดเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลและกุมอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ตลอดช่วงสมัยของพลเอกตานฉ่วย กองทัพพม่าได้รับการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านอุดมการณ์ หลักนิยม กำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ โดยสามารถแบ่งประเด็นการนำเสนอออกเป็นสามส่วนหลัก ดังต่อไปนี้

อุดมการณ์ด้านความมั่นคง: นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 โลกทัศน์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic Worldviews) ของกองทัพพม่าถูกขับเคลื่อนด้วยสภาพความผันผวนของระบบการเมืองโลกยุคหลังสงครามเย็น และความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ด้านความมั่นคง (Security Landscape) ในศตวรรษที่ 21 อาทิ การเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิวัติประชาธิปไตย การดำรงอยู่ของขบวนการแบ่งแยกดินแดน และการแทรกแซงทางการเมืองและการทหารเพื่อล้มล้างระบอบเผด็จการ โดยรัฐมหาอำนาจตะวันตก⁴³ แรงบีบบังคับทางยุทธศาสตร์ ส่งผลให้การถือครองอำนาจของกลุ่มคณะทหารเริ่มสั่นคลอนและไร้ระเบียบ รวมถึง ทำให้กลุ่มผู้นำในสภาสันติภาพและพัฒนาแห่งรัฐเริ่มรู้สึกหวัหระว่งต่อสถานะแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป⁴⁴ ขณะเดียวกัน รัฐบาลพม่าในช่วงหลังปี ค.ศ. 1988 มักมองว่าความมั่นคงของรัฐ ความมั่นคงของระบอบทหารและความมั่นคงของกองทัพคือองค์พหุเพียงตัวเดียวและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันใดสถาบันหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสถาบันอื่นคู่เดียวกัน⁴⁵ นอกจากนี้ กลุ่มคณะทหารยังได้ให้ความสำคัญกับภัยคุกคามที่เกิดจากการแทรกแซงของรัฐมหาอำนาจ โดยมองว่าภัยคุกคามภายนอกมีความเชื่อมโยงกับภัยคุกคามภายใน ตลอดจนเป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของระบอบเผด็จการ โดยเฉพาะการสนับสนุนกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตยและกองกำลังแบ่งแยกดินแดนโดยชาติมหาอำนาจตะวันตก⁴⁶

จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว รัฐบาลทหารพม่าจึงประกาศอุดมการณ์แห่งชาติเพื่อแสดงเจตนารมณ์และภารกิจหลักในการรับมือกับภัยคุกคามยุคหลังสงครามเย็น โดยมีการเผยแพร่คำประกาศผ่านสื่อของรัฐในหลากหลายรูปแบบ เช่น วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ อีกทั้งยังกำหนดให้หนังสือ ตำรา และวารสารทุกฉบับต้องจัดพิมพ์อุดมการณ์ดังกล่าวไว้ในส่วนหน้าของสิ่งพิมพ์⁴⁷ โดยมีชุดอุดมการณ์ที่น่าสนใจสองส่วน ได้แก่ ภารกิจแห่งชาติ 3 ประการ (Three Main National Causes) ซึ่งประกอบด้วย 1.มิให้สหภาพพม่าต้องแตกแยก 2.มิให้ความสามัคคีระหว่างชนชาติต้องแตกแยก และ 3.ปกป้องอธิปไตยแห่งรัฐ และ ความปรารถนาของประชาชน 4 ประการ (People's Desire) ซึ่งประกอบด้วย 1.ต่อต้านกลุ่มบุคคลที่พึงพาต่างชาติ 2.ต่อต้านพวกก่อการกำเริบทำลายสันติสุขและความเจริญของประเทศ 3.ต่อต้านต่างชาติที่เข้ามาแทรกแซงกิจการ

⁴² Marry P. Callahan, “Cracks in the Edifice? Military-Society Relations in Burma since 1988”, in *Burma/Myanmar: Strong Regime Weak State?* (Adelaide: Crawford House Publishing, 2001), 22.

⁴³ Andrew Selth, *Burma's Armed Forces: Power Without Glory* (Norwalk: EastBridge, 2001), 15-21.

⁴⁴ เพิ่งอ้าง.

⁴⁵ David I. Steinberg, *The State of Myanmar*, 69.

⁴⁶ เพิ่งอ้าง, 64-70.

⁴⁷ วิรัช นิยมธรรม, *คิดแบบพม่า: ว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน*, 27.

ภายในประเทศ และ 4. ให้ถือว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นศัตรูที่ต้องขจัดให้สิ้นซาก⁴⁸ จากคำประกาศเกี่ยวกับอุดมการณ์ด้านความมั่นคง อาจกล่าวได้ว่า ภัยคุกคามที่มีอิทธิพลต่อโลกทัศน์ของกลุ่มผู้นำทหาร ล้วนมาจากแรงขับเคลื่อนสามประการ อันได้แก่ 1. ความหวาดวิตกเกี่ยวกับการลุกฮือทางการเมืองโดยกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตย, 2. ความหวาดวิตกเกี่ยวกับการแบ่งแยกดินแดนโดยกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ และ 3. ความหวาดวิตกเกี่ยวกับการโจมตีจากกองกำลังต่างชาติ

หลักนิยมและยุทธวิธีทางการทหาร: นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 หลักนิยมและยุทธวิธีการรบของกองทัพพม่าได้รับการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยกระทรวงกลาโหมพม่า ได้เริ่มให้ความสำคัญกับ “การทำสงครามปราบจลาจล” เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสลายฝูงชนและควบคุมสถานการณ์การลุกฮือ ส่วน “การทำสงครามปราบปรามการก่อความไม่สงบ” ซึ่งประสบความสำเร็จในสมัยของนายพลเนวิน ก็ได้รับการสานต่ออย่างแข็งขันจากผู้นำเหล่าทัพเพื่อสยบและกำหนราบกองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนโดยมีการเพิ่มอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น ปืนใหญ่ ปืนครก และเครื่องยิงลูกระเบิดที่ทรงอำนาจ⁴⁹ สำหรับสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ “การทำสงครามตามแบบ” เพื่อตอบโต้รัฐเพื่อนบ้านหากเกิดการเผชิญหน้าทางการทหารตามแนวพรมแดน โดยมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและเครือข่ายพลาธิการเพื่ออำนวยความสะดวกให้การส่งกำลังบำรุงและลำเลียงยุทธปัจจัย รวมถึงส่งผลให้กองทัพพม่าสามารถเปิดแนวรบได้มากกว่าหนึ่งแนวหากเกิดความขัดแย้งกับรัฐเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ กองทัพพม่ายังได้ทำการฝึกซ้อมและวางแผนยุทธการในลักษณะกองกำลังผสม เช่น กองพันทหารราบ กองพันทหารม้า และกองพันทหารปืนใหญ่ ตลอดจนมีการสนธิกำลังระหว่างกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เพื่อเพิ่มอำนาจการรบในการทำสงครามกับกองกำลังต่างชาติ⁵⁰

ขณะเดียวกัน นับตั้งแต่การปรากฏตัวของเรือรบสหรัฐอเมริกาในอ่าวมะตะมะเมื่อครั้งเหตุการณ์ 8888 ตลอดจนปฏิบัติการทางการทหารของกองทัพสหรัฐฯ เพื่อโค่นล้มระบอบชัคคัมในอิรักและระบอบคาลิบันในอัฟกานิสถาน กองทัพพม่าได้เริ่มให้ความสำคัญกับการทำสงครามป้องกันการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจ⁵¹ โดยมีการดัดแปลงและปรับประยุกต์ใช้หลักนิยมทางการทหารอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ หากรัฐพม่าถูกโจมตีจากชาติมหาอำนาจที่ทรงพลานุภาพ กองทัพพม่าจะเลือกใช้ยุทธวิธีการทำสงครามตามแบบ (Conventional Warfare) เพื่อผลักดันข้าศึกออกจากพื้นที่ชายแดน โดยเน้นการทุ่มสรรพกำลังทางการทหารทั้งจากกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ⁵² แต่ถ้าหากปฏิบัติการณ์ในขั้นตอนดังกล่าวประสบความล้มเหลว กองทัพพม่าจะเลือกใช้ยุทธวิธีการทำสงครามจรยุทธ์ (Guerilla Warfare) โดยเน้นการป้องกันในแนวลึก (Defense in Depth) ตลอดจนการดักซุ่มและการตีตอบโต้ข้าศึก แต่ถ้าหากการดำเนินสงครามจรยุทธ์โดยกำลังพลหลักและกองกำลังทหารบ้าน (Para-Militias) ประสบความล้มเหลว กองทัพพม่าจะตัดสินใจเลือกใช้ยุทธวิธีการทำสงครามประชาชน (People Warfare) เพื่อเหนี่ยวรั้งการรุกรานของข้าศึก และทำการรบกวนเวลาจนกว่าข้าศึกจะอ่อนกำลัง ตลอดจนใช้ฝูงชน

⁴⁸ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน “Our Three Main National Causes,” และ “People’s Desire,” *Myanmar Today*, Vol.4, No. 2 (May 2001): 2-8. และ วิรัช นิยมธรรม, *คิดแบบพม่า: ว่าด้วยชาติและวีรบุรุษในตำราเรียน*, 27.

⁴⁹ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 33-41.

⁵⁰ เพิ่งอ้าง.

⁵¹ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Andrew Selth, “Burma and the Threat of Invasion: Regime Fantasy or Strategic Reality”, *Regional Outlook Paper*, No. 17, 2008.

⁵² Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 33-41.

เป็นเกราะกำบังเพื่อลดทอนความรุนแรงจากการโจมตีของฝ่ายตรงข้าม⁵³ อย่างไรก็ตาม Andrew Selth นักวิชาการด้านความมั่นคงพม่า ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การทำสงครามประชาชนแม้จะส่งผลดีในเชิงยุทธศาสตร์และยุทธวิธีทางการทหาร แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกดขี่พลเมืองมาอย่างยาวนาน อาจส่งผลให้เกิดความระส่ำระสายในหมู่ประชาชน รวมถึงทำให้รัฐบาลพม่าประสบปัญหาเกี่ยวกับเอกภาพและความจงรักภักดีจากกองทัพประชาชน⁵⁴ จากรายละเอียดเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า กองทัพพม่าหลังปี ค.ศ. 1988 มีการพัฒนาหลักนิยมและยุทธวิธีการรบอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำสงครามหลากหลายรูปแบบทั้งระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการทหารในยุคโลกาภิวัตน์ ยังส่งผลให้กองทัพพม่าเริ่มให้ความสำคัญกับการทำสงครามที่มีลักษณะสลับซับซ้อน เช่น สงครามข้อมูลข่าวสาร (Information Warfare) สงครามไซเบอร์ (Cyber Warfare) สงครามอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Warfare) สงครามอุโมงค์สมัยใหม่ (Modern Tunnel Warfare) และสงครามนิวเคลียร์ (Nuclear Warfare) เป็นต้น⁵⁵

กำลังพลและอาวุธยุทธโประณ์: นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 กองทัพพม่ามีการเพิ่มกำลังพลอย่างต่อเนื่อง โดยจากสถิติเมื่อปี ค.ศ. 2002 กองทัพพม่าประกอบด้วยจำนวนทหารทั้งสิ้น 400, 000-435,000 นาย ซึ่งได้แก่ ทหารสังกัดกองทัพบก 370,000 นาย ทหารสังกัดกองทัพเรือ 16,000 นาย และทหารสังกัดกองทัพอากาศ 15,000 นาย⁵⁶ ส่วนข้อมูลทางสถิติเมื่อปี ค.ศ.2008-2009 นั้น อาจคาดการณ์ได้ว่ากองทัพพม่ามีจำนวนกำลังพลทั้งสิ้นประมาณ 500,000 ถึง 600,000 นาย ซึ่งส่งผลให้กองทัพพม่าแปลงสภาพจาก “กองกำลังขนาดกลาง” เป็น “กองกำลังขนาดใหญ่” รวมถึงอาจกลายเป็นกองทัพที่มีจำนวนทหารประจำการมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกลายเป็นกองทัพที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับเก้าในทำเนียบกำลังรบของประเทศต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลก⁵⁷ การเพิ่มกำลังพลอย่างรวดเร็วหลังปี ค.ศ.1988 จัดเป็นผลสืบเนื่องจากแรงบีบคั้นทางยุทธศาสตร์ และการก่อตัวของภัยคุกคามในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการมีกองทัพขนาดใหญ่ย่อมเป็นเครื่องค้ำประกันการดำรงอยู่ของระบอบเผด็จการ ตลอดจนเป็นขั้นตอนสำคัญในการเพิ่มศักดิ์ทางการทหารเพื่อถ่วงดุลกับกองทัพประเทศข้างเคียงหรือใช้ในป้องปรามการรุกรานจากกองกำลังของรัฐบาลอำนาจ อย่างไรก็ตาม กองทัพพม่าก็ประสบปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น อัตราการเติบโตที่ก้าวกระโดดของกองทัพบกซึ่งสวนทางกับการเติบโตที่ล่าช้าของกองทัพเรือและกองทัพอากาศ โดยลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้การเพิ่มกำลังพลมีลักษณะขาดสมดุล และทำให้กองทัพพม่ามีขีดความสามารถที่จำกัดในการเคลื่อนย้ายกำลังออกนอกประเทศ (Force Projection) เนื่องจากกำลังพลส่วนใหญ่ล้วนประกอบด้วยเหล่าทหารสังกัดกองทัพบก นอกจากนี้ การเพิ่มกำลังพลอย่างรวดเร็วในขณะที่โครงสร้างการบริหารราชการยังคงมีอัตราการเติบโตอยู่ในระดับต่ำ ก็อาจกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของกองทัพพม่าโดยรวม เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการควบคุมบังคับบัญชา และปัญหาเกี่ยวกับการแจกจ่ายระบบสวัสดิการให้กับกำลังพล⁵⁸

⁵³ เพิ่งอ้าง.

⁵⁴ Andrew Selth, “Burma’s Armed Forces: Looking down the Barrel”.

⁵⁵ Andrew Selth, “Burma and Nuclear Proliferation: Policies and Perceptions”, *Regional Outlook Paper*, No. 12, 2007, <www.griffith.edu.au/business/griffith-asia-institute> (1 April 2009).

⁵⁶ Andrew Selth, “Burma’s Armed Forces: Looking down the Barrel”.

⁵⁷ เพิ่งอ้าง.

⁵⁸ Andrew Selth, *Burma’s Armed Forces: Power Without Glory*, 76-82.

สำหรับในส่วนของอาวุธยุทโธปกรณ์นั้น นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 กระทรวงกลาโหมพม่าได้ทุ่มงบประมาณเพื่อจัดซื้อ ยุทโธภัณฑ์เป็นจำนวนมาก อาทิ รถสายพานลำเลียงพล รถสายพานหุ้มเกราะ รถถังประจัญบาน รถแทรกเตอร์ลากปืนใหญ่ ปืนต่อสู้อากาศยานและเครื่องยิงจรวดแบบประทับบ่า รวมถึงมีการสั่งซื้ออาวุธที่ทันสมัยจากต่างประเทศ เช่น รถเกราะล้อยาง ตระกูล BTR จากประเทศยูเครน ปืนใหญ่ขนาด 130 มม. จากประเทศเกาหลีเหนือ เรือตรวจการณ์ชุดไหหนาน (Hainan) จากประเทศจีน และเครื่องบินรบแบบ Mig-29 จากประเทศรัสเซีย⁵⁹ โดยการสะสมอาวุธถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการ เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับกองทัพ ตลอดจนส่งผลดีต่อการควบคุมความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ขณะเดียวกัน กระทรวงกลาโหมพม่ายังได้ทำการสั่งซื้อยุทโธภัณฑ์ที่ทันสมัยอีกเป็นจำนวนมากเพื่อรับมือกับภัยคุกคามในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงป้องกันการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจตะวันตก อาทิ เครื่องมือดักฟังข่าวกรองทางการสื่อสาร (SIGINT-Signals Intelligence) ระบบป้องกันการโจมตีทางอากาศ (Air Defense Systems) อาวุธปล่อยนำวิถีพื้นสู่อากาศ (Surface-to-Air Launchers) อาวุธปล่อยนำวิถีพื้นสู่พื้น (Surface-to-Surface Launchers) จีปนาวุธพิสัยใกล้-พิสัยกลาง (Short-Range/Medium-Range Ballistic Missiles or SRBMs/MRBMs) อาวุธเคมี-อาวุธชีวภาพ (Chemical-Biological Weapons)⁶⁰ รวมถึง มีการขุดุโมงค์ขนาดใหญ่เพื่อใช้เป็นที่หลบภัยและเพิ่มสมรรถนะในการทำสงครามจรยุทธ์ ประกอบกับ มีจัดตั้งโรงงานผลิตอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลรัสเซียและเกาหลีเหนือ⁶¹ จากข้อมูลเบื้องต้น อาจกล่าวได้ ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ความหวาดระแวงของกลุ่มผู้นำทหาร โดยเฉพาะการก่อตัวของภัยคุกคามทางยุทธศาสตร์และการ แทรกแซงจากมหาอำนาจตะวันตกถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การสะสมอาวุธภายในประเทศพม่า อย่างไรก็ตาม ยุทโธภัณฑ์ส่วนใหญ่ของกองทัพพม่าก็จัดว่ามีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การขาดอะไหล่ซ่อมบำรุงที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากอาวุธที่สั่งซื้อส่วนใหญ่มีราคาสูง ตลอดจน การขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านในการใช้อาวุธที่ ทันสมัย⁶²

จากการวิเคราะห์และประมวลข้อมูลเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า กองทัพพม่ามีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน โดยเริ่มจากกองทัพประเพณีซึ่งประกอบด้วยกำลังรบพื้นถิ่นของกลุ่มนครรัฐแถบภาคพื้นอุษาคเนย์ จากนั้นจึงค่อยเปลี่ยนแปลงสภาพ ไปสู่ กองทัพสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วยกองทหารประจำการและขบวนการชาตินิยมในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพา ครั้นเมื่อ เข้าสู่สมัยการปกครองของนายพลเนวิน กองทัพพม่าได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยแปลงสภาพจากกองกำลังขนาดเล็ก เป็นกองกำลังขนาดกลางซึ่งมีขีดความสามารถในการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อปราบปรามความไม่สงบตามแนวชายแดน อย่างไรก็ตาม กองทัพพม่าก็ยังคงมีสมรรถนะทางทหารที่จำกัดในการทำสงครามขนาดใหญ่ สืบเนื่องจากการขาดแคลนกำลัง พลและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย จนกระทั่งหลังเหตุการณ์ 1988 กองทัพพม่าจึงได้รับการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยแปลงสภาพจากกองกำลังขนาดกลางเป็นกองกำลังขนาดใหญ่ที่มีขีดความสามารถในการทำสงครามหลากหลายรูปแบบ ตลอดจนกลายเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลทางการเมืองและกุมอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ขณะเดียวกัน โครงสร้าง กำลังรบของทหารพม่าก็ได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านหลักนิยม ยุทธศาสตร์ กำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่ง จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของกองทัพ⁶³

⁵⁹ Andrew Selth, "Burma's Armed Forces: Looking down the Barrel".

⁶⁰ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 105-130.

⁶¹ Andrew Selth, "Burma and Nuclear Proliferation: Policies and Perceptions", *Regional Outlook Paper*, No. 12, 2007.

⁶² Andrew Selth, *Burma's Armed Forces: Power Without Glory*, 165-176.

⁶³ Maung Aung Myoe, *Building the Tatmadaw: Myanmar Armed Forces Since 1948*, 193-206.

ภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิศาสตร์ทหาร

การศึกษาเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และระบบความคิดของรัฐบาลผ่านการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของราชธานี จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพุ่งความสนใจไปยังมิติเชิงพื้นที่ (Spatial Dimension) โดยเฉพาะลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างผังเมืองของกรุงเนปีดอว์ เพื่อการสืบค้นเหตุปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการย้ายเมืองหลวงของกลุ่มผู้นำมา รวมถึงความเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ด้านความมั่นคง อันเป็นผลสืบเนื่องจากการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของศูนย์อำนาจทางการเมืองและการทหาร จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การศึกษาแนวคิดที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสภาพพื้นที่กับการวางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความคมชัดให้กับประเด็นการวิจัย โดยแนวคิดที่จัดว่าเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานี้ในหัวข้อดังกล่าว คือ แนวคิดว่าด้วยภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิศาสตร์ทหาร

ภูมิศาสตร์การเมือง (Political Geography)

ภูมิศาสตร์การเมืองจัดเป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายสถานะแวดล้อมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อลักษณะทางภูมิศาสตร์ อาทิ การคัดเลือกทำเลเพื่อจัดตั้งสถานที่ราชการ หรือ การเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศเพื่อรองรับการเติบโตของเมืองยุทธศาสตร์⁶⁴ ในขณะเดียวกัน ภูมิศาสตร์การเมืองยังเป็นองค์ความรู้ที่อธิบายถึงระบบโครงสร้างผังเมือง ตลอดจนเหตุปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการสร้างเมืองและการโยกย้ายเมืองหลวงของกลุ่มประเทศต่างๆ สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิศาสตร์การเมืองนั้น ผู้วิจัยได้ทำการคัดสรรเฉพาะหัวข้อที่สอดคล้องกับโครงสร้างงานวิจัย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเด็นหลัก ดังนี้

1. ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่องเมืองหลวง รองศาสตราจารย์สมชาย เจริญพรหมพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์การเมือง ได้ให้คำนิยามว่า “เมืองหลวง หมายถึง ชุมชนเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางบริหารราชการแผ่นดินและศูนย์กลางการปกครองประเทศ โดยโครงสร้างของเมืองหลวงมักประกอบด้วย ทำเนียบประธานาธิบดีหรือสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม ซึ่งเป็นกองบัญชาการหลักในการป้องกันประเทศ อาคารรัฐสภาและที่ทำการของกระทรวงต่างๆ รวมถึง สถานทูต สถาบันการศึกษา ศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ศูนย์กลางการค้าและศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง”⁶⁵ ขณะเดียวกัน Scott Campbell นักภูมิศาสตร์การเมืองชื่อดัง ก็ได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมว่า “ตามหลักการพื้นฐานแล้ว เมืองหลวงมักมีลักษณะแตกต่างจากเมืองอื่นๆ โดยเมืองหลวงมักทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดิน ศูนย์กลางรวบรวมอำนาจทางการเมืองปกครอง และศูนย์กลางอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ”⁶⁶ สำหรับเหตุผลเกี่ยวกับการย้ายเมืองหลวงก็จัดว่ามีความหลากหลายตามแต่สภาพเงื่อนไขและลักษณะพื้นฐานของแต่ละประเทศ ยกตัวอย่างเช่น รัฐบาลของสหภาพโซเวียตได้ตัดสินใจย้ายเมืองหลวงจากเมืองท่าเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก กลับเข้าไปยังกรุงมอสโก เพื่อหลบหนีการโจมตีจากข้าศึกในเขตทะเลบอลติก และเป็นการ

⁶⁴ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, *ภูมิรัฐศาสตร์*, (นครปฐม: ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ, 2002), 5.

⁶⁵ สมชาย เจริญพรหมพันธุ์, *ภูมิศาสตร์การเมืองเบื้องต้น* (ชลบุรี: ศิลปบรรณาการ, 1992), 89-90.

⁶⁶ Scott Campbell, “The Changing Role and Identity of Capital Cities in the Global Era” (Paper presented at the Association of American Geographers Annual Meeting, Pittsburgh, 4-8 April 2000), <<http://www-personal.umich.edu/~sdcamp/AAG2000.html>> (8 May 2008).

เพิ่มพื้นที่ที่ตั้งรับเพื่อทำสงครามยืดเยื้อกับกองกำลังคูเปอร์บีค⁶⁷ โดยหากวิเคราะห์จากประวัติศาสตร์รัสเซียจะพบว่าทำเลของกรุงมอสโกซึ่งตั้งอยู่ในเขตภาคพื้นทวีป (Continental Zone) ห่างไกลจากแนวชายฝั่ง จัดเป็นยุทธบริเวณที่ส่งผลดีต่อการป้องกันในทางลึก ไม่ว่าจะเป็นการดักรุมโจมตีข้าศึกและการรบนานาชาติเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามอ่อนกำลัง ซึ่งกองทัพรัสเซียต่างก็เคยประสบความสำเร็จในการขับไล่กองทัพโปเลียนของฝรั่งเศสและกองทัพนาซีของเยอรมัน โดยอาศัยการตั้งมั่นอยู่ที่กรุงมอสโกเพื่อรอจังหวะในการรุกรบและตีกระหนาบข้าศึก⁶⁸ สำหรับประเทศไทยเอง ก็เคยปรากฏเหตุการณ์ในทำนองเดียวกัน โดยในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป. พิบูลสงคราม เคยมีแผนการที่จะย้ายเมืองหลวงจากกรุงเทพฯ ไปยังเพชรบูรณ์ เพื่อหลบหนีการโจมตีจากฝ่ายสัมพันธมิตรในเขตอ่าวไทย ตลอดจนเป็นการเพิ่มพื้นที่ที่ตั้งรับตามหลักยุทธศาสตร์การป้องกันในทางลึก นอกจากนี้ ลักษณะภูมิประเทศของเมืองเพชรบูรณ์ซึ่งถูกโอบล้อมด้วยขุนเขาและแนวป่า ยังส่งผลดีต่อการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อดักรุมโจมตีข้าศึก สำหรับตัวอย่างที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การที่รัฐบาลบราซิลตัดสินใจย้ายเมืองหลวงจากเมืองท่าริโอเดอจาไนโรไปยังเมืองบราซิลเลียเพื่อเป็นการบุกเบิกพื้นที่ตอนในและเพิ่มขีดความสามารถของรัฐบาลในการพัฒนาพื้นที่ชนบท เนื่องจากความเจริญส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ตามเขตชายฝั่งทะเล ดังนั้น การสถาปนาศูนย์บริหารราชการตรงย่านใจกลางและถูกเชื่อมต่อด้วยเครือข่ายคมนาคมอย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลดีต่อการพัฒนาที่เข้าถึงทุกส่วนภาคของประเทศ⁶⁹ ขณะเดียวกัน รัฐบาลของประเทศไนจีเรียก็เคยประกาศโยกย้ายเมืองหลวงจากกรุงลากอสไปยังกรุงอาบูจาเพื่อเป็นการบุกเบิกพื้นที่ตอนในและเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากที่ตั้งของกรุงอาบูจาอยู่ใกล้กับเขตปกครองของชนเผ่าต่างๆ ตลอดจนถูกเชื่อมต่อด้วยเครือข่ายคมนาคมอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงส่งผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง และการพัฒนาประเทศโดยรวม⁷⁰

2. ภูมิศาสตร์การเมืองจัดเป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะของเนื้อหาซ้อนทับและคาบเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) และภูมิยุทธศาสตร์ (Geo-Strategy) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายสภาวะแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองและกิจการด้านความมั่นคง ตามลำดับ รองศาสตราจารย์ ดร. โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ ได้ให้ข้อมูลที่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับที่ตั้งของรัฐและเมืองหลวงซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ทำเลที่ตั้งแบบโครงข่ายคมนาคม (Highway Centers) ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมทางรถไฟ จุดตัดของเส้นทางการค้า และจุดเชื่อมต่อของเส้นทางสายยุทธศาสตร์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลดีต่อการสร้างเอกภาพทางการเมืองการปกครองและการพัฒนาประเทศโดยรวม⁷¹ หรือทำเลที่ตั้งทางทหาร (Military Centers) ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่ประกอบด้วยฐานทัพบก ฐานทัพเรือ ฐานทัพอากาศ รวมถึงฐานยิงจรวดและชีปนาอวกาศพิสัยต่างๆ โดยทำเลในลักษณะดังกล่าว มักตั้งอยู่ไม่ไกลจากแหล่งเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความสำคัญต่อการทำสงครามระยะยาว เช่น แร่ยูเรเนียม น้ำมัน ถ่านหิน เหล็ก ดีบุกและแมงกานีส⁷² ในอีกประการหนึ่ง รูปร่างของประเทศก็จัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศที่มีรูปร่างยาวเรียว (Elongated Shapes) หรือ มีลักษณะเป็นคอคอดคอดอย่างโปรตุเกส หรือ ฟินแลนด์ ย่อมส่งผลให้เกิดความ

⁶⁷ ทวี ทองสว่างและคณะ, *ภูมิศาสตร์การเมือง* (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 1980), 77.

⁶⁸ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, *การเมืองการปกครองรัสเซีย* (กรุงเทพฯ: วาสนา, 2007), 55.

⁶⁹ Harm J. de Blij, *Systematic Political Geography* (New York: John Wiley & Sons, 1967), 407-408.

⁷⁰ J.C. Nwafor, "The Relocation of Nigeria's Federal Capital: A Device for Greater Territorial Integration and National Unity" (University of Nigeria: Department of Geography, September 2005), <<http://www.springerlink.com/content/f51hx07h27250687/>> (28 January 2007).

⁷¹ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, *ภูมิรัฐศาสตร์*, 61.

⁷² เพิ่งอ้าง, 62.

ยากลำบากในการวางยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ ตลอดจนอาจเสี่ยงต่อการถูกแบ่งแยกดินแดนโดยกองกำลังต่างชาติ อย่างเช่นกรณีของเวียดนามเหนือ-เวียดนามใต้ และ เกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้⁷³ ส่วนประเทศที่มีลักษณะกระจัดกระจาย (Fragmented Shapes) และประกอบด้วยหมู่เกาะเป็นจำนวนมากอย่าง อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ย่อมส่งผลเสียต่อการสร้างเอกภาพทางการเมือง รวมถึงการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อการร้ายตามแนวชายแดน⁷⁴ ในขณะที่รัฐซึ่งมีรูปร่างกะทัดรัด (Compacted Shapes) เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์และสเปน ย่อมส่งผลดีต่อการป้องกันประเทศและการพัฒนาโดยรวมเนื่องจากลักษณะของเขตแดนที่กระชับและการมีดินแดนที่เชื่อมต่อกันเป็นผืนเดียวทำให้เกิดความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายกำลังพลและวางโครงข่ายคมนาคมขนส่ง⁷⁵ นอกจากนี้ Lucile Carlson และ Allen K. Philbrick ยังได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมอีกว่า หากรัฐใดทำการสถาปนาเมืองหลวงซึ่งถูกเชื่อมต่อและยึดโยงด้วยเครือข่ายคมนาคมรอบทิศทาง รัฐนั้นย่อมมีความได้เปรียบในการรวบรวมดินแดนให้เป็นหนึ่งเดียว ตลอดจนมีศักยภาพในการส่งกองทัพเข้าไปประจำการยังพื้นที่ต่างๆ ครอบคลุมทุกส่วนภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศฝรั่งเศสซึ่งมีการสร้างเส้นทางรถไฟและโครงข่ายถนนเชื่อมโยระหว่างกรุงปารีสกับเมืองสำคัญอื่นๆ อย่างเป็นระบบ⁷⁶

ภูมิศาสตร์ทหาร (Military Geography)

จากการรวบรวมข้อมูลของ John M. Collins นักการทหารชาวอเมริกันในหนังสือเรื่อง Military Geography: From Professionals to the Publics ภูมิศาสตร์ทหาร หมายถึง แนวความคิดที่มุ่งศึกษาอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางกายภาพ และสภาวะแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อปฏิบัติการทางการทหาร ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี การคัดเลือกยุทธภูมิ การเลือกใช้ยุทธภัณฑ์ การลำเลียงยุทธปัจจัย ตลอดจน ระบบการควบคุมบังคับบัญชาและโครงสร้างการบริหารของกองทัพ⁷⁷ นอกจากนี้ ภูมิศาสตร์ทหารยังประกอบด้วยชุดความรู้ที่ครอบคลุมศาสตร์ต่างๆ หลากหลายแขนงทั้ง ธรณีวิทยา อุทกวิทยา พันธุศาสตร์ รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา สำหรับรายละเอียดโดยสังเขปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ทหาร ผู้วิจัยได้ทำการคัดสรรเฉพาะหัวข้อที่สอดคล้องกับโครงสร้างงานวิจัย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ เช่น แนวชายฝั่ง ที่ราบ ทะเลทราย ขุนเขาและป่าดิบชื้น จัดเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์และปฏิบัติการทางการทหาร ตลอดจนมีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางการรบ ยกตัวอย่างเช่น การมีอาณาเขตติดกับทะเล ย่อมส่งผลดีต่อการแผ่สมุทราณาพ (Oceanic Power) ของรัฐมหาอำนาจโดยเฉพาะอังกฤษในยุควิกตอเรียและสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น⁷⁸ แต่ขณะเดียวกัน พื้นที่ริมทะเลก็ส่งผลกระทบต่อระบบความมั่นคงของรัฐซึ่งมีขีดความสามารถด้านกองทัพเรืออยู่ในระดับต่ำ เช่น พม่าในสมัยอาณานิคมและสงครามโลกครั้งที่สอง (ถูกยึดครองอ่าวมะตะมะและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดีโดยกองเรือรบอังกฤษและญี่ปุ่นตามลำดับ) นอกจากนี้ การ

⁷³ เพิ่งอ้าง, 68.

⁷⁴ เพิ่งอ้าง, 64-68.

⁷⁵ เพิ่งอ้าง.

⁷⁶ Lucile Carlson and Allen K. Philbrick, *Geography and World Politics* (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1958), 38-39.

⁷⁷ John M. Collins, *Military Geography* (Washington, D.C.: Potomac Books, 1998), 1.

⁷⁸ เพิ่งอ้าง, 277-284.

กรอบครองจุดยุทธศาสตร์ตามแนวชายฝั่งยังเป็นดัชนีชี้วัดความได้เปรียบในการทำสงคราม เช่น การยกพลขึ้นบกที่หาดอินชอน (Inchon Landing) ของนายพล MacArthur เมื่อปี ค.ศ.1950 โดยถึงแม้จะเผชิญกับอุปสรรคนานาประการ ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงของกระแสน้ำและโคลนตมตามแนวชายหาด แต่กองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบก (Amphibious Forces) ของสหรัฐอเมริกาและฝ่ายสัมพันธมิตรก็สามารถบุกฝ่าแนวปราการทางธรรมชาติจนประสบความสำเร็จในการขับไล่กองทหารเกาหลีเหนือออกจากเขตแดนเกาหลีได้⁷⁹ ส่วนภูมิประเทศแบบที่ราบนั้น ก็ส่งผลดีต่อการสร้างเอกภาพทางการปกครองและการวางโครงข่ายคมนาคมขนส่ง แต่ขณะเดียวกัน ก็ส่งผลเสียต่อการตั้งรับทางการทหารสืบเนื่องจากลักษณะภูมิศาสตร์แบบเปิดโล่งและการขาดสิ่งกีดขวางทางธรรมชาติทำให้เกิดความสับสนเสี่ยงในการถูกโจมตีจากข้าศึก ยกตัวอย่างเช่น โปแลนด์ ซึ่งเป็นรัฐที่ไม่มีเทือกเขาสูงในการป้องกันประเทศ จึงทำให้ถูกโจมตีจากกองทัพเยอรมันและกองทัพรัสเซียอย่างต่อเนื่อง จนในบางสมัย ประเทศโปแลนด์ก็เคยถูกรัฐมหาอำนาจทั้งสองฝ่ายทำการยึดและยึดครองดินแดนจนถูกขับไล่ออกจากแผนที่โลก⁸⁰

สำหรับภูมิประเทศแบบภูเขาและแนวป่า จัดว่าส่งผลดีต่อการทำสงครามกองโจรและการป้องกันในทางลึก โดยอาศัยพุ่มไม้และความรกทึบของผืนป่าเป็นแนวกำบังเพื่อหลบซ่อนและซุ่มโจมตีข้าศึก ตลอดจนช่วยในการพรางสิ่งปลูกสร้างทางยุทธศาสตร์ เช่น หลุมหลบภัย อุโมงค์ใต้ดิน และป้อมปราการ เพื่อหลบหนีการโจมตีทางอากาศจากฝ่ายตรงข้าม⁸¹ นอกจากนี้ ความลาดชันของสันเขาและเส้นทางที่คับแคบตามแนวสันผา ยังทำหน้าที่เป็นปราการทางธรรมชาติที่ช่วยสกัดกั้นการรุกคืบของข้าศึก ตลอดจนช่วยชะลอการเคลื่อนที่ของกองพลรถถังและรถถังอเนกการยิงของปืนใหญ่จากฝ่ายตรงข้าม⁸² ยกตัวอย่างเช่น การทำสงครามกองโจรของทหารเวียดกงซึ่งประสบความสำเร็จในการต่อต้านการโจมตีจากกองกำลังสหรัฐฯ โดยอาศัยความสลับซับซ้อนของขุนเขาและแนวป่าทางตอนใต้ของเวียดนามช่วยอำนวยความสะดวกในการพรางสิ่งปลูกสร้างทางยุทธศาสตร์ เช่น อุโมงค์ใต้ดิน คลังสรรพาวุธ คลังเสบียง กองบัญชาการและกัณฑ์รูปแบบต่างๆ⁸³ หรือการทำสงครามของกองกำลังตาลิบันเพื่อต้านทานการโจมตีจากกองทัพสหรัฐฯ ในสมรภูมิอัฟกานิสถาน โดยมีการถอนทหารออกจากกรุงคาบูลเพื่อเพิ่มพื้นที่ตั้งรับตามหลักยุทธศาสตร์การป้องกันในทางลึก รวมถึงมีการเคลื่อนกำลังเข้าไปยังเขตภูเขาเพื่อทำการหลบซ่อนและซุ่มโจมตีข้าศึกผ่านเครือข่ายที่สลับซับซ้อนของอุโมงค์ลับซึ่งซ่อนตัวอยู่ตามถ้ำและแนวสันผา จากตัวอย่างในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า ลักษณะภูมิประเทศคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การรบและรูปแบบของสงคราม โดยเฉพาะภูมิประเทศแบบขุนเขาและแนวป่า จัดว่าส่งผลดีต่อการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อรบหน่วงเวลาจนกว่าข้าศึกจะอ่อนกำลัง ขณะเดียวกัน Carl Von Clausewitz ประมาจารย์ทางการทหาร ยังได้กล่าวเป็นใจความสำคัญว่า “การตั้งรับในเขตภูเขาและแนวป่าจัดเป็นหลุมหลบภัยชั้นเยี่ยมสำหรับกองกำลังขนาดเล็กซึ่งทำการรบแบบยึดยึดอยู่กับกองกำลังขนาดใหญ่ ตลอดจนอาจช่วยพลิกสถานการณ์ให้ฝ่ายที่เสียเปรียบกลับมาเป็นฝ่ายมีชัยหากมีการซุ่มโจมตีและรุกได้ตอบข้าศึกอย่างต่อเนื่อง”⁸⁴

⁷⁹ Robert Debs Heinl, *Victory at High Tide: The Inchon-Seoul Campaign* (New York: J.B. Lippincott, 1968), 18-121.

⁸⁰ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, *ภูมิรัฐศาสตร์*, 64.

⁸¹ John M. Collins, *Military Geography*, 48.

⁸² เพิ่งอ้าง.

⁸³ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Tom Mangold and John Penycate, *The Tunnels of Cu Chi: A Remarkable Story of War in Vietnam* (London: Orion Books, 2005).

⁸⁴ Carl Von Clausewitz, *On War*, eds. and trans. Michael Howard and Peter Paret (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976), 427.



แผนที่ 2-3 การย้ายเมืองหลวงของประเทศบราซิลจากกรุงริโอเดอจาไนโรไปยังกรุงบราซิลเลีย

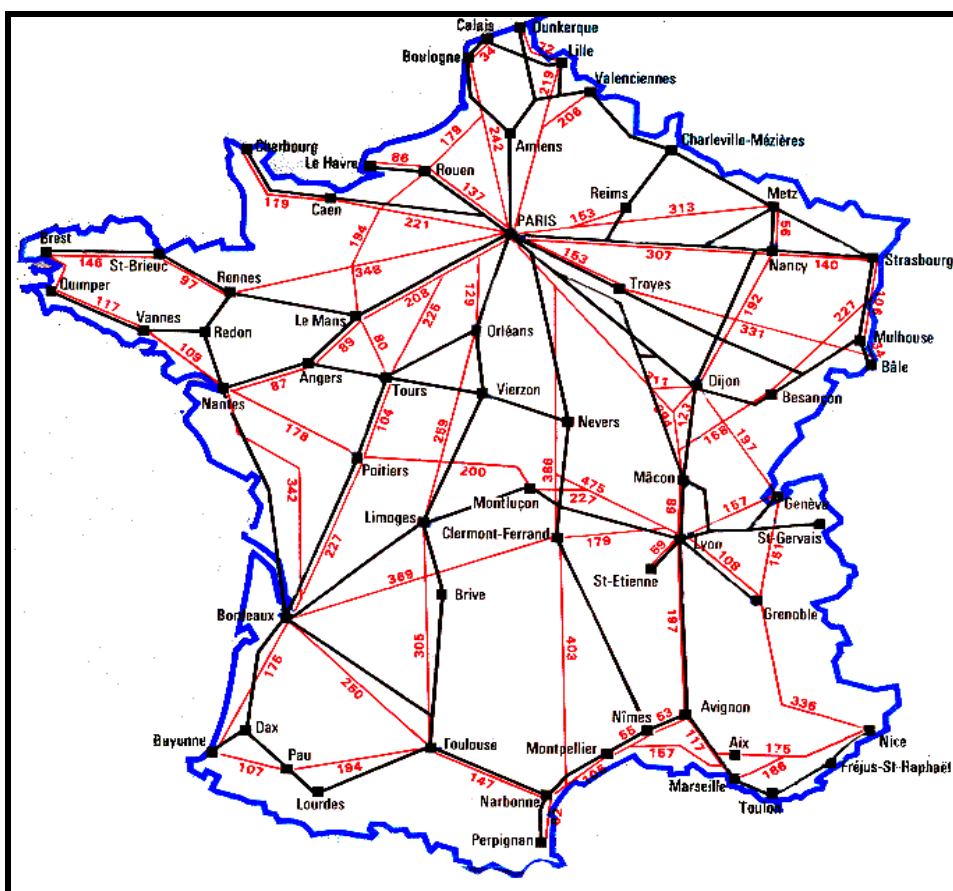
และการย้ายเมืองหลวงของประเทศไนจีเรียจากกรุงลากอสไปยังกรุงอาบูจา

แหล่งที่มา: Dulyapak Preecharushh. *Naypyidaw The New Capital of Burma*.

Bangkok: White Lotus, 2009.



รูปภาพ 5 การยกพลขึ้นบกที่หาดอินซอนในสมัยสงครามเกาหลี
แหล่งที่มา: US Naval Historical Center Online Homepage



แผนที่ 4 กรุงปารีสซึ่งถูกเชื่อมต่อกับเครือข่ายถนนและเส้นทางรถไฟอย่างเป็นระบบ
แหล่งที่มา: © Bonjour La France

2. องค์ประกอบของชุมชนเมือง อาทิ ประชากร อาคารบ้านเรือน ระบบสาธารณูปโภค และระบบรักษาความปลอดภัย จัดเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดยุทธศาสตร์และปฏิบัติการทางการทหาร โดยหากกองกำลังฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถยึดครองศูนย์บริหารราชการแผ่นดิน ทำเนียบรัฐบาล ค่ายทหาร โรงงานอุตสาหกรรม ย่านชุมชน หรือศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ย่อมเป็นฝ่ายได้เปรียบในการทำสงครามกับฝ่ายตรงข้าม⁸⁵ อาทิ การทำรัฐประหารของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติเพื่อโค่นล้มรัฐบาลทักษิณ โดยมีการเคลื่อนกำลังเข้าปิดล้อมจุดยุทธศาสตร์สำคัญทั่วเขตกรุงเทพมหานครเพื่อตัดช่องทางการสื่อสารของฝ่ายตรงข้าม หรือการบุกยึดทำเนียบรัฐบาลของกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยในช่วงสมัยนายกรัฐมนตรีสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งทำให้ฝ่ายรัฐบาลประสบปัญหาในการบริหารราชการ หรือการถล่มกรุงแบกแดดของกองทัพอาภาสสหรัฐฯ โดยเน้นการทำลายสถานที่ราชการ ค่ายทหาร โรงงานผลิตอาวุธ และโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อสร้างความสับสนทางจิตวิทยาให้กับประธานาธิบดีชัคคัม ฮุสเซ็นและกองกำลังพิทักษ์สาธารณรัฐ (Republican Guards) สำหรับรูปแบบของถนนและโครงสร้างผังเมืองก็จัดเป็นอีกตัวแปรหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อรูปแบบสงคราม เช่น ตัวเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น แต่มีลักษณะถนนที่คับแคบ ย่อมส่งผลให้การเคลื่อนย้ายรถถังหรืออาวุธหนักเพื่อทำการปราบปรามหรือผลักดันการบุกรุกจากกองกำลังต่างชาติเต็มไปด้วยความยากลำบากและข้อจำกัดนานาประการ ในขณะที่ ตัวเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง แต่มีลักษณะถนนที่กว้างใหญ่ ย่อมส่งผลดีต่อการลำเลียงยุทธภัณฑ์และการควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉิน⁸⁶ ส่วนตัวเมืองที่มีลักษณะแออัดไร้ระเบียบ อาจเสี่ยงต่อการก่อการร้ายและการลุกฮือของฝูงชน โดยฝ่ายตรงข้ามมักทำการซุ่มกำลังตามย่านสลัมต่างๆ รวมถึงทำการเคลื่อนขบวนเข้าปิดล้อมและชุมนุมโจมตีสถานที่ราชการอย่างฉับพลัน ส่วนตัวเมืองที่มีลักษณะเป็นระเบียบได้สัดส่วน ย่อมส่งผลดีต่อการปราบปรามและควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะการแยกพื้นที่ราชการออกจากเขตชุมชน ตลอดจนการก่อสร้างกลุ่มอาคารที่มีความสูงอยู่ในระดับต่ำและมีพื้นที่ว่างกันกลางระหว่างกลุ่มอาคาร ก็จัดเป็นยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อลดทอนพลังการปิดล้อมจากฝูงชนและชะลอความรุนแรงอันเกิดจากการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ เช่น การลอบวางเพลิงและวางระเบิด⁸⁷

ขณะเดียวกัน ลักษณะของเมืองมหานคร (Metropolises) ในศตวรรษที่ 21 ก็จัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองและการจัดวางระบบรักษาความปลอดภัย ยกตัวอย่างเช่น การติดตั้งเสาอากาศและจานดาวเทียมตามบ้านเรือน อาจส่งผลให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารจากโลกภายนอกมากเกินไป จนนำไปสู่การจัดตั้งแนวร่วมเพื่อต่อต้านและวิพากษ์การทำงานของรัฐบาล ตลอดจนอาจทำให้เกิดความเสี่ยงในการถูกจารกรรมข้อมูลจากฝ่ายตรงข้าม หรือ การขาดแคลนระบบสาธารณูปโภคอันเป็นผลสืบเนื่องจากความแออัดของประชากร เช่น ไฟฟ้าและน้ำประปา ย่อมส่งผลเสียต่อระบบพลวัติการของกองทัพในการต่อต้านการรุกรานและทำสงครามระยะยาวกับกองกำลังต่างชาติ⁸⁸ นอกจากนี้ John M. Collins ยังได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมอีกว่า เมืองมหานครมักมีการพึ่งพาระบบสาธารณูปโภคจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเสบียงอาหาร น้ำดื่ม ไฟฟ้า เชื้อเพลิง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยหากข้าศึกสามารถทำการปิดล้อมเส้นทางนำเข้า-ส่งออกสินค้า ได้อย่างเป็นระบบ กองทหารซึ่งตั้งมั่นอยู่ในตัวเมืองก็จะประสบกับสภาวะอดอยากและตกเป็นฝ่ายปราชัยในการสงคราม จากกรณีดังกล่าว การสถาปนาเมืองยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองจึงเป็นขั้นตอนสำคัญใน

⁸⁵ John M. Collins, *Military Geography*, 195.

⁸⁶ เพิ่งอ้าง, 196-203.

⁸⁷ เพิ่งอ้าง.

⁸⁸ เพิ่งอ้าง, 209-210.

การทำสงครามระยะยาวกับกองกำลังต่างชาติ โดยเฉพาะเมืองที่ประกอบด้วยพื้นที่เพาะปลูก อ่างเก็บน้ำ ป่าไม้และเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลดีต่อการต้านทานการโจมตีจากข้าศึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁸⁹

จากฐานข้อมูลในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า ภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิศาสตร์ทหารคือแนวคิดที่ทรงอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายป้องกันประเทศ การวางแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนการเสริมสร้างเอกภาพทางการเมืองปกครองและระบบความมั่นคงแห่งรัฐ ขณะเดียวกัน องค์ความรู้ดังกล่าวยังจัดว่ามีคุณูปการต่อการศึกษาสภาพความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางยุทธศาสตร์กับเหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความยืดหยุ่นเมืองหลวงและการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของศูนย์อำนาจทางการเมืองและการทหาร สำหรับในส่วนถัดไป ผู้วิจัยจะขอทำการวิเคราะห์บทบาทของเมืองเนปิดอว์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและความมั่นคงภายในประเทศพม่า โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจดังนี้

89 เพิ่งอ้าง.

เนปิตอว์:

ศูนย์กลางป้องกันการลุกฮือของฝูงชน

การต่อสู้ระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเริ่มอุบัติขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองพม่า นับตั้งแต่ยุคอาณานิคม โดยมีการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมเพื่อปลดแอกแยกตัวออกจากอังกฤษ ขณะเดียวกัน ระหว่างช่วงปี ค.ศ.1938-1939 กลุ่มพระสงฆ์และประชาชนยังได้ออกมาเดินขบวนประท้วงตามท้องถนนทั่วเมืองย่างกุ้ง และเมืองสำคัญอื่นๆ อาทิ พะโค และมันตะเลย์ เพื่อเป็นการแสดงออกทางการเมืองและเรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคม อย่างไรก็ตาม การประท้วงของชาวพม่าก็ประสบความล้มเหลวและถูกปราบปรามอย่างรุนแรงจากกองทัพของรัฐบาลอังกฤษ⁹⁰ ต่อมาในช่วงกลางปี ค.ศ.1974 ได้เกิดสภาวะข้าวขาดแคลนพุ่งขึ้นในประเทศพม่า โดยแรงบีบบังคับทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการลุกฮือของฝูงชน (Popular Uprising) เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาลเผด็จการเนวิน การเดินขบวนของประชาชนได้แพร่กระจายไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะที่เมืองย่างกุ้ง กลุ่มผู้ประท้วงได้ทำการปิดล้อมสถานีรถไฟ เรือนจำอินเซ่งและโรงงานอุตสาหกรรมอีก 42 แห่ง ตลอดจนจับกุมเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นตัวแทนซึ่งส่งผลให้รัฐบาลตัดสินใจใช้ความรุนแรงเพื่อปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างหนักหน่วง⁹¹

ต่อมาในช่วงปลายปี ค.ศ.1974 กลุ่มนักศึกษา พร้อมด้วยพระสงฆ์และประชาชน ได้เดินทางเข้าไปยังมหาวิทยาลัยย่างกุ้งเพื่อสนับสนุนการประท้วงของนายอูอู้น อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ โดยมีการปะทะกับชุดตำรวจปราบจลาจลซึ่งพยายามเข้ามาแย่งชิงศพของนายอูอู้นเพื่อนำไปฝังยังพื้นที่ใกล้เคียงกับวัดพระมหาเจดีย์ชเวดากอง⁹² กรณีการแย่งชิงศพได้สร้างความขัดแย้งอันร้อนระอุระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชน โดยกลุ่มผู้นำทหารมักมองว่านายอูอู้นคือตัวแทนของลัทธิเสรีนิยม (Liberalism) และเป็นบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจตะวันตก ขณะที่กลุ่มประชาชนต่างมองว่านายอูอู้นคือสัญลักษณ์แห่งสันติภาพและเป็นความภาคภูมิใจของชาวพม่า ความขัดแย้งยังคงดำเนินไปอย่างเข้มข้น โดยระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1975-1976 กลุ่มนักศึกษาได้เคลื่อนไหวขบวนเข้าโจมตีสถานที่ราชการ สหภาพแรงงานและที่ทำการพรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Program Party-BSPP) รวมถึงมีการเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อใช้เป็นที่พักพิงทางการเมืองท้ายที่สุด รัฐบาลเนวินได้ตัดสินใจส่งกองกำลังทหารเข้าสลายกลุ่มผู้ชุมนุม รวมถึงมีการปิดการเรียนการสอนภายในมหาวิทยาลัยเป็นการชั่วคราว เพื่อลดทอนการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาและประชาชน⁹³

จากการลำดับเหตุการณ์ในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า การลุกฮือของฝูงชนจัดเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในแวดวงประวัติศาสตร์พม่า โดยมีกรุงย่างกุ้งเป็นศูนย์กลางความขัดแย้งระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจประชาสังคม Donald M. Seekins ผู้เชี่ยวชาญการเมืองพม่า ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า ระหว่างช่วงปี ค.ศ.1974-1976 ภูมิทัศน์ของเมืองย่างกุ้งล้วนถูกปกคลุม

⁹⁰ Donald M. Seekins, “The State and the City: Rangoon under Military Rule, 1958-2002” (Paper presented at the Conference on Burma/Myanmar Research and Its Future: Implications for Scholars and Policymakers, University of Gothenburg, Sweden, 22 September 2002), 1-2.

⁹¹ เพิ่งอ้าง, 5-6.

⁹² เพิ่งอ้าง.

⁹³ เพิ่งอ้าง.

ไปด้วยความปั่นป่วนและความยุ่งเหยิงทางการเมือง โดยถึงแม้ว่ารัฐบาลเนวินจะประสบความสำเร็จในการสลายฝูงชน แต่พลเมืองชาวย่างกุ้งส่วนใหญ่ก็เคยชินกับวัฒนธรรมการปฏิวัติ (Revolutionary Culture) ตั้งแต่ยุคอาณานิคม ประกอบกับความหลากหลายของผู้คนและความหนาแน่นของประชากรภายในเมืองย่างกุ้ง ย่อมส่งผลให้อำนาจของรัฐบาลทหารเริ่มสั่นคลอนและไร้ระเบียบ⁹⁴ สำหรับการลุกฮือของฝูงชนที่สร้างแรงสั่นสะเทือนให้กับระบอบทหารมากที่สุด คือ เหตุการณ์เมื่อปี ค.ศ.1988 หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เหตุการณ์ 8888 โดยในช่วงเวลาดังกล่าว ฝูงชนจำนวนมากต่างชองสุ่มกำลังตามย่านสลัมและสถานที่สำคัญต่างๆ อาทิ ลานพระมหาเจดีย์ชเวดากอง และมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง โดยมีการเคลื่อนขบวนผ่านตรอกซอกซอยเพื่อมุ่งหน้าเข้าปิดล้อมที่ทำการของรัฐบาลอย่างฉับพลัน นอกจากนี้ ฝูงชนบางกลุ่มยังได้พกพาอาวุธหลากหลายรูปแบบ ทั้ง ดาบ มีด ก้อนหิน ระเบิดเพลิง หนังสือ ถูคอก และไม้หน้าสาม เพื่อเคลื่อนขบวนเข้าต่อสู้ตะลุมบอนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างดุเดือด⁹⁵ ซึ่งสามารถอธิบายสภาพจากตามทฤษฎีศาสตร์ต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

- *ศาลากลางเมืองย่างกุ้ง*: ประชาชนจำนวนมากไปปักหลักชุมนุมทางการเมืองบริเวณหน้าศาลากลางและลานถนนรอบวงเวียนพระเจดีย์สุทเล่ แต่รถบรรทุกทหารพร้อมด้วยรถถังยานเกราะ ได้เคลื่อนกำลังเข้าปิดล้อมฝูงชนเพื่อกดดันให้มีการยุติการชุมนุม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสภาพถนนบางสายที่ค่อนข้างคับแคบและถูกขนาบด้วยอาคารบ้านเรือน จึงทำให้การเคลื่อนย้ายรถถังเป็นไปได้ช้า ต่อมาเมื่อกองทหารเคลื่อนตัวไปถึงเขตศาลากลาง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้ตรึงกำลังรอบแนวถนนเพื่อทำการโอบล้อมและทอนกำลังฝูงชน ท้ายที่สุด ฝ่ายทหารได้ตัดสินใจระดมยิงกระสุนเข้าไปยังกลุ่มผู้ประท้วงจนทำให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจำนวนมากหลายร้อยคน⁹⁶

- *เขตออกกาลาพาตอนเหนือ (North Okkalapa)*: กลุ่มผู้ประท้วงพร้อมด้วยชาวบ้านจำนวนมากได้เคลื่อนขบวนเข้าโจมตีสถานีตำรวจและทำลายเครื่องกีดขวางตามท้องถนนเพื่อสลายจุดสกัดของเจ้าหน้าที่ทหาร ขณะเดียวกัน ฝูงชนจำนวนมากได้ทำการโอบล้อมรถบรรทุกทหารจนทำให้เจ้าหน้าที่ต้องร้องขอความช่วยเหลือจากกองทัพอากาศ โดยมีการโปรยใบปลิวจากเครื่องบินรบเพื่อขอให้ฝูงชนห้ามทำร้ายเจ้าหน้าที่ทหาร พร้อมขู่ว่าจะทิ้งระเบิดใส่ประชาชน อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้ประท้วงได้ตัดสินใจต่อสู้ตะลุมบอนกับเจ้าหน้าที่โดยมีการใช้อาวุธประชิดตัว เช่น ดาบและมีด ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่ได้รับบาดเจ็บและจำเป็นต้องขอกำลังเสริมเพื่อเพิ่มอำนาจในการสลายฝูงชน⁹⁷

- *สถานทูตสหรัฐอเมริกา*: กลุ่มผู้ประท้วงได้เดินขบวนไปหน้าสถานทูตสหรัฐอเมริกาเพื่อเรียกร้องให้นานาชาติร่วมประณามการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาดของนายพลเนวิน ตลอดจนร่วมกดดันรัฐบาลพม่าจนกว่าจะมีการคืนอำนาจประชาธิปไตยให้กับประชาชน นอกจากนี้ กลุ่มผู้ชุมนุมบางส่วนยังได้หลบหนีเข้าไปในสถานทูตสหรัฐอเมริกาเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุมจากฝ่ายรัฐบาล⁹⁸

⁹⁴ เฟิ่งอ้าง, 7. และ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Donald M. Seekins, *The Disorder into Order: The Army State in Burma since 196*.

⁹⁵ Bertil Lintner, *Outrage: Burma's Struggle for Democracy* (Hong Kong: Review Publishing, 1989), 106-108, 244.

⁹⁶ "Rangoon's Fire Zones", *The Irrawaddy*, 8, no. 8 (August 2000): 14.

⁹⁷ เฟิ่งอ้าง.

⁹⁸ เฟิ่งอ้าง, 15.

- *กระทรวงกลาโหม:* ผู้ชนจำนวนมากได้เคลื่อนขบวนไปตามถนน Signal Pagoda เพื่อเข้าปิดล้อม กระทรวงกลาโหม ตลอดจนมีความพยายามที่จะบุกเข้าไปในค่ายทหารเพื่อทำการ โค่นล้มรัฐบาลเนวิน ในช่วงเวลาดังกล่าว กองกำลังซึ่งประจำการอยู่ในเขตกระทรวงกลาโหมต่างตกอยู่ในสภาวะตึงเครียด เนื่องจากไม่มีกำลังเพียงพอที่จะขับไล่หรือ บุกฝ่าแนวปิดล้อมของผู้ชน จนกระทั่ง กำลังเสริมจากกองทหารราบและกองทหารม้ายานเกราะในเขตนอกเมืองย่างกุ้ง ต่างทยอยเคลื่อนกำลังเข้ากดดันกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ทหารสามารถขับไล่กลุ่มผู้ประท้วงออกนอกเขต กระทรวงกลาโหม ได้อย่างหวุดหวิด⁹⁹

ตลอดช่วงเหตุการณ์ 8888 กรุงย่างกุ้งต้องตกอยู่ในสภาวะมึลคลุ้ม โดยหลายพื้นที่ได้ถูกแปลงสภาพเป็นสมรภูมิรบ ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายประชาชน ขณะที่บางพื้นที่ต่างตกอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ชน ท้ายที่สุด การต่อสู้ได้สิ้นสุดลง ด้วยชัยชนะของฝ่ายรัฐบาลซึ่งประสบความสำเร็จในการแย่งชิงพื้นที่และขับไล่ผู้ชนออกนอกเขตราชการ อย่างไรก็ตาม แรงบีบคั้นจากการลุกฮือทางการเมือง (Political Uprising) ก็ส่งผลให้นายพลเนวินต้องประกาศลาออกจากตำแหน่งผู้นำสูงสุด และส่งผลให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลรักษากฎหมายอยู่บ่อยครั้งเพื่อหาข้อยุติทางการเมือง¹⁰⁰ ครั้นเมื่อสถานการณ์กลับคืนสู่สภาวะปกติ กลุ่มคณะทหารชุดใหม่ หรือที่เรียกกันว่า สภาฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ (SLORC) ได้ทำการรวบอำนาจการปกครองแบบเบ็ดเสร็จเพื่อเพิ่มศักยภาพในการควบคุมความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ขณะเดียวกัน กลุ่มคณะทหารยังได้ทำการปรับเปลี่ยนระบบผังเมืองของกรุงย่างกุ้งเพื่อลดทอนความรุนแรงอันเกิดจากการลุกฮือของผู้ชน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- รัฐบาลพม่าได้ทำการจัดระเบียบพื้นที่ซึ่งคาดว่าเป็นแหล่งซ่อนสมุขของกลุ่มผู้ชุมนุม โดยมีการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง อาทิ บ้านเรือน โรงเรียนและโรงน้ำชา ตลอดจนมีการโยกย้ายประชากรประมาณ 450,000-500,000 คน ออกนอกเขตชุมชน และย่านสลัมต่างๆ เพื่อเป็นการสลายพลังการชุมนุมในเขตใจกลางเมืองหลวง โดยกลุ่มประชาชนได้ถูกบังคับให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่แถบชานเมือง อาทิ ย่านหล่าย ตายาร์ (Hlaing Thayar) ย่านชเวปีธาร์ (Shwepyithar) และ ย่านดาโกะ มโยตีต (Dagon Myothit)¹⁰¹ ปรากฏการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ชาวพม่าที่ถูกบังคับโยกย้ายถิ่นฐานต้องเผชิญกับความยากลำบากและขาดพลังในการต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลเนื่องจากสภาพพื้นที่แถบชานเมืองล้วนอยู่ห่างไกลจากเขตใจกลางเมืองหลวง รวมถึงขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน อาทิ ตลาดขนาดใหญ่ โรงเรียน โรงพยาบาลและระบบถนนที่ได้มาตรฐาน

- รัฐบาลพม่าได้ทำการก่อสร้างวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในพื้นที่ชนบทนอกเมืองย่างกุ้ง โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยย่างกุ้ง และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ต่างถูกโยกย้ายไปยังโซนวิทยาเขตใหม่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากเขตใจกลางเมืองหลวง ตลอดจนมีการวางกำลังทหารภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยเพื่อตรวจจับความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษา การดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ขบวนการนักศึกษาถูกตัดขาดจากประชาชน และทำให้กลุ่มผู้ชุมนุมไม่สามารถใช้พื้นที่มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อีกต่อไป¹⁰²

99

สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ Guy Lubeight ผู้เชี่ยวชาญด้านพม่าศึกษา ณ กรุงเทพมหานคร, พฤศจิกายน 2009 และสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ Donald M. Seekins ผู้เชี่ยวชาญการเมืองพม่า ณ กรุงเทพมหานคร, มีนาคม 2010

100

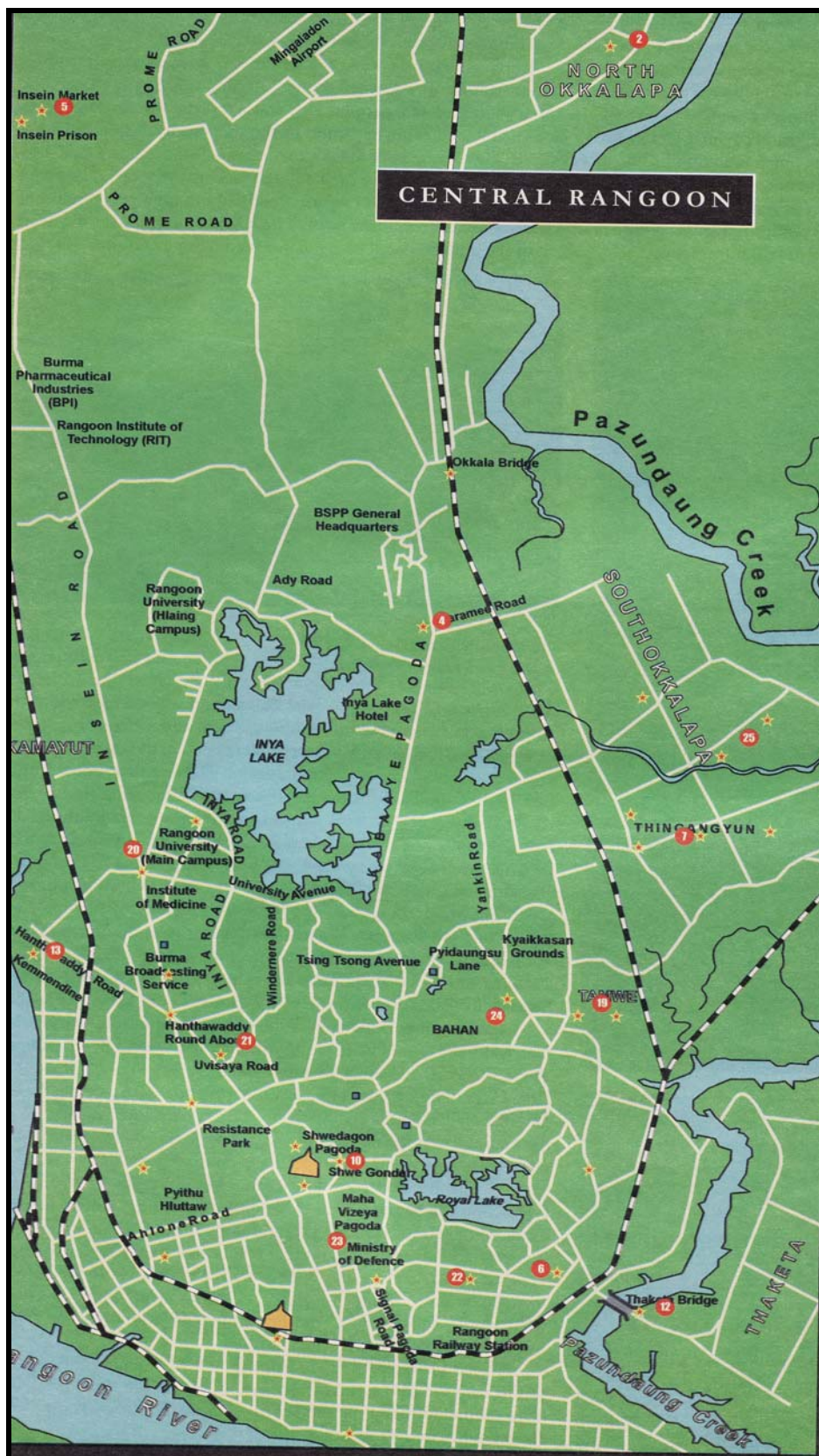
รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, พม่า: ประวัติศาสตร์และการเมือง.

101

Mya Maung. *The Burmese Road to Capitalism: Economic Growth versus Democracy* (Westwood: Praeger, 1998), 41-43.

102

Moe Gyo, "Counter Measures", *The Irrawaddy*, Vol.8, No. 8 (August 2000): 16.



แผนที่ 5 จุดยุทธศาสตร์และสถานที่สำคัญภายในเมืองย่างกุ้ง (เหตุการณ์ 8888)

แหล่งที่มา: *The Irrawaddy* Vol.8 No. 8, August 2000.

- รัฐบาลพม่าได้ทำการควบคุมพื้นที่สาธารณะจำนวนหลายแห่งเพื่อลดทอนพลังการชุมนุมของกลุ่มเคลื่อนไหวประชาธิปไตย อาทิ การปิดสวนสาธารณะรอบทะเลสาบหลวง (Royal Lake) และทะเลสาบอินยา (Inya Lake) การวางกำลังทหารรอบเขตพระเจดีย์สุเหล่ ศาลากลาง และอนุสาวรีย์นายพลอองซาน นอกจากนี้ รัฐบาลพม่ายังได้ทำการปรับเปลี่ยนระบบภูมิทัศน์รอบพระมหาเจดีย์ชเวดากองโดยมีการวางกำลังทหารตามกลุ่มอาคารต่างๆ ที่อยู่รายรอบองค์พระเจดีย์เพื่อตรวจจับความเคลื่อนไหวของฝูงชน รวมถึงมีการขยายแนวประตูและทางเข้าพระเจดีย์ทางทิศใต้เพื่อสะดวกต่อการขนย้ายอาวุธหนักเข้าไปยังลานรอบองค์พระเจดีย์ซึ่งมักถูกใช้เป็นแหล่งชุมนุมของกลุ่มพระสงฆ์และประชาชน¹⁰³

- รัฐบาลพม่าได้ทำการเสริมสร้างระบบรักษาความปลอดภัยภายในเขตกระทรวงกลาโหม โดยมีการเพิ่มความแน่นหนาให้กับชั้นกำแพงและมีการวางแนวลาดหนามตามประตูทางเข้าเกือบทุกด้าน ขณะเดียวกัน ตลอดแนวกำแพง ยังได้มีการเจาะรูซึ่งมีขนาดพอติดกับปลายกระบอกปืนไรเฟิล โดยการดำเนินยุทธศาสตร์ดังกล่าว ถือเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อระบบการป้องกันและการโจมตีฝูงชน สืบเนื่องจากกองทหารที่หลบซ่อนอยู่ในเขตกำแพงสามารถระดมยิงกลุ่มผู้ชุมนุมผ่านแนวรูปืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁰⁴

จากการประมวลข้อมูลในเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า ภูมิทัศน์ของกรุงย่างกุ้งนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ล้วนเต็มไปด้วยภัยคุกคามและความระส่ำระสายทางการเมืองจนส่งผลให้การถือครองอำนาจของกลุ่มผู้นำทหารต้องสั่นคลอนและไร้ระเบียบ ขณะเดียวกัน ความหวาดระแวงเกี่ยวกับการลุกฮือของฝูงชน ยังส่งผลให้รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องปรับปรุงระบบผังเมืองของกรุงย่างกุ้งเพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับศูนย์อำนาจทางการเมืองและการทหาร อย่างไรก็ตาม ภาพหลอกหลอนเมื่อครั้งเหตุการณ์ 8888 ก็กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้กรุงย่างกุ้งยังคงดำรงสภาพเป็นมหานครที่เต็มไปด้วยความสับสนวุ่นวายอันเกิดจากการลุกฮือของฝูงชน

Christina Fink ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองพม่า ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่า หลังจากปี ค.ศ.1988 การประท้วงได้ก่อตัวขึ้นอย่างประปรายภายในเขตนครย่างกุ้ง โดยกลุ่มผู้ชุมนุมได้เริ่มขยายเครือข่ายทางการเมืองผ่านการสนับสนุนของสื่อต่างประเทศและภาคประชาสังคมตะวันตก โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาธิปไตยพม่าเริ่มมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ในอีกประการหนึ่ง ถึงแม้ว่า รัฐบาลพม่าจะทำการปรับเปลี่ยนระบบผังเมืองและมีการวางกำลังทหารตามจุดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ แต่พลังเจียบของประชาชนและจิตวิญญาณแห่งต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยยังคงดำรงอยู่และฝังรากลึกอยู่ตามย่านชุมชนต่างๆ ทั่วเขตนครย่างกุ้ง¹⁰⁵ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การเดินขบวนของกลุ่มนักศึกษาเมื่อปี ค.ศ. 1996 ซึ่งถึงแม้จะมีพลังการเคลื่อนไหวที่เบาบางและมีผู้เข้าร่วมการประท้วงเพียงเล็กน้อย แต่กลุ่มผู้ชุมนุมต่างก็ออกมารณรงค์ให้ชาวพม่าตระหนักถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย รวมถึงมีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้กับนางอองซาน ซูจี และพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD)¹⁰⁶ ส่วน Mary P. Callahan ผู้เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์กองทัพพม่า ได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า กลุ่มผู้นำทหารซึ่งมีคุณสมบัติแบบนักรบ (Warrior) และผ่านสมรภูมิสงครามมาอย่างโชกโชน มักมองประชาชนในแง่ร้ายและพร้อมที่จะขจัดศัตรูทางการเมืองเพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของ

¹⁰³ เพิ่งอ้าง.

¹⁰⁴ Desmond Ball. *Burma's Military Secrets: Signals Intelligence (SIGINT) from 1941 to Cyber Warfare* (Bangkok: White Lotus, 1998), 70.

¹⁰⁵ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Christina Fink, *Living Silence. Burma under Military Rule* (London: Zed Books, 2001).

¹⁰⁶ Christina Fink, *Living Silence. Burma under Military Rule*, 91.

กองทัพ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว บรรยายาของกรุงย่างกุ้ง ตามทรศนะของกลุ่มผู้นำทหาร จึงเต็มไปด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่มปักษ์ซึ่งพร้อมที่จะทำพ่ายอำนาจของรัฐบาลทหารได้ทุกขณะ¹⁰⁷ การมองโลกในแง่ร้ายผสมผสานกับแรงบีบคั้นทางการเมือง ส่งผลให้กลุ่มผู้นำพม่าจำเป็นต้องรวบอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของฝูงชนในนครย่างกุ้ง¹⁰⁸ รวมถึงพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงเพื่อกวาดล้างกองกำลังคู่ปักษ์อย่างดุเดือด แต่อย่างไรก็ตาม พลังการปฏิวัติประชาธิปไตยภายในกรุงย่างกุ้ง ก็อาจสร้างความสับสนเสี่ยงให้กับฐานอำนาจของกองทัพพม่า ดุจเดียวกัน

สำหรับสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 กรุงย่างกุ้งได้เผชิญกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่มาพร้อมกับการเคลื่อนไหวของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะการก่อวินาศกรรมและการจารกรรมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- *การก่อวินาศกรรม:* ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนส่งผลให้กรุงย่างกุ้งตกเป็นเป้าหมายหลักของการก่อการร้ายและการก่อวินาศกรรม โดยถึงแม้จะยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่ชัดเกี่ยวกับผู้อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายผู้ชุมนุม หรือฝ่ายมือที่สาม แต่นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เป็นต้นมา กลุ่มผู้นำทหารต่างเริ่มหวาดระแวงต่อแผนการลอบประทุษกรรมและการวางระเบิดป่วนเมือง โดยในปี ค.ศ.1989 ได้มีการวางระเบิดในเขตศาลากลางเมืองย่างกุ้งซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 3 ราย¹⁰⁹ ต่อมาในปี ค.ศ.1996 ได้เกิดเหตุระเบิดตรงบริเวณพระเจดีย์คาบา เอ (Kaba Aye) และ ถ้ำมหาพาสานะ (Maha Pasana Cave) ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 5 ราย และได้รับบาดเจ็บอีก 17 ราย¹¹⁰ การลอบวางระเบิดได้ดำเนินไปอย่างประปราย จนก้าวเข้าสู่ปี ค.ศ.2004 จึงมีการค้นพบระเบิดร้ายแรงอีก 7 ลูก ตรงบริเวณสถานีรถไฟเมืองย่างกุ้ง แต่เนื่องจากระเบิดเกิดเหตุขัดข้องจึงไม่มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ¹¹¹ ต่อมาในช่วงต้นปี ค.ศ. 2005 ได้เกิดเหตุวินาศกรรมครั้งใหญ่ใกล้กับห้างสรรพสินค้าชั้นนำในนครย่างกุ้ง โดยแรงระเบิดได้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 20 ราย และมีผู้ได้รับบาดเจ็บมากกว่า 162 ราย¹¹² จากฐานข้อมูลเบื้องต้น อาจกล่าวได้ว่า กรุงย่างกุ้งในศตวรรษที่ 21 ล้วนเต็มไปด้วยภัยคุกคามทางการเมืองซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อเสถียรภาพของรัฐบาลพม่า นอกจากนี้ ความเป็นเมืองที่ประกอบด้วยผู้คนอันหลากหลาย (พม่า อินเดีย บังคลาเทศ จีน ยุโรป ฯลฯ) และเต็มไปด้วยแหล่งชุมชนแออัด ก็อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ย่างกุ้งกลายเป็นเมืองที่เสี่ยงต่อการก่อการร้ายและการก่อวินาศกรรม

¹⁰⁷ Mary P. Callahan, *Making Enemies: War and State Building in Burma* (Ithaca: Cornell University Press, 2003), 208-215.

¹⁰⁸ Mary P. Callahan, “Cracks in the Edifice? Military-Society Relations in Burma since 1988”, in *Burma/Myanmar: Strong Regime Weak State?* (Adelaide: Crawford House Publishing, 2001), 22.

¹⁰⁹ Brig-Gen Kyaw Hsan, trans. “Atrocities of Thangyaung (a) Myint Soe (b) Sao Khun Kyaw of SSA (South) and ABSDF, and terrorist acts committed by ABSDF upon the nation and the people”, Press Conference No 2/2006, 22 February 2006, <http://mission.itu.int/MISSIONS/Myanmar/pressrelease/press%202_2006.htm> (15 January 2007).

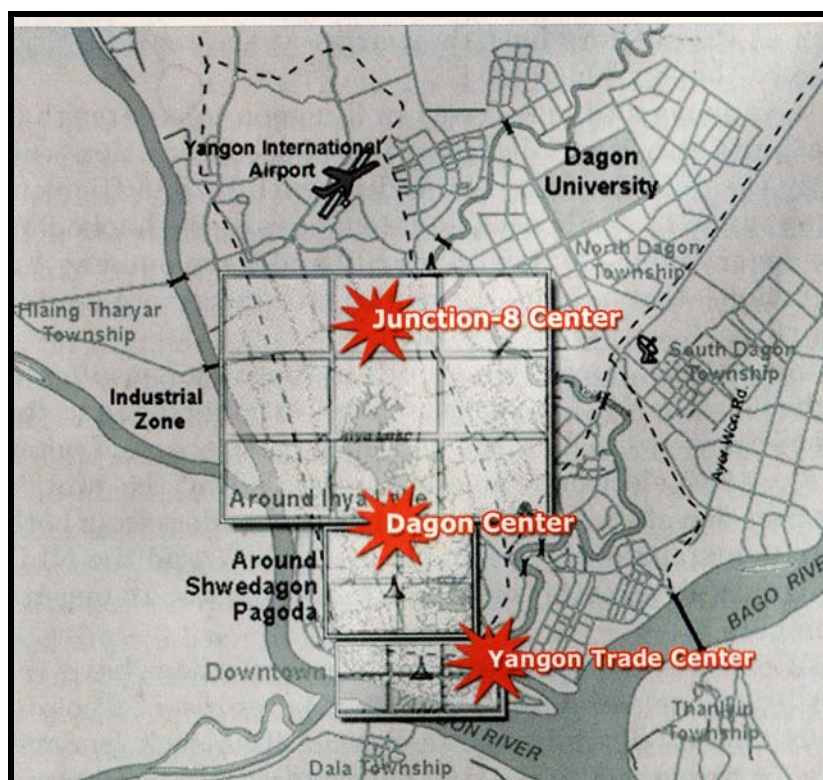
¹¹⁰ เพิ่งอ้าง.

¹¹¹ Information Committee of the State Peace and Development Council, “Bomb Blast, Unlicensed Vehicles and Damages Caused by Strong Earthquake”, Press Conference, 28 December 2004, <http://www.mofa.gov.mm/declarations/press_29_dec_04.html> (26 November 2005).

¹¹² Aung Saw, “Terror in the City”, *The Irrawaddy*, 13, no. 5 (May 2005): 18.



รูปภาพ 6 กลุ่มผู้ชุมนุมขณะกำลังศึกษาแผนผังกรุงย่างกุ้ง ณ สถานที่ลับแห่งหนึ่ง (ค.ศ.1988)
แหล่งที่มา: *The Irrawaddy* Vol.13, No.5, May 2005.



แผนที่ 6 การก่อวินาศกรรมและการวางระเบิดในกรุงย่างกุ้ง เมื่อปี ค.ศ.2005
แหล่งที่มา: *The Irrawaddy* Vol.13, No.5, May 2005.

- การจารกรรมข้อมูลข่าวสาร: Maung Aung Ayoe ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงพม่า ได้วิเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ จัดเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้ฐานอำนาจของรัฐบาลพม่าที่กรุงย่างกุ้งเกิดความระส่ำระสายและไร้ระเบียบ ทั้งนี้เนื่องจากนครย่างกุ้งถือเป็นศูนย์กลางของกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตย ตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารให้กับกลุ่มสายลับและบรรดานักการทูตตะวันตก¹¹³ โดยการติดตั้งระบบข่าวกรองทางการสื่อสารที่ทันสมัยภายในสถานทูตสหรัฐอเมริกา สถานทูตอังกฤษ และสถานทูตอื่นๆ อาจส่งผลให้ข้อมูลลับของฝ่ายรัฐบาลถูกจารกรรมและรั่วไหลไปยังแหล่งข่าวต่างประเทศ ขณะเดียวกัน อาคารที่พักของประชาชนบางส่วน ตลอดจนบ้านพักของกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตยตามแหล่งชุมชนและย่านสลัมต่างๆ ล้วนมีการติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์และระบบจานดาวเทียมที่ทันสมัย รวมถึงอยู่ไม่ไกลจากค่ายทหารและสถานที่ราชการ โดยรูปแบบการตั้งถิ่นฐานดังกล่าว ย่อมส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการจัดเก็บข้อมูลของทางราชการ¹¹⁴ และทำให้ประชาชนรับฟังข้อมูลข่าวสารจากต่างประเทศมากเกินไป จนอาจกลายสภาพเป็นกลุ่มการเมืองที่เคลื่อนไหวเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล จากสภาวะการณดังกล่าว กรุงย่างกุ้ง จึงเปรียบประดุจกับฐานจารกรรมข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของระบอบทหาร ไม่น่ามากนัก

จากการศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้น อาจสรุปได้ว่า กรุงย่างกุ้งไม่สามารถดำรงสภาพเป็นศูนย์กลางของรัฐบาลพม่าในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเต็มไปด้วยจุดอ่อนและปัญหามากมายประการ ไม่ว่าจะเป็น การเป็นศูนย์กลางการลู่สื่อของฝูงชนเพื่อต่อต้านระบอบเผด็จการ การเป็นศูนย์กลางกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตยเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนางออง ซาน ซูจี การเป็นศูนย์กลางการก่อวินาศกรรมเพื่อสร้างความปั่นป่วนให้กับประเทศ และการเป็นศูนย์กลางของบรรดานักการทูตและผู้สื่อข่าวตะวันตกเพื่อสืบราชการลับจากฝ่ายรัฐบาล โดยถึงแม้ว่ารัฐบาลทหารพม่าจะทำการปรับปรุงโครงสร้างผังเมืองของกรุงย่างกุ้งเพื่อลดทอนพลังการเคลื่อนไหวของฝูงชน แต่มรดกตกค้างจากเหตุการณ์ 8888 และการขยายตัวของเครือข่ายปฏิวัติประชาธิปไตยตะวันตก ก็กลายมาเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจของอำนาจของกลุ่มผู้นำทหาร นอกจากนี้สภาพความแออัดของประชากร ความหนาแน่นของกลุ่มอาคารบ้านเรือน ตลอดจนการก่อตัวของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทั้งการก่อวินาศกรรมและการจารกรรมข้อมูล ก็ล้วนเป็นปัจจัยกระตุ้นที่ส่งผลให้รัฐบาลพม่าจำเป็นต้องโยกย้ายศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองจากกรุงย่างกุ้งไปยังกรุงเนปีดอว์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบอบทหาร

สำหรับระบบโครงสร้างของกรุงเนปีดอว์ อาจกล่าวได้ว่า ราชธานีแห่งใหม่ล้วนถูกออกแบบให้มีลักษณะเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและศูนย์กลางปราบปรามการลู่สื่อของฝูงชน อย่างแท้จริง โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

- รัฐบาลทหารได้เริ่มโครงการก่อสร้างเมืองหลวงใหม่เป็นเวลาประมาณ 3-5 ปี ก่อนหน้าที่จะมีการประกาศย้ายเมืองหลวงอย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ.2005 โดยมีกลุ่มบริษัทเอกชนพม่าซึ่งมีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับกลุ่มผู้นำทหารเข้าร่วมโครงการก่อสร้างกรุงเนปีดอว์ อาทิ บริษัท Htoo Trading บริษัท Asia World บริษัท Eden Groups บริษัท Max Myanmar บริษัท Ngwe Sin และ บริษัท Shwe Thanlwin โดยเฉพาะบริษัท Htoo Trading ซึ่งดำเนินการ โดยมหาเศรษฐีเตสะ (Tay Za) และ บริษัท Asia World ซึ่งดำเนินการ โดยอดีตพ่อค้ายาเสพติดโล ชิง ฮาน (Lo Hsing Han) ถือเป็นสองบริษัทยักษ์ใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับพลเอกอาวุโสตานฉ่วย และรับผิดชอบการก่อสร้างสถานที่ราชการส่วนใหญ่ภายใน

¹¹³ Maung Aung Myoe, "The Road to Naypyitaw: Making Sense of the Myanmar Government's Decision to Move its Capital".

¹¹⁴ เพิ่งอ้าง.

กรุงเนปิดอว์ รวมถึงอาคารที่พักของเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงภายในเขตกระทรวงกลาโหม¹¹⁵ นอกจากนี้ ยังมีคณะวิศวกรและช่างเทคนิคจากกลุ่มประเทศที่เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์กับรัฐบาลพม่าเดินทางเข้ามายังกรุงเนปิดอว์เพื่อให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการก่อสร้างสถานที่สำคัญต่างๆ อาทิ การติดตั้งโรงงานพลังงานไฟฟ้าเขื่อนปองลองซึ่งได้รับการสนับสนุนด้านเทคนิคและงบประมาณจากประเทศจีน การก่อสร้างค่ายทหารและโรงงานผลิตอาวุธบางแห่งซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากช่างเทคนิคชาวรัสเซีย และการขุดอุโมงค์ใต้ดินตลอดจนการติดตั้งฐานยิงขีปนาวุธซึ่งได้รับการสนับสนุนจากช่างเทคนิคชาวเกาหลีเหนือ¹¹⁶ กระบวนการก่อสร้างเมืองหลวงลั๊วเป็นไปอย่างเงียบเชียบและมีเฉพาะแค่เจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงที่รับทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกรุงเนปิดอว์ ส่วนแรงงานพม่าซึ่งถูกเกณฑ์มาสร้างเมืองหลวงใหม่ ก็ล้วนเป็นประชาชนแถบชนบทและอาศัยอยู่ในละแวกใกล้เคียงกับเขตเมืองหลวง อาทิ ตำบลเลลา ตำบลเหล่ว ตำบลตึดโกง ตำบลจัตปาย เมืองเปียงมะนา เมืองยะแมตัง เมืองพินลวง และเมืองตองโฮ่ย โดยแรงงานชาวพม้ามักถูกบังคับให้ทำการปรับแต่งพื้นที่ ขนย้ายวัสดุอุปกรณ์ และก่อสร้างอาคารที่พักทั่วไป แต่สำหรับสถานที่ราชการบางแห่ง และอาคารที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ภายในเขตกระทรวงกลาโหม รัฐบาลพม่าจะอนุญาตแค่เฉพาะเหล่าทหารช่าง เหล่าทหารสื่อสาร เหล่าทหารพลาธิการ รวมถึงคนงานจากบริษัทเอกชนบางแห่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการก่อสร้างทั้งหมด¹¹⁷

สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ ช่วงที่รัฐบาลทหารประกาศโยกย้ายหน่วยงานราชการเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ชาวพม่าส่วนใหญ่ต่างสับสนและตกตะลึงเนื่องจากไม่เคยทราบข่าวคราวเกี่ยวกับการก่อสร้างกรุงเนปิดอว์มาก่อน ขณะเดียวกัน ชาวเมืองย่างกุ้งซึ่งมีเครือข่ายเป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทหารต่างตกอยู่ในสภาวะกดดันเนื่องจากรัฐบาลพม่าได้ออกคำสั่งให้ข้าราชการทั้งหมดต้องโยกย้ายขึ้นไปประจำการยังกรุงเนปิดอว์ โดยบุคคลที่ฝ่าฝืนคำสั่งจะถูกจำคุกตั้งแต่ 3-5 ปี¹¹⁸ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ประจำสถานทูตต่างๆ ภายในกรุงย่างกุ้ง ต่างรู้สึกกังวลต่อกระบวนการย้ายเมืองหลวงของรัฐบาลพม่าเนื่องจากการโยกย้ายแบบกะทันหันโดยมิได้บอกกล่าวล่วงหน้า ขณะที่การติดต่อระหว่างสถานทูตกับศูนย์ราชการแห่งใหม่ ในระยะเริ่มแรก มักเป็นการติดต่อผ่านทางระบบโทรสาร (Fax) เพียงช่องทางเดียว¹¹⁹ จากสภาวะการณดังกล่าว ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลทหารพม่ามีความหวาดระแวงเกี่ยวกับความมั่นคงของระบบข้อมูลข่าวสาร รวมถึงไม่ไว้วางใจพฤติกรรมของฝูงชนที่อาจนำความลับของทางราชการไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มองค์กรที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล ขณะเดียวกัน กระบวนการสร้างเมืองอย่างเงียบเชียบและระบบการคัดสรรแรงงานที่มีความรัดกุมแน่นหนา ย่อมส่งผลให้กรุงเนปิดอว์กลายเป็นฐานที่มั่นแห่งใหม่ซึ่งพร้อมสรรพไปด้วยระบบรักษาความปลอดภัย และกลายเป็นศูนย์อำนาจที่เกื้อหนุนต่อการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มผู้นำทหารพม่า

¹¹⁵ Clive Parker, "Naypyidaw: A Dusty Work in Progress", *The Irrawaddy*, 14, no. 10 (October 2006): 20-23.

¹¹⁶ สัมภาษณ์ Tin Maung Than นักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงพม่า ณ จังหวัดเชียงใหม่, กรกฎาคม 2009.

¹¹⁷ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับสูงของสำนักข่าว DVB (Democratic Voice of Burma) ณ กรุงเทพมหานคร, ธันวาคม 2009.

¹¹⁸ Myint Shwe, "The Move to Pyinmana," *Bangkok Post on the Web*, 4 December 2005,

<http://www.bangkokpost.com/Perspective/04Dec2005_pers01.php> (1 January 2006).

¹¹⁹ เพิ่งอ้าง.



รูปภาพ 7 แรงงานพม่าตรงบริเวณหน้าศาลาว่าการกรุงเนปีดอว์
แหล่งที่มา: © The Independent World (UK)



แผนที่ 7 ลักษณะภูมิประเทศและโครงสร้างของเมืองหลวงใหม่
แหล่งที่มา: Dulyapak Preecharushh. *Naypyidaw The New Capital of Burma*.
Bangkok: White Lotus, 2009.

- โครงสร้างของเมืองหลวงใหม่ถูกออกแบบให้ประกอบไปด้วยสามเขตหลัก อันได้แก่ เขตเนปิดอว์ ศูนย์บริหารราชการแผ่นดินและสถานที่ทำงานของข้าราชการพลเรือน เขตเปียงมะนา แหล่งชุมชนดั้งเดิมซึ่งอยู่ห่างจากเนปิดอว์มาทางทิศตะวันออกประมาณ 8 ไมล์ และ เขตกระทรวงกลาโหม ศูนย์อำนาจของกองทัพซึ่งอยู่ห่างจากเปียงมะนามาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือราว 11 ไมล์¹²⁰ การจัดวางระบบผังเมืองในรูปแบบดังกล่าว นับว่าส่งผลดีต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ปราบปรามจลาจลเนื่องจากการแยกกลุ่มประชากรอย่างชัดเจนโดยแบ่งออกเป็นเขตพลเรือน เขตประชาชนและเขตทหาร ในขณะเดียวกัน หากเกิดการลุกฮือทางการเมือง พลังการเคลื่อนไหวของฝ่ายข้าราชการพลเรือนและฝ่ายประชาชนก็จะมีลักษณะเบาบางเนื่องจากระยะทางที่ห่างไกลและการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจนระหว่างเมืองเนปิดอว์กับเมืองเปียงมะนา สำหรับฐานที่มั่นของกลุ่มคณะทหารภายในเขตกระทรวงกลาโหมก็นับว่าปลอดภัยจากการถูกปิดล้อมจากฝูงชนเนื่องจากทำเลที่ตั้งซึ่งอยู่ห่างไกลจากกรุงเนปิดอว์และเปียงมะนา¹²¹ ตลอดจนความเข้มงวดในการตรวจตราบุคคลเข้าออก โดยจะมีเพียงแค่เจ้าหน้าที่ทหารและข้าราชการบางกลุ่มที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้าไปในเขตกองบัญชาการกระทรวงกลาโหม¹²² การก่อรูปของชุมชนเมืองในลักษณะดังกล่าว นับว่ามีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับกรุงย่างกุ้งในสมัยเหตุการณ์ 8888 ซึ่งทั้งค่ายทหารและสถานที่ราชการส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ตรงย่านใจกลางและไม่ไกลจากแหล่งชุมชนแออัดจึงทำให้ง่ายต่อการถูกปิดล้อมจากฝูงชน ส่วนทำเลของอดีตกระทรวงกลาโหมภายในกรุงย่างกุ้งก็นับว่ามีความเสี่ยงต่อการถูกจารกรรมข้อมูลและการถูกโจมตีจากกลุ่มผู้ประท้วงเนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ใกล้กับสถานทูตตะวันตกและเขตใจกลางเมือง จากกรณีดังกล่าว การประกาศโยกย้ายเมืองหลวงพร้อมกับการจัดวางระบบผังเมืองแบบใหม่ จึงเป็นการตัดสินใจที่สมเหตุสมผลในเชิงยุทธศาสตร์การเมืองและการทหาร

- รูปแบบถนนภายในเขตเมืองหลวงใหม่ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนคอนกรีตและมีช่องทางเดินรถขนาดใหญ่ โดยเริ่มตั้งแต่ขนาด 8 เลน 10 เลน จนกระทั่งถึง 20 เลน ตลอดจนรูปแบบของสถานที่ราชการและอาคารที่พักของเจ้าหน้าที่พลเรือนภายในเขตเนปิดอว์ซึ่งมีลักษณะกระจายตัว ไม่เบียดเสียด และมีความสูงของตึกเพียงแค่ประมาณ 2-5 ชั้น¹²³ นับเป็นการจัดวางโครงสร้างผังเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวย้ายอาวุธหนักเพื่อเข้าปราบปรามฝูงชน โดยความกว้างใหญ่ของถนนย่อมส่งผลให้การเคลื่อนขบวนของกลุ่มผู้ชุมนุมมีลักษณะขาดเอกภาพ และอาจสับสนต่อการถูกขนาบด้วยกองพลรถถังของฝ่ายรัฐบาลซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากความกว้างใหญ่ของถนนเคลื่อนกำลังเข้าล้อมกรอบประชาชนอย่างฉับพลัน นอกจากนี้ ตามหลักการทางภูมิศาสตร์ทหาร การก่อสร้างกลุ่มอาคารที่มีความสูงอยู่ในระดับต่ำและมีพื้นที่ว่างก้นกลางระหว่างกลุ่มอาคาร ก็จัดเป็นยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อลดทอนพลังการปิดล้อมจากฝูงชนและชะลอความรุนแรงอันเกิดจากการก่อการร้ายในรูปแบบต่างๆ อาทิ การลอบวางเพลิงและวางระเบิด¹²⁴ Siddharth Varadarajan สถาปนิกชาวอินเดีย ได้วิเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจว่า ความกว้างใหญ่ของถนนและการกระจายตัวของสถานที่ราชการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้กรุงเนปิดอว์กลายเป็นศูนย์กลางปราบปรามการลุกฮือของฝูงชน อย่างแท้จริง นอกจากนี้ Siddharth ยังได้ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า ระบบผังเมืองของกรุงเนปิดอว์ยังมีความคล้ายคลึงกับกรุงอิสลามาบัดของปากีสถานและกรุงบราซีเลียของบราซิล โดยกลุ่มประเทศดังกล่าวได้ทำการจัดแบ่งพื้นที่ของศูนย์บริหารราชการออกเป็นเขตกระทรวง เขตที่อยู่อาศัยของเจ้าหน้าที่พลเรือน

¹²⁰ Aung Lwin Oo, "A Capital Error" *The Irrawaddy*, 14, no. 5 (May 2006): 21-22.

¹²¹ ดุลยภาค ปรีชารัชช, *ผ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน*, 153-154.

¹²² สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ระดับสูงของสำนักข่าว DVB (Democratic Voice of Burma) ณ กรุงเทพมหานคร, ธันวาคม 2009.

¹²³ การลงพื้นที่ของผู้วิจัยเมื่อช่วงเดือนมกราคม 2009 (สหภาพพม่า) โดยอาศัยการสำรวจภูมิประเทศรอบๆเมืองเนปิดอว์-เปียงมะนา และการสอบถามชาวบ้านตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางส่วนเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ของราชธานีแห่งใหม่

¹²⁴ John M. Collins, *Military Geography*, 195.

และเขตโรงแรมทั่วไป¹²⁵ ในขณะเดียวกัน ทั้งกรุงเนปีดอร์ อิตลามาบัดและบราซิเลีย ยังมีลักษณะเป็นศูนย์ราชการที่เต็มไปด้วยความเจียบเหงาว่างเปล่า ตลอดจนขาดสีสันแห่งความเป็นเมืองมหานคร ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอดีตเมืองหลวงเก่าอย่างย่างกุ้ง การากี และริโอเดอจาไนโร แต่อย่างไรก็ตาม ความเจียบเหงาและการขาดสีสันของผู้คนย่อมส่งผลต่อการจัดวางระบบรักษาความปลอดภัย รวมถึงช่วยลดทอนความสับสนอันเกิดจากการลูกสื่อของผู้ชน¹²⁶ ซึ่งระบบโครงสร้างของกรุงเนปีดอร์ย่อมสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของรัฐบาลพม่าที่มักให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเมือง เป็นอันดับต้นๆ

สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ หน่วยงานราชการต่างๆ ภายในกรุงเนปีดอร์ อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการต่างประเทศ ล้วนมีทำเลที่ตั้งแบบกระจายตัว โดยแต่ละกระทรวงล้วนอยู่ห่างจากแนวถนนสายหลัก ซึ่งการเดินทางจำเป็นต้องอาศัยถนนสายรองและระบบชอยเพื่อเข้าไปยังพื้นที่ของเขตกระทรวง ในขณะเดียวกัน แต่ละกระทรวงยังมีตำแหน่งที่ห่างไกลกัน รวมถึงไม่มีถนนเชื่อมต่อระหว่างกระทรวงต่างๆ ซึ่งการไปมาหาสู่จำเป็นต้องกลับมาพึ่งถนนสายหลักอีกต่อหนึ่ง¹²⁷ การจัดวางผังเมืองในลักษณะดังกล่าว ย่อมส่งผลให้การเดินขบวนประท้วงเพื่อเข้าปิดล้อมสถานที่ราชการเต็มไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากระยะทางที่ห่างไกลกัน และการขาดเส้นทางเชื่อมต่อของแต่ละกระทรวง นอกจากนี้ การเดินทางไปกลับระหว่างอาคารที่พักกับสถานที่ราชการ ก็ล้วนแต่ต้องอาศัยรถรับส่งจากฝ่ายรัฐบาล โดยมีตารางการเดินรถเพียงแค่ช่วงเช้ากับช่วงเย็นซึ่งตรงกับเวลาทำงานตามปกติของระบบราชการ¹²⁸ การบริการสาธารณะในรูปแบบดังกล่าว ย่อมส่งผลให้รัฐบาลทหารสามารถควบคุมพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการอย่างเป็นระบบ ในอีกประการหนึ่ง การก่อสร้างถนนขนาดใหญ่และการจัดวางกลุ่มอาคารแบบกระจายตัว ย่อมส่งผลให้การชงชุมผู้คนเพื่อหลบเลี่ยงการตรวจสอบจากรัฐบาล หรือการเคลื่อนไหวชุมนุมระยะยาว เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากเนื่องจากสถานที่แต่ละแห่งล้วนมีตำแหน่งที่ห่างไกลกัน ตลอดจนขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกตามรายการ อาทิ ห้างสรรพสินค้าและร้านอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยบั่นทอนการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ชุมนุมซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว มักมีสมรรถนะในการเคลื่อนย้ายกำลังอ่อนด้อยกว่าฝ่ายกองทัพที่พร้อมสรรพไปด้วยกองพลรถถังและกองกำลังเคลื่อนที่เร็ว

- ในส่วนของโครงสร้างประชากร ราชธานีแห่งใหม่ล้วนประกอบไปด้วยพลเมืองสองกลุ่มหลัก อันได้แก่ 1. กลุ่มชุมชนดั้งเดิม และ 2. กลุ่มชุมชนใหม่ โดยสำหรับกลุ่มแรกนั้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาศัยอยู่ในเขตตัวเมืองเปียงมะนาซึ่งจัดเป็นชุมชนเก่าแก่ในแถบพม่าภาคกลางและถือเป็นพื้นที่เมืองเก่าก่อนที่จะมีการสร้างราชธานีแห่งใหม่ ณ กรุงเนปีดอร์ ความโดดเด่นของเปียงมะนาคือความเป็นเมืองเกษตรกรรมซึ่งประกอบไปด้วยผู้คนที่วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย อาทิ ชาวนา แรงงาน พ่อค้า เจ้าหน้าที่เกษตรและเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ขณะที่พลเมืองส่วนใหญ่ก็มีวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า

¹²⁵ Siddharth Varadarajan, "Naypyitaw-Dictatorship by Cartography-Geometry" *Himal Southasian on the Web*, February 2007, <<http://svaradarajan.blogspot.com/2007/02/dictatorship-by-cartography-geometry.html>> (1 June 2009).

¹²⁶ เพิ่งอ้าง.

¹²⁷ ผู้วิจัยได้อาศัยการลงพื้นที่สำรวจแผนผังของกรุงเนปีดอร์ในช่วงเดือนมกราคม 2009 ประกอบกับอาศัยการวิเคราะห์ผ่านแผนที่ของกรุงเนปีดอร์ซึ่งจัดทำขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐบาลทหารพม่า โดยผู้สนใจสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ใน Naypyitaw Development Committee and Design Printing Service Co., Ltd., *The Map of Naypyitaw* (Yangon: Zabu Aye Printing House, 2007).

¹²⁸ การลงพื้นที่ของผู้วิจัย โดยอาศัยการสำรวจภูมิประเทศรอบๆ เมืองเนปีดอร์-เปียงมะนา และการสอบถามชาวบ้านตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางส่วนเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ของราชธานีแห่งใหม่

(Subjective Political Culture) และไม่ขัดขึ้นต่อการดำเนินนโยบายของฝ่ายรัฐบาล¹²⁹ ในขณะเดียวกัน ลักษณะของความเป็นเมืองชนบท ก็อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ชาวเปียงมะนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจข่าวสารต่างประเทศ รวมถึงอยู่ห่างไกลจากวัฒนธรรมการเมืองแบบตะวันตก ซึ่งนับเป็นคุณสมบัติที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับพลเมืองกรุงย่างกุ้งที่มักมีความกระตือรือร้นต่อการรับฟังข่าวสารต่างประเทศ ตลอดจนมีความชื่นชมต่อวิถีการเมืองตามแบบตะวันตก สำหรับในส่วนของชุมชนใหม่ ประชากรมักอาศัยอยู่แถบตัวเมืองเนปีดอว์และเขตพื้นที่กระทรวงกลาโหม โดยพลเมืองส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยข้าราชการพลเรือนและข้าราชการทหารซึ่งถูกโยกย้ายให้มาประจำการยังเขตเมืองหลวงใหม่ ลักษณะพลเมืองมักมีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแบบข้าราชการซึ่งจะให้ความสำคัญกับเกียรติยศ ระบบการบังคับบัญชาและอุดมการณ์แห่งชาติ ตลอดจนมีความเลื่อมใสต่อระบอบทหารและไม่ค่อยเห็นด้วยกับการพัฒนาประชาธิปไตยตามวิถีตะวันตก เนื่องจากพลเมืองส่วนใหญ่มักเป็นบุคลากรในฝ่ายรัฐบาล รวมถึงได้รับสวัสดิการและสิทธิพิเศษในการดำรงชีพ อาทิ การได้เข้าพักในอาคารที่ทางรัฐบาลจัดเตรียมให้ หรือ การส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนระดับประถมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ¹³⁰

สำหรับสิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ การประกาศจัดตั้งที่ทำการสมาคมพัฒนาและความเป็นปึกแผ่นแห่งสหภาพ หรือ Union Solidarity and Development Association/USDA ภายใต้งouvernementเนปีดอว์¹³¹ เพื่อใช้เป็นเครือข่ายมวลชนภาครัฐในการถ่วงดุลกับพรรคฝ่ายค้านของนางอองซาน ซูจี โดยปัจจุบัน สมาคมดังกล่าวมีสมาชิกมากกว่า 24 ล้านคน ซึ่งได้แก่ประชาชนและข้าราชการที่ได้รับสวัสดิการรูปแบบพิเศษจากรัฐบาล รวมถึงทำหน้าที่ในการรณรงค์ให้คนพม่าส่วนใหญ่เห็นชอบกับนโยบายของฝ่ายรัฐบาล¹³² การจัดตั้งที่ทำการสมาคม USDA ภายใต้งouvernementเนปีดอว์ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เนื่องจากรัฐบาลพม่าได้ทำการยกระดับเมืองหลวงใหม่ให้กลายเป็นศูนย์กลางของกลุ่มมวลชนภาครัฐ ในขณะที่ สำนักงานใหญ่ของพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย หรือ พรรค NLD ยังคงตั้งอยู่ที่กรุงย่างกุ้ง ปรากฏการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดการแยกขั้วทางการเมือง (Political Polarization) อย่างชัดเจน โดยมีเมืองเนปีดอว์ เป็นศูนย์กลางของกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนรัฐบาล และมีเมืองย่างกุ้ง เป็นศูนย์กลางของกลุ่มมวลชนที่สนับสนุนนางอองซาน ซูจี นอกจากนี้ หากพิจารณาจากองค์ประกอบของพลเมือง จะพบว่าการจัดตั้งที่ทำการสมาคม USDA ล้วนมีความสอดคล้องกับพื้นฐานประชากรในเขตเมืองหลวงใหม่ซึ่งถือเป็นกลุ่มมวลชนที่เป็นพวกเดียวกับรัฐ โดยความใกล้ชิดระหว่าง USDA กับกลุ่มคณะทหารพม่า ณ กรุงเนปีดอว์ ย่อมส่งผลต่อการปรีชาหาหรือ และการดำเนินยุทธศาสตร์ทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาลไม่มากนักน้อย จากสถานะแวดล้อมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า โครงสร้างประชากรของเมืองหลวงใหม่จัดเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการแผ่อำนาจทางการเมืองของฝ่ายรัฐบาล รวมถึงช่วยลดทอนความกังวลใจของกลุ่มผู้นำทหารเกี่ยวกับการถูกสื่อของต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการประท้วงเกิดขึ้นในเขตเมืองหลวงใหม่ การจัดวางระบบผังเมืองและความแน่นหนาของระบบรักษาความปลอดภัย ย่อมส่งผลให้รัฐบาลพม่ามีขีดความสามารถในการสลายฝูงชนอย่างมีประสิทธิภาพ

129 เพิ่งอ้าง.

130 เพิ่งอ้าง.

131 “Than Shwe Watch” *The Irrawaddy on the Web*, 10 March 2009

<http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=5597> (1 June 2009).

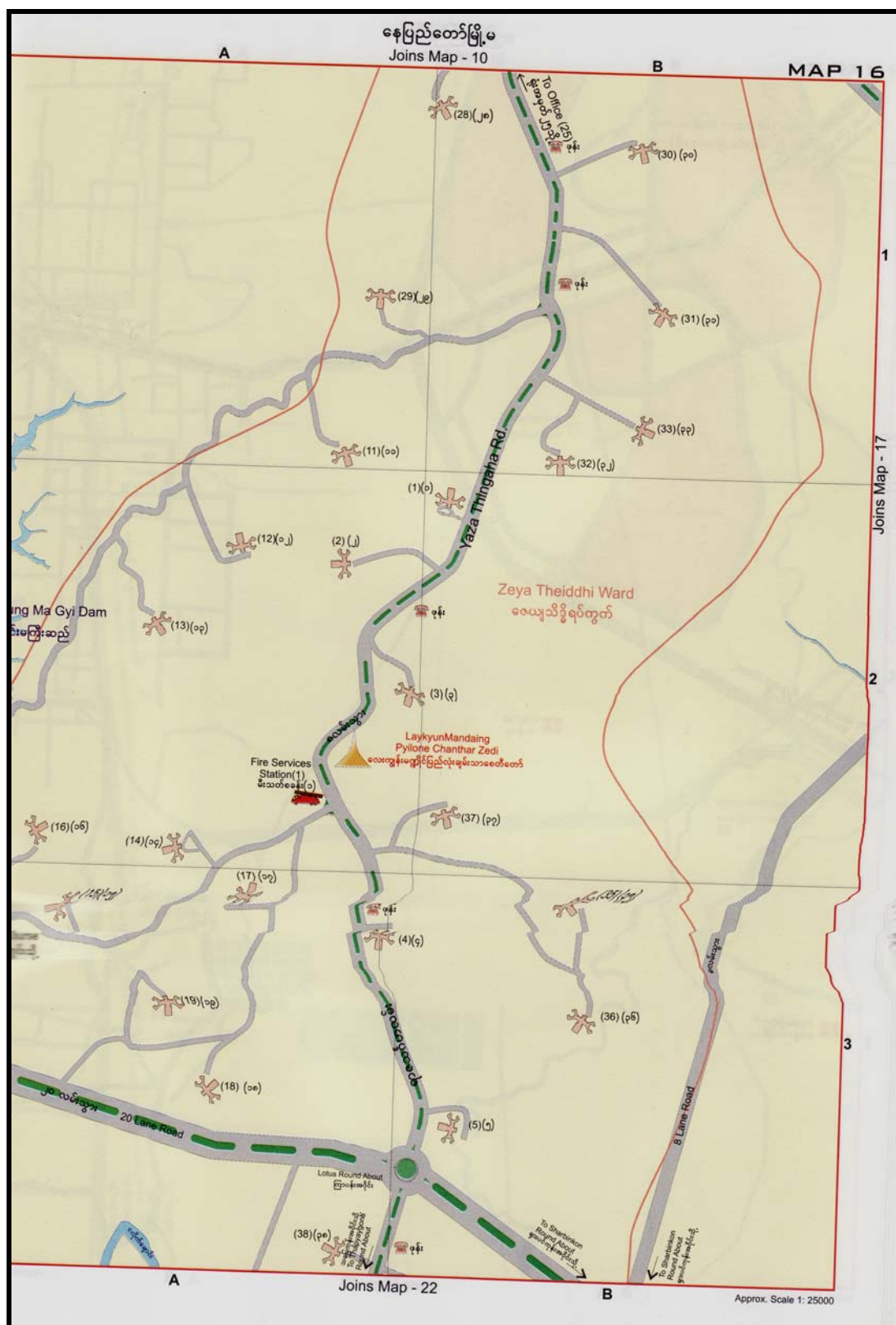
132 David I. Steinberg, *Burma/Myanmar: What Everyone Needs to Know* (New York: Oxford University Press, 2010), 103.



รูปภาพ 8 อาคารที่พักของข้าราชการพลเรือนในเขตเมืองเนปิดอว์
แหล่งที่มา: AP/AFP

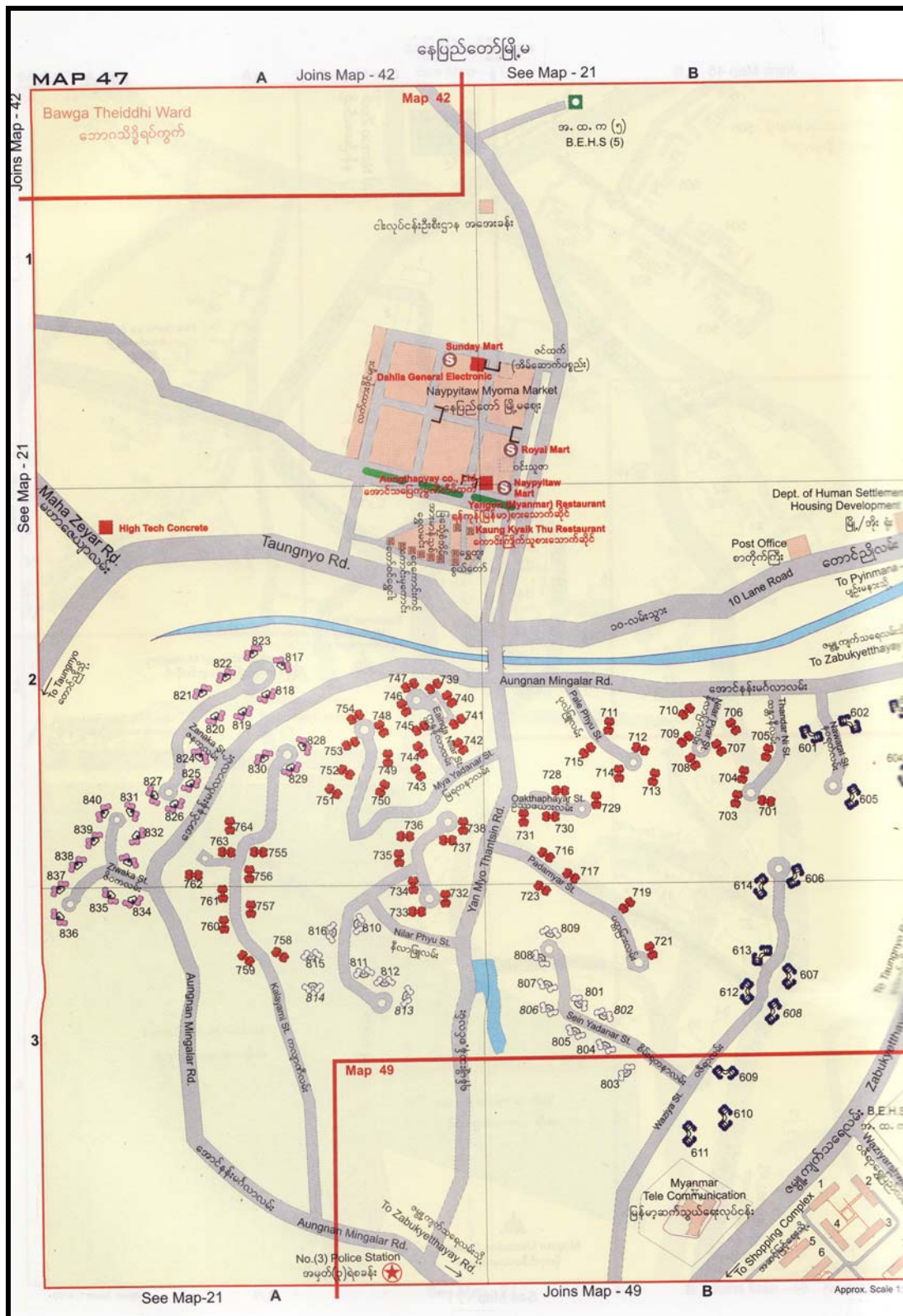


รูปภาพ 9 ลักษณะถนนขนาด 10 เลนในเขตเมืองเนปิดอว์
แหล่งที่มา: Khet Maung/The Irrawaddy Online Homepage



แผนที่ 8 การจัดวางสถานที่ราชการภายในกรุงเนปโดว์ซึ่งมีลักษณะกระจายตัวและขาดถนนเชื่อมต่อกันระหว่างเขตกระทรวงต่างๆ

แหล่งที่มา: Naypyitaw Development Committee & Design Printing Services Co.,Ltd. *The Map of Naypyitaw (First Edition)*. Yangon: Zabu Aye Printing House, 2007.



แผนที่ 9 การจัดวางอาคารที่พักของข้าราชการพลเรือนภายในกรุงเนปีดอร์

แหล่งที่มา: Naypyitaw Development Committee & Design Printing Services Co.,Ltd. *The Map of Naypyitaw (First Edition)*. Yangon: Zabu Aye Printing House, 2007.

นับตั้งแต่การโยกย้ายศูนย์อำนาจทางการเมืองเมื่อช่วงปลายปี ค.ศ. 2005 รัฐบาลทหารพม่าจัดว่าอยู่ในสภาวะได้เปรียบในการทำสงครามปราบจลาจลและหลบเลี่ยงการถูกปิดล้อมจากฝูงชน ส่วนความแข็งแกร่งของกรุงเนปีดอว์ ในยามที่รัฐพม่าต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ทางการเมือง ก็จัดเป็นเรื่องที่สามารถทำการพิสูจน์ได้ โดยเฉพาะการลุกฮือของกลุ่มพระสงฆ์ เมื่อช่วงปี ค.ศ.2007 หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “การปฏิวัติของผู้ครองจีวร (Saffron Revolution)” ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลพม่าได้ประกาศขึ้นราคาก๊าซหุงต้มและน้ำมันเชื้อเพลิงแบบฉับพลันจนส่งผลให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคพุ่งสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว¹³³ แรงบีบบังคับทางเศรษฐกิจส่งผลให้กลุ่มพระสงฆ์ ประชาชน ตลอดจนกลุ่มเครือข่ายอดีตนักศึกษา 88 ออกมาเดินขบวนประท้วงตามท้องถนนทั่วมืองย่างกุ้ง รวมถึงเมืองสำคัญต่างๆ อาทิ พะโค เมะตะมะ เมะล่าย และมันตะเลย์ โดยมีการเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าหันมาดูแลปากท้องของประชาชน ตลอดจนมีการรณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบทหารมาเป็นระบอบประชาธิปไตย¹³⁴ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นการลุกฮือของฝูงชนครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์การเมืองพม่า โดยถึงแม้จำนวนผู้ร่วมชุมนุมและพลังการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะมีลักษณะเบาบางกว่าเมื่อครั้งเหตุการณ์ 8888 แต่พลังการต่อสู้ของพระสงฆ์-ประชาชนและจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย กลับถูกปลุกกระดมจนถูกโฉลกกลายเป็นคลื่นปฏิวัติขนาดใหญ่ที่เคลื่อนตัวเข้าถาโถมกลุ่มพลังเผด็จการอย่างเข้มข้นและรุนแรง

สำหรับเส้นทางการเคลื่อนขบวนของกลุ่มผู้ชุมนุมก็จัดว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับเหตุการณ์ 8888 โดยมีการเคลื่อนตัวผ่านพระมหาเจดีย์ชเวดากอง เจดีย์สุเหล่ ศาลากลาง ทะเลสาบหลวง ทะเลสาบอินยา บ้านพักนางองซาน ซูจี และสถานทูตสหรัฐอเมริกา¹³⁵ โดยชาวย่างกุ้งที่อาศัยอยู่ตามเส้นทางที่กลุ่มผู้ประท้วงเคลื่อนขบวนผ่าน ต่างออกมาปรบมือแสดงความยินดีเพื่อเป็นกำลังใจให้กับกลุ่มพระสงฆ์-ประชาชน รวมถึงมีการออกมาเดินขบวนร่วมกับกลุ่มผู้ชุมนุมเพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและการเมืองจากรัฐบาลทหารพม่า อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการลุกฮือของฝูงชนจะเกิดขึ้นแน่นขนัดที่เมืองย่างกุ้ง แต่ศูนย์อำนาจของกลุ่มผู้นำทหารกลับอยู่ที่กรุงเนปีดอว์ โดยลักษณะภูมิทัศน์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้รัฐบาลพม่าปลอดภัยจากการถูกปิดล้อมจากฝูงชน รวมถึงสามารถควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินและบริหารราชการแผ่นดินได้ตามปกติ ในขณะที่กรุงย่างกุ้งกลับต้องตกอยู่ในสภาวะมิดชิดอยู่คล้ายคลึงกับเมื่อครั้งเหตุการณ์ 8888 สำหรับยุทธศาสตร์การปราบจลาจล ก็จัดว่ามีความน่าสนใจ โดยรัฐบาลพม่าได้ส่งเคลื่อนกำลังทหารบางส่วนออกจากกรุงเนปีดอว์ พร้อมด้วยกำลังเสริมจากเมืองตองอู ตองยี แปร์ เมะตะมะ ฯลฯ มุ่งหน้าเข้าปิดล้อมจุดยุทธศาสตร์สำคัญในเขตเมืองย่างกุ้ง ซึ่งส่งผลให้กลุ่มผู้ประท้วงถูกโอบล้อมและทอนกำลังอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ดังกล่าวจัดว่าแตกต่างจากปี ค.ศ.1988 ซึ่งในบางพื้นที่ กองกำลังของฝ่ายรัฐบาลกลับตกเป็นฝ่ายถูกกดดันและถูกปิดล้อมจากฝูงชน ท้ายที่สุด การลุกฮือของขบวนการพระสงฆ์-ประชาชน ก็สิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของฝ่ายรัฐบาล โดยกลุ่มผู้ประท้วงต่างถูกทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ขณะที่ฝ่ายรัฐบาลที่กรุงเนปีดอว์กลับประสบความสำเร็จในการปราบปรามฝูงชนและยังคงบริหารประเทศได้ตามปกติ

133 “A Rangoon Diary” *The Irrawaddy*, 15, no. 11 (November 2007): 22-33.

134 เพิ่งอ้าง.

135 เพิ่งอ้าง.



รูปภาพ 10 การลุกฮือของฝูงชนในปี ค.ศ.1988

แหล่งที่มา: AP/AFP/BBC



รูปภาพ 11 การลุกฮือของกลุ่มพระสงฆ์-ประชาชนในปี ค.ศ.2007

แหล่งที่มา: *The Irrawaddy* Vol.15, No.12, December 2007.

สำหรับสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2008 โดยในช่วงเวลาดังกล่าว กลุ่มสมาคม USDA ได้เปิดประชุม ณ ที่ทำการกรุงเนปิดอว์ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการรณรงค์ให้คนพม่าส่วนใหญ่เห็นพ้องกับการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่เปิดทางไปสู่การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2010¹³⁶ นอกจากนี้ กลุ่มเครือข่าย USDA ยังได้รับคำสั่งจากรัฐบาลพม่า ให้เดินทางออกจากกรุงเนปิดอว์เพื่อไปสมทบกับกลุ่มแนวร่วมในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด โดยกลุ่ม USDA ได้โน้มน้าวให้คนชนบทที่อาศัยอยู่ไม่ไกลจากเขตเมืองหลวงและเขตปริมณฑลข้างเคียง ออกมาลงประชามติเพื่อสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญของกลุ่มผู้นำทหาร ขณะเดียวกัน แกนกลางกลุ่ม USDA ณ เมืองเนปิดอว์ ยังได้ประสานกับกลุ่มเครือข่ายตามเขตพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยมีการรณรงค์โน้มน้าวตลอดจนบังคับขู่เข็ญเพื่อให้ชาวพม่าส่วนใหญ่ออกมาสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญของฝ่ายรัฐบาลทหาร ครั้นเมื่อกระบวนการลงประชามติเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย ฝ่ายรัฐบาลพม่าก็ประกาศนับคะแนนภายในสถานที่ลับแห่งหนึ่งของกรุงเนปิดอว์ โดยไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดให้กับสื่อมวลชนต่างชาติซึ่งปักหลักทำข่าวอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง¹³⁷ ท้ายที่สุด การนับคะแนนก็สิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของฝ่ายรัฐบาลพม่าภายใต้ข้อกังขาจากประชาคมโลกเกี่ยวกับความโปร่งใสของการลงประชามติ¹³⁸

จากการประมวลและวิเคราะห์ในเบื้องต้น อาจสรุปได้ว่า การย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้งไปยังกรุงเนปิดอว์ถือเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบภูมิทัศน์ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศพม่า โดยมรดกตกค้างจากเหตุการณ์ 8888 ผสมผสานกับแรงกดดันอันเกิดจากการลุกฮือของฝูงชน ได้ส่งผลให้เกิดการก่อตัวของศูนย์อำนาจและศูนย์บริหารราชการแผ่นดินแห่งใหม่ ซึ่งส่งผลดีการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบอบเผด็จการทหาร ขณะเดียวกัน กระบวนการสร้างเมืองหลวงอย่างเจียบเจียบ ผสมผสานกับการติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยและการจัดวางโครงสร้างผังเมือง-ประชากร อย่างเป็นระบบ ย่อมส่งผลให้ราชธานีแห่งใหม่ กลายเป็นศูนย์กลางป้องกันการลุกฮือของฝูงชน อย่างแท้จริง ในอีกประการหนึ่ง การโยกย้ายศูนย์บริหารราชการจากกรุงย่างกุ้งมายังกรุงเนปิดอว์ยังส่งผลให้พลังอำนาจของกลุ่มผู้นำทหาร แปลงสภาพจาก ความผันผวน พร่ามัวและไร้ระเบียบ มาสู่ ความกระชับ เหนียวแน่นและมีเอกภาพ ซึ่งทำให้รัฐบาลพม่ามีศักยภาพพร้อมสรรพในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองการปกครองโดยอาศัยความแข็งแกร่งทางยุทธศาสตร์ของเมืองหลวงใหม่ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การเคลื่อนย้ายศูนย์บริหารราชการมายังกรุงเนปิดอว์จึงเป็นพัฒนาการทางด้านภูมิศาสตร์การเมืองซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อความเปลี่ยนแปลงภายในสหภาพพม่า

¹³⁶ “Than Shwe Watch” *The Irrawaddy on the Web* และดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของ USDA ได้ใน Wai Moe “USDA to Organize Referendum, Election” *The Irrawaddy on the Web*, 11 February 2008 < http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=10260 > (1 June 2009).

¹³⁷ เพิ่งอ้าง.

¹³⁸ รัฐบาลพม่าได้ประกาศว่ามีประชาชนออกมาลงคะแนนสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนมากกว่าร้อยละ 92 โดยรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถศึกษาได้จากเว็บไซต์ของสำนักข่าว DVB, Irrawaddy, Mizzima และสาละวินโพสต์

เนปิตอร์:

ศูนย์กลางป้องกันการโจมตีจากมหาอำนาจตะวันตก

ภัยคุกคามเกี่ยวกับการโจมตีจากรัฐมหาอำนาจ ถือเป็นแรงขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อโลกทัศน์และการกำหนดนโยบายป้องกันประเทศของกองทัพพม่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรุกรานจากกองทัพอังกฤษและกองทัพญี่ปุ่นซึ่งส่งผลให้รัฐพม่าต้องสูญเสียเอกราชให้กับชาติมหาอำนาจ หรือ การรุกรานทางการทหารของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและกองกำลังก๊กมินตั๋งซึ่งส่งผลให้พม่าต้องสูญเสียดินแดนบางส่วนให้กับกองกำลังต่างชาติ¹³⁹ อย่างไรก็ตาม ความหวาดระแวงเกี่ยวกับการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจได้เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 เมื่อกระทรวงกลาโหมพม่าออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการปรากฏตัวของเรือรบสหรัฐอเมริกาในอ่าวมะตะมะซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับการลุกฮือของฝูงชนเพื่อโค่นล้มระบอบคณาธิปไตยเนวิน¹⁴⁰ เหตุการณ์ดังกล่าว ได้สร้างความตื่นตระหนกให้กับกองทัพพม่า โดยสังเกตได้จากการขูดหลุมหลบภัยเพื่อป้องกันการโจมตีจากข้าศึกและคำประกาศของนายพลชอหม่องซึ่งมีใจความสำคัญว่า “ประเทศมหาอำนาจได้ส่งเรือรบทุกเครื่องบินเข้าลู่ลำน่านน้ำพม่า และกรุงย่างกุ้งกำลังตกอยู่ในสถานะอันตรายจากการรุกรานของกองกำลังต่างชาติ”¹⁴¹ นอกจากนี้ การปรากฏตัวของเรือรบสหรัฐฯ ในอ่าวเบงกอลเพื่อช่วยเหลือกองทัพบังคลาเทศในการทำสงครามเรียกร้องเอกราชจากอินเดีย เมื่อปี ค.ศ. 1971 ก็อาจเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ความหวาดกลัวเกี่ยวกับการรุกรานทางทะเลเริ่มมีน้ำหนักและใกล้ความเป็นจริงมากขึ้น¹⁴²

หลังจากปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา กองทัพพม่ายังคงเผชิญหน้ากับภัยคุกคามจากรัฐมหาอำนาจอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจการณ์ชายฝั่งหลังการยกพลขึ้นบกของกองกำลังนาวิกโยธินสหรัฐฯ เพื่อเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากการก่อตัวของพายุไซโคลนในบังคลาเทศ การติดตั้งปืนต่อต้านอากาศยานรอบเมืองย่างกุ้งเพื่อป้องกันการโจมตีทางอากาศจากชาติตะวันตก หลังการก่อตัวของปฏิบัติการฉลามพายุทะเลทรายเพื่อผลักดันกองทหารอิรักออกจากคูเวตในสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่หนึ่ง เมื่อปี ค.ศ. 1990-1991¹⁴³ และการแสดงท่าทีแข็งกร้าวของกลุ่มผู้ปกครองชาวดิอาระเบียเพื่อประณามการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกองทัพพม่าในกรณีการสังหารและจับไล่ชาวมุสลิมโรฮิงยาออกจากเขตแดนรัฐอาระกัน เมื่อปี ค.ศ. 1991-1992 โดยมีการเรียกร้องให้สหประชาชาติส่งกองกำลังเข้าโจมตีประเทศพม่าเพื่อโค่นล้มระบอบเผด็จการ¹⁴⁴ ตลอดจนการแพร่กระจายของข่าวลือเกี่ยวกับการบุกโจมตีดินแดนย่างกุ้ง หลังจากที่ถูกกองกำลังสหประชาชาติซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาตัดสินใจส่งเรือรบและกองทหารเข้ายึดครองประเทศไฮติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี ค.ศ. 1994¹⁴⁵

139 Andrew Selth, *Burma's Armed Forces: Power Without Glory*, 38-40.

140 เพิ่งอ้าง, 41.

141 Yindee Lertcharoenchok, “Burmese Leaders Call Thailand a ‘True Friend’”, *The Nation*, 13 April 1989.

142 E.R.Zumwalt, *On Watch: A Memoir* (New York: New York Times, 1976), 361-369.

143 Terry McCarthy, “Paranoia Time for Burma's Generals”, *Canberra Times*, 4 April 1991.

144 Andrew Selth, *Burma's Armed Forces: Power Without Glory*, 41.

145 เพิ่งอ้าง.

ความหวาดกลัวเกี่ยวกับการถูกรุกรานจากชาติตะวันตกเริ่มทวีความเข้มข้นขึ้นเมื่อประธานาธิบดีจอห์ ดับเบิลยู บุช และนางคอนโดริซา ไรซ์ รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ทำการประณามรัฐบาลทหารพม่าว่าเป็น “ด่านหน้าแห่งทรราช (Outpost of Tyranny)” ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐบาลเกาหลีเหนือ อิหร่าน คิวบา ซิมบับเวและเบลารุส¹⁴⁶ โดยเอกสารลับของกระทรวงกลาโหมพม่าได้กล่าวถึงช่องทางการโจมตีจากสหรัฐอเมริกาไว้หลายประการ อาทิ การรุกรานทางทะเลโดยกองกำลังผสมของชาติตะวันตก และการรุกรานผ่านทางประเทศไทยโดยอาศัยปฏิบัติการซ้อมรบภายใต้รหัส “จงอางศึก (Cobra Gold)” เป็นแรงหนุนในการบุกโจมตีประเทศพม่า¹⁴⁷ จากกรณีดังกล่าว รัฐบาลพม่าจึงได้ทำการปรับปรุงหลักนิยมและยุทธวิธีทางการทหารโดยเน้นการป้องกันในทางลึก การทำสงครามจรยุทธ์และการทำสงครามประชาชน ตลอดจนมีการสั่งซื้อรถถังประจำยาน เรือตรวจการณ์ชายฝั่ง เครื่องบินขับไล่และปืนต่อสู้อากาศยานเป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการป้องกันประเทศ ขณะเดียวกัน การโค่นล้มระบอบคานินในอัฟกานิสถานและระบอบซัดดัมในอิรัก ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 2001-2004 ก็จัดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างความตื่นตระหนกให้กับกองทัพพม่า¹⁴⁸ โดยเฉพาะการทำสงครามกับอิรักซึ่งกองทัพเรือสหรัฐฯ ที่ประจำการอยู่ในอ่าวเปอร์เซียและอ่าวโอมาน ได้ทำการปิดล้อมพื้นที่ชายฝั่งและส่งกองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบกเข้ายึดครองแนวชายหาดและปากแม่น้ำซัด อัล อาหรับ เพื่ออำนวยความสะดวกในการลำเลียงพลและส่งกองทหารเข้าโจมตีกรุงแบกแดด

นอกจากนี้ ในช่วงปี ค.ศ. 2003 สภาองเกรสของสหรัฐอเมริกายังได้ทำกรอนุมัติร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการฟื้นฟูเสรีภาพและประชาธิปไตยในพม่าซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงการดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อรัฐบาลพม่า การให้ความช่วยเหลือนางอองซาน ซูจี ตลอดจนการโค่นล้มระบอบเผด็จการทหารและการสถาปนาระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตย โดยลักษณะของสำนวนภาษาล้วนมีความคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติที่ใช้ในการโค่นล้มประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซนของอิรัก¹⁴⁹ แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาและแรงบีบบังคับทางยุทธศาสตร์ส่งผลให้กองทัพพม่า เกิดความหวาดระแวงเกี่ยวกับการถูกรุกรานทางทะเล โดยเอกสารลับของกระทรวงกลาโหมพม่าซึ่งรั่วไหลไปยังสำนักข่าวต่างประเทศและถูกเผยแพร่ผ่านทางนิตยสารอิระวดี (The Irrawaddy) ได้กล่าวถึงความกังวลใจของกลุ่มผู้นำทหารเกี่ยวกับการล้มล้างระบอบเผด็จการในอิรักและอัฟกานิสถาน ตลอดจนการส่งระดมพลของกองทัพพม่าเพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจตะวันตก¹⁵⁰ ขณะเดียวกัน ข้อความบางส่วนของเอกสารลับยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการออกคำสั่งของแม่ทัพภาคในการฝึกซ้อมกองกำลังทหารบ้านและประชาชนแถบพื้นที่ชนบทเพื่อทำการรบกวนเวลาและดักรุมโจมตีข้าศึก¹⁵¹

146

รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดูใน Andrew Selth, “Burma and the Threat of Invasion: Regime Fantasy or Strategic Reality”, *Regional Outlook Paper*, No. 17, 2008 และ Samuel Blythe, “Myanmar’s Junta Fears US Invasion”, *Asia Times*, 28 April 2006.

147

เพ็ญอ้าง.

148

เพ็ญอ้าง.

149

บุญเทียม พลายชมภู, พม่า: ประวัติศาสตร์, อารยธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2549), 257.

150

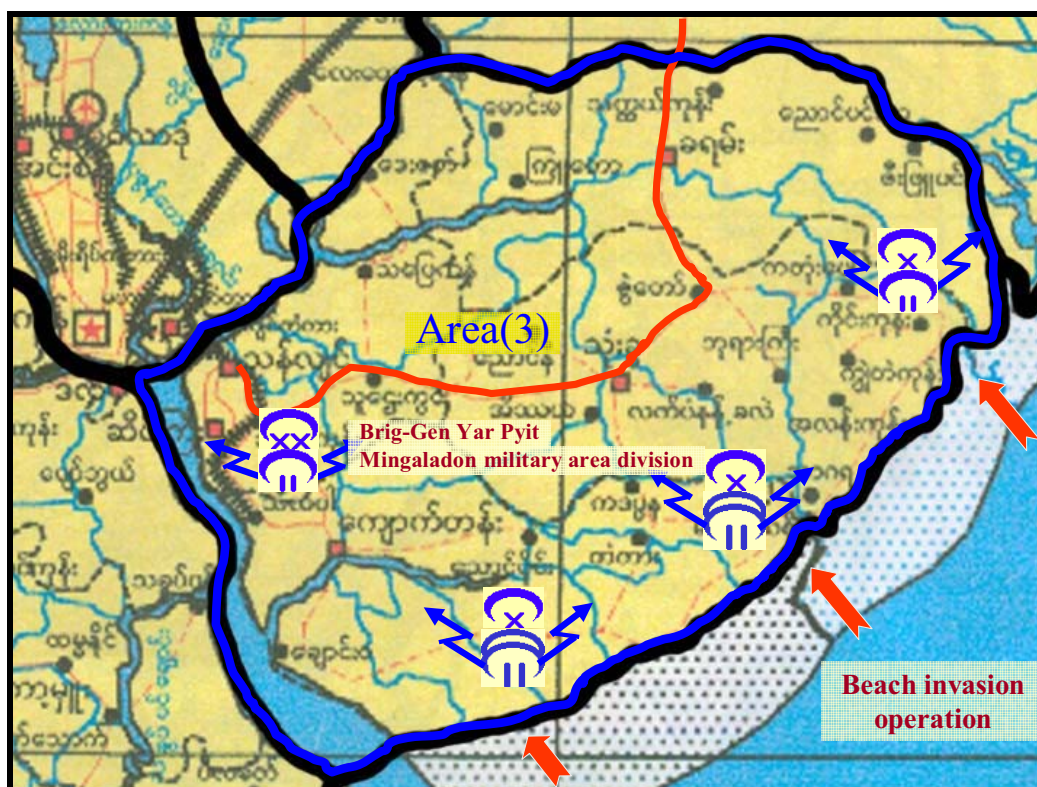
Aung Saw, “A Growing Tatmadaw”, *The Irrawaddy*, 14, no.3 (March 2006), 20-23.

151

เพ็ญอ้าง.



แผนที่ 10 เส้นทางปิดล้อมกรุงย่างกุ้งโดยกองเรือรบของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร (ประเมินและคาดการณ์โดยฝ่ายกองทัพบก)
แหล่งที่มา: เอกสารกระทรวงกลาโหมพม่าซึ่งรั่วไหลไปยังแหล่งข่าวต่างประเทศ (ได้รับความเชื่อถือจากสำนักข่าว DVB)



แผนที่ 11 เส้นทางการบุกยึดแนวชายหาดเมืองย่างกุ้งโดยกองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบกของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร (ประเมินและคาดการณ์โดยฝ่ายกองทัพบม่า)

แหล่งที่มา: เอกสารกระทรวงกลาโหมพม่าซึ่งรั่วไหลไปยังแหล่งข่าวต่างประเทศ (ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB)



รูปภาพ 12 ทหารพม่าขณะกำลังฝึกซ้อมลำเลียงเครื่องจักรข้ามลำน้ำ

แหล่งที่มา: ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB

จากสภาวะแวดล้อมดังกล่าว ท่าเลที่ตั้งของเมืองย่างกุ้งซึ่งอยู่ในเขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดีและไม่ใช่ไกลจากอ่าวเมะตะมะ จัดว่ามีความเสี่ยงต่อการถูกรุกรานทางทะเลโดยกองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบกของสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร¹⁵² โดยหากภัยคุกคามดังกล่าวเกิดขึ้นจริง กองทัพเรือสหรัฐฯ ภายใต้การควบคุมของกองบัญชาการประจำภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (USPACOM-US Pacific Command) อาจทำการเคลื่อนย้ายเรือรบจากฐานทัพบนเกาะฮาวาย เกาะกวมและเกาะดิเอโก การ์เซีย (Diego Garcia) ตลอดจนฐานทัพเรือในเขตประเทศไทยและบังคลาเทศ เข้าทำการปิดล้อมชายฝั่งประเทศพม่า แล้วส่งกองทหารเข้ายึดครองนครย่างกุ้งอย่างฉับพลันซึ่งส่งผลให้กองทัพพม่าตกเป็นฝ่ายปราชัยในการสงครามอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่กระทรวงกลาโหมพม่าประกาศเคลื่อนย้ายกองบัญชาการประจำภาคทหารตะวันตก (Western Command) จากชายฝั่งของเมืองซิตตเว (Sittwe) ในเขตรัฐอาระกันเข้าไปยังเมืองอาม (Amm) ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ห่างจากแนวชายฝั่งและถูกโอบล้อมด้วยขุนเขา ก็อาจเป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่สะท้อนถึงความหวาดวิตกของกลุ่มผู้นำพม่าเกี่ยวกับการถูกรุกรานทางทะเล¹⁵³ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การเคลื่อนย้ายศูนย์บัญชาการรบและที่ทำการกระทรวงกลาโหมไปยังเมืองเนปีดอว์ซึ่งตั้งอยู่ห่างไกลจากแนวชายฝั่งและถูกโอบล้อมด้วยภูมิประเทศแบบป่าเขา จึงเป็นการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการรบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการทำสงครามจรยุทธ์ รวมถึงเป็นการเพิ่มพื้นที่ที่ตั้งรับเพื่อต่อต้านข้าศึกตามหลักยุทธศาสตร์ของการป้องกันตามทางลึก

Maung Aung Myoe นักวิชาการด้านความมั่นคงพม่า ได้ทำการวิเคราะห์สภาพความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิยมทางการทหารกับการเคลื่อนย้ายศูนย์บัญชาการรบไปยังกรุงเนปีดอว์ ไว้ที่น่าสนใจ โดยให้ทรรศนะว่า การย้ายเมืองหลวงของกลุ่มผู้นำพม่าจัดเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องและได้รับอิทธิพลจากยุทธวิธี “การทำสงครามแบบยืดเยื้อ (Protracted War)” ของเหมาเจ๋อตุง อดีตผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน¹⁵⁴ โดยยุทธวิธีดังกล่าวเกิดจากการผสมผสานระหว่างหลักการทำสงครามจรยุทธ์กับหลักการทำสงครามประชาชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ฝ่ายที่ด้อยพลังกว่าสามารถใช้ปัจจัยพื้นที่แลกกับปัจจัยเวลา จนถึงช่วงจังหวะที่เหมาะสมแล้วจึงค่อยทำการรบพุ่งเพื่อชิงชัยเหนือข้าศึกที่มีกำลังมากกว่า ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้นำอาวุโสของกองทัพพม่ายังได้ให้ความสำคัญกับเทคนิคการทำสงครามจรยุทธ์ของกองทัพปลดแอกประชาชนจีน อาทิ การต่อล้อให้ข้าศึกถลำลึกเข้ามาแล้วจึงค่อยตีกระหนาบ หรือ สูตรการรบที่ว่า “ข้าศึกรุก เราถอย ข้าศึกพัก เราถอย ข้าศึกเพลีย เราตี และ ข้าศึกถอย เราไล่”¹⁵⁵ จากบริบทดังกล่าว การเคลื่อนย้ายที่ทำการกระทรวงกลาโหมมายังเมืองเนปีดอว์ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของกรุงย่างกุ้งประมาณ 244 ไมล์ จึงเป็นการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีทางการทหารเพื่อยืดระยะเวลาให้กองทัพพม่าได้มีโอกาสเตรียมการรับมือข้าศึก ไม่ว่าจะเป็นการรุกทางบกหรือการบุกทางทะเล นอกจากนี้ การสถาปนาศูนย์บัญชาการรบตรงบริเวณที่ถูกห้อมล้อมด้วยขุนเขาและแนวป่า ตลอดจนถูกเชื่อมโยงด้วยเส้นทางสายยุทธศาสตร์ระหว่างเขตพม่าตอนล่าง (แถบเมืองย่างกุ้งและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดี) กับเขตพม่าตอนบน (แถบเมืองมัณฑะเลย์และลุ่มน้ำอิระวดีตอนบน) ย่อมส่งผลดีต่อการเคลื่อนกำลังของกองทัพพม่าในการต่อต้านการโจมตีจากข้าศึก โดยอาศัยยุทธศาสตร์การป้องกันตามทางลึกเพื่อรับมือกับการบุกของฝ่ายตรงข้ามจากทุกทิศทางและยุทธวิธีการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อใช้ประโยชน์จากภูมิประเทศแบบป่าเขาในการตีตอบ

¹⁵² Maung Aung Myoe, “The Road to Naypyitaw: Making Sense of the Myanmar Government's Decision to Move its Capital”, 7.

¹⁵³ เพิ่งอ้าง.

¹⁵⁴ เพิ่งอ้าง, 7-8.

¹⁵⁵ เพิ่งอ้าง และ โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการทำสงครามของพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้ใน บุญศักดิ์ แสงระวี, *คติพจน์ประชาชนเหมาเจ๋อตุง* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 169.

ได้และชุมชนโคมตีเข้าศึก¹⁵⁶ ดังนั้น อาณาบริเวณรอบๆเมืองเนปีดอว์จึงถือเป็นดินแดนหัวใจทางยุทธศาสตร์ (Strategic Heartland) ที่ต่อล้อให้ข้าศึกถลำลึกเข้ามาแล้วจึงค่อยๆ ถัดกร่อนล้างผลาญจนข้าศึกต้องย่นระย่อต่อการรุกรานและรุกได้ตอบของกองทัพพม่า¹⁵⁷

Maung Aung Myoe ยังได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมอีกว่า การยกพลขึ้นบกที่หาดอินซอนบนคาบสมุทรเกาหลี เมื่อปี ค.ศ. 1950 จัดเป็นบทเรียนราคาแพงที่ส่งผลกระทบต่อโน้ตสันด้านความมั่นคงของกลุ่มผู้นำพม่า โดยหากการรุกรานทางทะเลของรัฐมหาอำนาจตะวันตก เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง กองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบกของสหรัฐอเมริกาอาจตัดสินใจยกพลขึ้นบกตามแนวชายฝั่งรัฐอะแลสกาทางฟากตะวันตกเฉียงใต้ของพม่า และกองทหารราบของชาติพันธมิตรอาจทำการเคลื่อนกำลังจากประเทศไทยและรัฐกะเหรี่ยงเพื่อบุกโคมตีดินแดนพม่าทางฟากตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งลักษณะภูมิทัศน์ดังกล่าว นอกจากจะทำให้กองทัพพม่าถูกบีบคั้นและทอนกำลังอย่างรุนแรงแล้ว ยังส่งผลให้กรุงย่างกุ้งถูกตัดขาดจากเครือข่ายยุทธศาสตร์ในเขตพม่าตอนบน ตลอดจนถูกโอบล้อมเพื่อเปิดทางให้กองกำลังนาวิกโยธินสหรัฐฯเคลื่อนกำลังเข้าโคมตีพม่าผ่านทางอ่าวเมะตะมะและเขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดี¹⁵⁸ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การสถาปนากองบัญชาการแห่งใหม่ที่เมืองเนปีดอว์ จึงเป็นการลดความเสี่ยงจากการถูกรุกรานทางทะเล รวมถึงเป็นการสร้างแนวปราการเพื่อชะลอการรุกคืบของข้าศึก โดยระหว่างการบุกขึ้นเหนือเพื่อโคมตีกรุงเนปีดอว์ของกองทัพสหรัฐฯและชาติพันธมิตร กลุ่มผู้นำพม่าอาจสั่งให้มีการวางกำลังทหารตามเส้นทางที่มุ่งหน้าสู่กรุงเนปีดอว์เพื่อทำการซุ่มโคมตีข้าศึกผ่านแนวป่าและเทือกเขาซึ่งตั้งตระหง่านอยู่ไม่ไกลจากแนวถนน แต่ถ้าหากชาติมหาอำนาจตะวันตกประสบความสำเร็จในการลำเลียงพลเข้าประชิดกรุงเนปีดอว์ กองทัพพม่าก็สามารถทำการถอยร่นเข้าไปยังพื้นที่ป่าเขาตามเขตชายแดนจีน-อินเดีย เพื่อทำการหลบซ่อนและอ้อมกำลัง จนกว่าข้าศึกจะอ่อนแรง แล้วจึงค่อยทำการรุกได้ตอบเพื่อผลักดันข้าศึกออกนอกประเทศ¹⁵⁹

จากลักษณะการดังกล่าว การย้ายเมืองหลวงจากกรุงย่างกุ้งไปยังกรุงเนปีดอว์ จึงเป็นการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ที่ลุ่มลึกของรัฐบาลทหารพม่าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกองทัพในการต่อต้านการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจตะวันตก โดยถึงแม้จะมีข้อโต้แย้งที่ว่า การปรับเปลี่ยนศูนย์บัญชาการรบไปยังเขตภูเขาอาจไม่สามารถปกป้องกองทัพพม่าจากการถูกโคมตีทางอากาศ หรือหลบเลี่ยงขีปนาวุธพิสัยต่างๆ จากกองทัพสหรัฐฯ อาทิเช่น เครื่องบินรบแบบ F-15E Strike Eagle ลูกกระเบิดแบบ GBU-27 และขีปนาวุธแบบโทมาฮอว์ค (Tomahawk Cruise Missiles) แต่อย่างน้อยลักษณะภูมิประเทศที่ถูกปกคลุมด้วยแนวป่าย่อมส่งผลต่อการพรางสิ่งปลูกสร้างทางยุทธศาสตร์ เช่น หลุมหลบภัย อุโมงค์ลับ และป้อมปราการ ตลอดจนช่วยเพิ่มสมรรถนะในการทำสงครามจรยุทธ์เพื่อลดทอนอำนาจการโคมตีทางอากาศจากฝ่ายตรงข้าม ในอีกประการหนึ่ง ถึงแม้ว่ากองกำลังมหาอำนาจตะวันตกจะมีความได้เปรียบในเชิงเวทานุภาพและนาวิกานุภาพ แต่การแสดงชัยชนะขึ้นเด็ดขาดตามหลักสงคราม คือการส่งกองทหารราบเข้ายึดครองเมืองหลวง ซึ่งการโยกย้ายศูนย์บัญชาการรบไปยังเมืองเนปีดอว์ ย่อมส่งผลต่อการทหารพม่าในการเลือกใช้กองทัพบกเพื่อเข้าสัประยุทธ์กับกองกำลังคู่ปรปักษ์ผ่านยุทธวิธีสงครามกองโจรและการป้องกันตามแนวลึก¹⁶⁰ นอกจากนี้ Andrew Selth ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงพม่า ยังได้ให้คำอธิบายที่น่าสนใจอีกว่า “ถึงแม้การบุกโคมตี

¹⁵⁶ Maung Aung Myoe, “The Road to Naypyitaw: Making Sense of the Myanmar Government's Decision to Move its Capital”, 7-8

¹⁵⁷ เพิ่งอ้าง.

¹⁵⁸ เพิ่งอ้าง.

¹⁵⁹ เพิ่งอ้าง.

¹⁶⁰ ดุลยภาค ปริชาธิราช, *ผ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน*, 111-114.

พม่า อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก สืบเนื่องจากการทุ่มสรรพกำลังของสหรัฐอเมริกาในอิรักและอัฟกานิสถานผสมผสานกับอิทธิพลที่เข้มข้นของจีนในพม่าอาจทำให้เกิดความเสี่ยงในการทำสงครามเพื่อโค่นล้มระบอบทหาร แต่สำหรับรัฐบาลพม่าแล้ว การรุกรานจากมหาอำนาจตะวันตกถือเป็นภัยคุกคามที่เป็นอันตรายต่อการดำรงอยู่ของระบอบเผด็จการ และถ้าหากภัยคุกคามดังกล่าว เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง กองทัพพม่าย่อมเลือกที่จะระดมพลตรงเขตพม่าภาคกลางและเขตพม่าภาคเหนือ เพื่อรวมกำลังในการป้องกันข้าศึกจากแนวสมรภูมิภาคพื้นทวีป ตลอดจนทำการฝึกซ้อมประชาชนในเขตพื้นที่ชนบทเพื่อใช้เป็นฐานกำลังในการขับไล่กองกำลังต่างชาติผ่านยุทธวิธีสงครามกองโจร ดังนั้น การย้ายเมืองหลวงไปยังกรุงเนปีดอว์จึงเป็นการตัดสินใจที่สมเหตุสมผลในเชิงของยุทธศาสตร์และยุทธวิธีทางการทหาร”¹⁶¹

สำหรับลักษณะที่ตั้งของเมืองเนปีดอว์นั้น จัดว่ามีความโดดเด่นในเชิงของการตั้งรับตามแนวลึก เนื่องจากกระยะทางที่อยู่ห่างไกลจากอ่าวมะตะมะย่อมส่งผลให้กองทัพพม่าปลอดภัยจากการถูกรุกรานทางทะเล โดยหากฝ่ายตรงข้ามตัดสินใจเคลื่อนกำลังเข้าโจมตีเมืองเนปีดอว์ ก็อาจต้องเผชิญกับการตั้งรับของกองทัพพม่าตามหัวเมืองน้อยใหญ่ในเขตลุ่มน้ำสะโงอาทิ เมืองกะวะ เมืองพะโค เมืองวอ เมืองไค้กู เมืองตองอู เมืองทานตะบั้ง และเมืองเหยด้าเง¹⁶² ขณะที่ช่องทางเดินของแม่น้ำสะโงนั้นนับตั้งแต่ช่วงปลายน้ำใกล้อ่าวมะตะมะ จนกระทั่งถึงช่วงต้นน้ำแถบเมืองเปียงมะนา (ใกล้เนปีดอว์) และเมืองยะแมตัง ก็จัดว่ามีสภาพท้องน้ำที่ไม่เหมาะกับการเดินเรือขนาดใหญ่เนื่องจากความคดเคี้ยวของสายน้ำและการก่อดำของสันดอน โดยเรือที่กินระวางน้ำลึกสามารถล่องทวนกระแสน้ำได้ไกลไม่เกินเมืองตองอู ซึ่งนับจากนี้ขึ้นไป ลำน้ำจะมีลักษณะตื้นเขินตลอดจนมีโตรกหินและสันทรายผุดขึ้นกลางสายน้ำเป็นจำนวนมาก สภาพภูมิลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลให้เมืองเนปีดอว์ปลอดภัยจากวิถีเรือปืนและการปิดล้อมจากกองเรือรบต่างชาติ¹⁶³ ขณะเดียวกัน เส้นทางถนนจากเมืองย่างกุ้งตัดตรงขึ้นไปยังเมืองเนปีดอว์ก็ถูกขนาบด้วยแนวเทือกเขาพะโค ทางด้านตะวันตก และแนวเทือกเขาที่ทอดตัวลงมาจากเขตที่ราบสูงฉานทางด้านตะวันออก โดยภูมิทัศน์ดังกล่าว ย่อมส่งผลให้กองทัพพม่าสามารถช่องสุ่มกำลังพลเพื่อซุ่มโจมตีข้าศึก ตลอดจนทำการติดตั้งปืนใหญ่ตามเนินเขาและแนวชันผาเพื่อระดมยิงข้าศึกจากที่สูงซึ่งถือเป็นชัยภูมิที่ส่งผลดีต่อการข่มขวัญศัตรู รวมถึงส่งผลดีต่อการประวิงเวลาเพื่อชะลอการรุกคืบของฝ่ายตรงข้าม

นอกจากนี้ ที่ตั้งของเมืองเนปีดอว์ยังจัดว่าปลอดภัยจากการถูกโจมตีทางอ่าวเบงกอลและบังคลาเทศ เนื่องจากการยกพลขึ้นบกเพื่อโจมตีเมืองหลวงใหม่ของพม่า จำเป็นต้องเดินทัพผ่านเมืองอามในเขตรัฐอาระกันเพื่อเปิดทางไปสู่การครอบครองเขตที่ราบภาคกลางของพม่า รวมถึงเป็นการขยายแนวปิดล้อมเพื่อทอนกำลังกองทัพพม่าจากปากตะวันตก แต่ลักษณะภูมิประเทศของเมืองอามซึ่งรายล้อมด้วยขุนเขาและป่าทึบถึงสี่ด้าน ย่อมส่งผลดีต่อการทำสงครามจรยุทธ์ของกองทัพพม่าซึ่งถือเป็นการเพิ่มอุปสรรคให้กับการรุกรานของข้าศึก นอกจากนี้ หากฝ่ายตรงข้ามสามารถพิชิตเมืองอามซึ่งเป็นฐานที่มั่นของกองบัญชาการภาคทหารตะวันตก เป็นผลสำเร็จ กองทัพพม่าก็ยังสามารถวางแนวปะทะเพิ่มขึ้นอีกสามแนวโดยอาศัยความสูงชันของเทือกเขาอาระกัน ความกว้างใหญ่ของแม่น้ำอิระวดี และความรกรทึบของเทือกเขาพะโค เพื่อใช้สังกีดขวางทางธรรมชาติเป็นตัวรังสรรค์ข้าศึกก่อนที่จะยাত্রาทัพพุ่งตรงเข้าสู่นครเนปีดอว์¹⁶⁴

161

Clive Parker, “Inside Myanmar's Secret Capital”, *Asia Times on the Web*, 30 October 2006, <http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/HJ28Ae01.html> (11 January 2007).

162

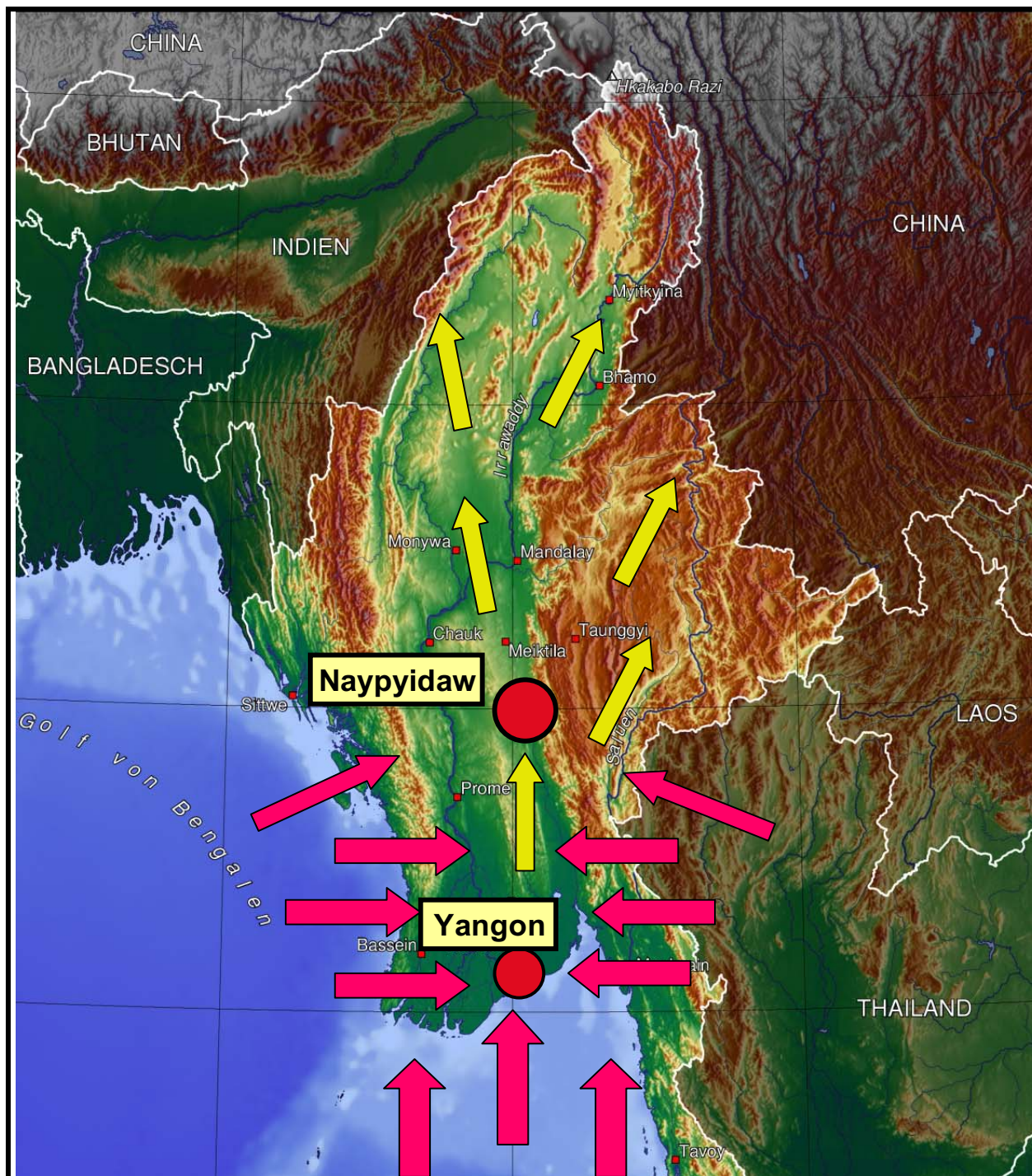
สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทหารพม่านอกราชการสนายพัน (ฉ จังหวัดเชียงใหม่, กรกฎาคม 2009).

163

เพ็งอ้าง.

164

โปรดศึกษาเพิ่มเติมได้จากแผนที่ภูมิศาสตร์ประเทศพม่าและโปรแกรม Google Earth ซึ่งแสดงความสูงชันของภูมิประเทศและการปรากฏตัวของแนวเทือกเขาอาระกัน แม่น้ำอิระวดี และเทือกเขาพะโค นับตั้งแต่แนวชายฝั่งอ่าวเบงกอลจนถึงเมืองเนปีดอว์



แผนที่ 12 เส้นทางการบุกโจมตีประเทศพม่า (สีชมพู) และเส้นทางการตั้งรับ-ถอยร่น ของกองทัพพม่า (สีเหลือง)
 โดยการโยกย้ายศูนย์บัญชาการรบไปยังกรุงเนปีดอว์นั้นว่าส่งผลดีต่อการป้องกันในแนวลึกโดยอาศัยแนวเทือกเขาอะระกัน-แม่น้ำอิรวดี-
 เทือกเขาพะโค (ทิศตะวันตก) กับแนวเทือกเขาฉาน-แม่น้ำสาละวิน (ทิศตะวันออก) เป็นป้อมปราการทางธรรมชาติเพื่อทอนกำลัง
 และเร่งรัดเข้าสู่ศึกก่อนการยาดราทัพเข้าสู่กรุงเนปีดอว์
 แหล่งที่มา: จัดทำโดย ดุลยภาค ปรีชารัชช



รูปภาพ 13 ภูมิประเทศแบบขุนเขาและแนวป่าในเขตชานเมืองเนปีดอว์
แหล่งที่มา: ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB



รูปภาพ 14 แปลงเพาะปลูกทางการเกษตรในเขตชานเมืองเนปีดอว์
แหล่งที่มา: Dulyapak Preecharushh. *Naypyidaw The New Capital of Burma*.
Bangkok: White Lotus, 2009.



รูปภาพ 15 แบบจำลองลานสวนสนามในเขตกระทรวงกลาโหม (แสดงตำแหน่งของน้ำพุ ปราสาท
แถวทหารและอนุสาวรีย์สามกษัตริย์-อโนราชา-บุเรงนอง-อลองพญา)
แหล่งที่มา: ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB



รูปภาพ 16 ชุมประตุน้ำทางเข้ากระทรวงกลาโหม
แหล่งที่มา: ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB



รูปภาพ 17-18 กองบัญชาการหลักและที่พักข้าราชการทหารระดับสูงในเขตกระทรวงกลาโหม
แหล่งที่มา: Google Earth Program Version 4.0.2736

สำหรับภูมิประเทศของเมืองหลวงใหม่ซึ่งถูกโอบล้อมด้วยเทือกเขาพะโค ทางฟากตะวันตก และเทือกเขานาน ทางฟากตะวันออก ก็จัดว่าส่งผลดีต่อการทำสงครามกองโจรและการตั้งรับระยะยาว โดยถึงแม้ว่าเทือกเขาพะโคจะมีลักษณะไม่สูงชันมากนัก แต่การผุดตัวของพรรณไม้นานาชนิด เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้ไผ่ และไม้มะค่า ย่อมส่งผลดีต่อการพรางสิ่งปลูกสร้างทางยุทธศาสตร์เพื่อลดทอนอำนาจการโจมตีทางอากาศจากฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้ เทือกเขาพะโคยังได้รับการขนานนามว่าเป็นดินแดนหัวใจแห่งการทำสงครามจรยุทธ์สืบเนื่องจากทั้งนายพลองซานและพรรคคอมมิวนิสต์พม่าต่างก็เคยซ่อนสมุญคนไว้ในเขตพื้นที่ดังกล่าวเพื่อใช้เป็นฐานยุทธศาสตร์ในการทำสงครามปฏิวัติ¹⁶⁵ สำหรับเทือกเขานั่น จัดเป็นเทือกเขาขนาดใหญ่และมีลักษณะสูงชันกว่าเทือกเขาพะโค ตลอดจนประกอบด้วยถ้ำและแนวชันผาเป็นจำนวนมากซึ่งส่งผลดีต่อการสร้างอุโมงค์ลับและหลุมหลบภัย ขณะเดียวกัน เทือกเขานยังประกอบด้วยหุบเขาสูงชันและธารน้ำอันเขียวกรากซึ่งส่งผลดีต่อการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า รวมถึงมีเครือข่ายทางภูมิศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับเทือกเขาน้อยใหญ่ในเขตลุ่มน้ำสาละวิน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่รัฐฉาน รัฐกะยาห์ และบางส่วนของรัฐกะเหรี่ยง¹⁶⁶ จากสภาวะแวดล้อมดังกล่าว รัฐบาลทหารพม่าจึงทำการสถาปนาศูนย์อำนาจแห่งใหม่ ณ ยุทธบริเวณที่ถูกห้อมล้อมด้วยขุนเขาเพื่อเสริมสมรรถนะในการทำสงครามจรยุทธ์ ตลอดจนมีการเคลื่อนย้ายที่ทำการกระทรวงกลาโหมเข้ามายังพื้นที่ซึ่งตั้งประชิดติดกับเขตเทือกเขานเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับกองทัพโดยอาศัยความแข็งแกร่งของเทือกเขาเป็นแนวปราการรับศึก¹⁶⁷

สำหรับลักษณะของเครือข่ายชลประทานนั้น อาจกล่าวได้ว่า เมืองเนปีดอว์มีที่ตั้งครอบคลุมเขตลุ่มแม่น้ำสะโตงตอนบน หรือที่ชาวพม่าทั่วไปเรียกกันว่า “เขตลุ่มน้ำปองลอง” ซึ่งจัดเป็นเขตชลประทานที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของประเทศพม่า โดยเนื้อดินส่วนใหญ่ยังมีส่วนผสมของดินร่วนและดินเหนียวสีดำเข้ม ประกอบกับการก่อตัวของลำแควธรรมชาติจำนวนมากหลายสาย เช่น คลองงะไลก์ คลองยอนบิน คลองเสนเต๊ะและลำน้ำปองลอง ก็จัดเป็นปัจจัยเสริมที่หนุนนำให้บริเวณดังกล่าวกลายเป็นดินแดนหัวใจทางการเกษตร ตลอดจนส่งผลดีต่อการปลูกพืชเศรษฐกิจหลากหลายชนิด อาทิ ข้าว งาม ถั่ว ข้าวโพด อ้อย และทานตะวัน¹⁶⁸ ในอีกประการหนึ่ง พื้นที่รอบเมืองเนปีดอว์ยังจัดเป็นแหล่งชลประทานชั้นเยี่ยมในแถบพม่าภาคกลาง โดยสังเกตได้จากการก่อตัวของอ่างเก็บน้ำและเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นจำนวนมาก เช่น เขื่อนงะไลก์ เขื่อนชองมาจี เขื่อนยานองมิน และเขื่อนปองลองซึ่งจัดเป็นเขื่อนพลังไฟฟ้าที่มีกำลังผลิต 280 เมกะวัตต์¹⁶⁹ จากการก่อรูปทางภูมิศาสตร์ กรุงเนปีดอว์จึงเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเองอยู่ในระดับสูง โดยความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรย่อมส่งผลให้กองทัพพม่ามีเครือข่ายพลานุการที่แข็งแกร่งและมั่นคง ตลอดจนส่งเสริมให้กองทัพพม่ามีขีดความสามารถในการทำสงครามระยะยาวกับกองกำลังต่างชาติ¹⁷⁰ นอกจากนี้ การทับซ้อนทางภูมิศาสตร์ระหว่างเขตที่ราบทางการเกษตรกับเขตขุนเขาและแนวป่าก็จัดเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลให้เมืองหลวงใหม่ของพม่ากลายเป็นสุดขั้วแห่งเมืองยุทธศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการทำสงครามยึดเชื้อและสงครามจรยุทธ์

¹⁶⁵ สัมภาษณ์ Tin Maung Than นักวิเคราะห์ด้านความมั่นคงพม่า ณ จังหวัดเชียงใหม่, กรกฎาคม 2009.

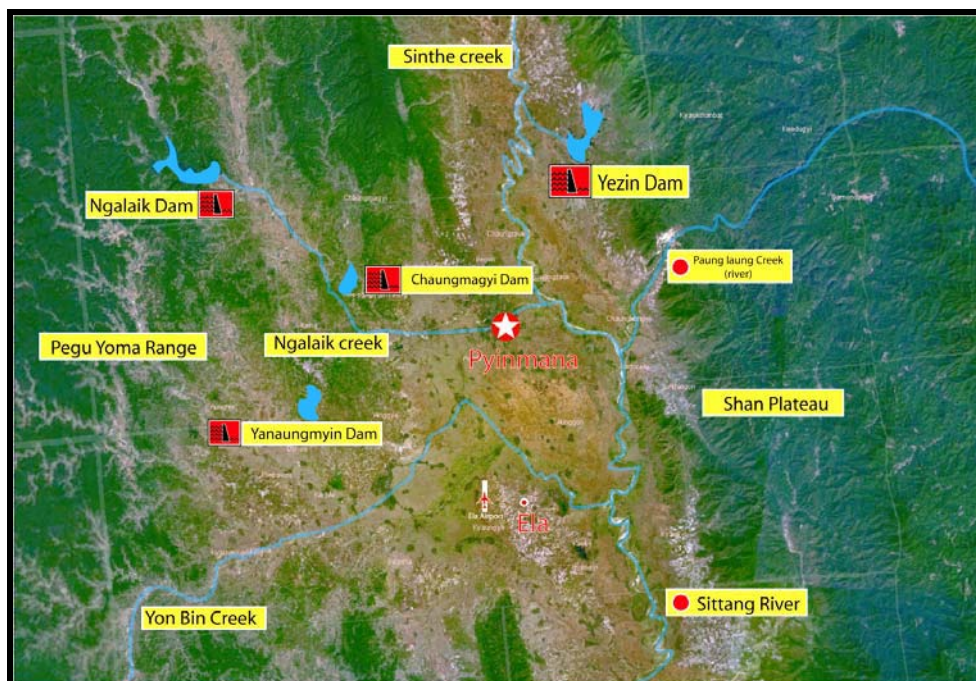
¹⁶⁶ การลงพื้นที่ของผู้วิจัย โดยอาศัยการสำรวจภูมิประเทศรอบๆเมืองเนปีดอว์-เปียงมะนา และการสอบถามชาวบ้านตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐบาลบางส่วนเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ของราชธานีแห่งใหม่

¹⁶⁷ เพิ่งอ้าง.

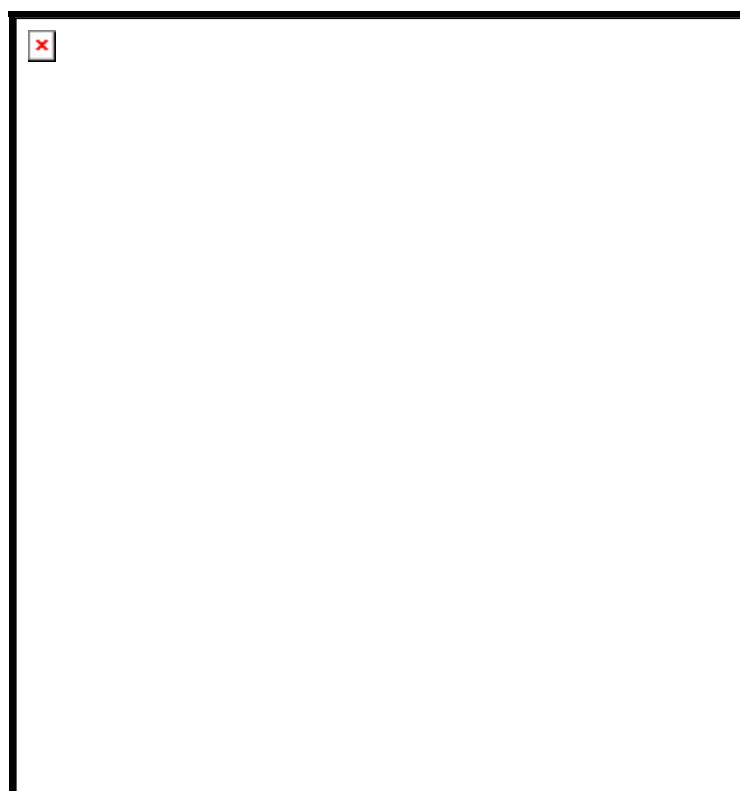
¹⁶⁸ เพิ่งอ้าง.

¹⁶⁹ ดุลยภาค ปรีชาวิเศษ, *ผ่าการเมืองพม่า: ความขัดแย้ง ความมั่นคง ในโลกที่ไร้พรมแดน*, 128-152.

¹⁷⁰ เพิ่งอ้าง, 155.



แผนที่ 13 เมืองเปียงมามาและเครือข่ายชลประทานในเขตลุ่มน้ำสะโตงตอนบน
แหล่งที่มา: แหล่งที่มา: Dulyapak Preecharushh. *Naypyidaw The New Capital of Burma*.
Bangkok: White Lotus, 2009.



แผนที่ 14 เขตกระทรวงกลาโหมและพื้นที่เกษตรกรรมรอบทะเลสาบเขื่อนเยซิน (ทางฟากตะวันออกเฉียงเหนือของเปียงมามา)
แหล่งที่มา: ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสำนักข่าว DVB

นับตั้งแต่การย้ายเมืองหลวงเมื่อปลายปี ค.ศ. 2005 กองทัพพม่าจัดว่าอยู่ในสภาวะได้เปรียบในการทำสงคราม ป้องกันการรุกรานจากต่างประเทศ โดยถึงแม้การโจมตีจากสหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตร อาจเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น ในอนาคตอันใกล้ แต่การเคลื่อนย้ายศูนย์บัญชาการรบของกลุ่มผู้นำพม่าก็จัดเป็นการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางการทหารเพื่อ ตอบโต้และผลักดันอิทธิพลของภัยคุกคามที่ไม่พึงปรารถนา รวมถึงเป็นปรากฏการณ์ที่มีความเกี่ยวพันและสอดคล้องกับ ยุทธวิธีการรบของกองทัพพม่าอย่างลงตัวและเป็นระบบ ขณะเดียวกัน ความหวาดระแวงเกี่ยวกับการถูกรุกรานทางทะเลและ ความแข็งแกร่งของเมืองเนปีดอว์ ในยามที่รัฐพม่าต้องเผชิญกับสถานะคับขัน ก็จัดเป็นเรื่องที่สามารถทำการพิสูจน์ได้ โดยเฉพาะ การก่อตัวของพายุไซโคลนนาร์กิสซึ่งเคลื่อนตัวเข้าถล่มเมืองย่างกุ้งและสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดี ระหว่างวันที่ 2-3 พฤษภาคม ค.ศ. 2008 โดยถึงแม้จะมีผู้เสียชีวิตและได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติดังกล่าวเป็นจำนวนกว่าหนึ่งแสนราย แต่รัฐบาลทหารพม่ากลับนิ่งเฉยต่อการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย รวมถึงพยายามปิดกั้นโครงการบรรเทาสาธารณภัย รูปแบบต่างๆ จากกลุ่มประเทศตะวันตก

Josef Silverstein ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองพม่า ได้ให้ทรรศนะที่น่าสนใจว่า พฤติกรรมของกลุ่มผู้นำทหารจัดเป็น ผลสืบเนื่องจากความหวาดระแวงเกี่ยวกับการถูกโจมตีจากรัฐมหาอำนาจตะวันตก โดยฝ่ายตรงข้ามอาจทำการลักลอบขนส่ง อาวุธให้กับกลุ่มเครือข่ายประชาธิปไตยเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเคลื่อนไหวโค่นล้มระบอบเผด็จการ นอกจากนี้ การก่อตัวของ พายุไซโคลนยังเป็นช่วงเวลาที่เกิดขึ้นใกล้เคียงกับการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีขึ้นในวันที่ 10 พฤษภาคม ดังนั้น การ เปิดโอกาสให้มีการไหลบ่าของอิทธิพลต่างชาติผ่านโครงการความช่วยเหลือรูปแบบต่างๆ อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทาง การเมืองและความมั่นคงของระบอบทหาร¹⁷¹ ขณะที่ Andrew Selth ก็ได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมว่า ขบวนการปรากฏตัวของเรือรบ สหรัฐอเมริกา เรือรบสหราชอาณาจักรและเรือรบของฝรั่งเศส ในเขตน่านน้ำพม่าเพื่อทำการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากพายุ ไซโคลนนาร์กิส ตลอดจนการประโคมข่าวของสื่อมวลชนตะวันตกเพื่อเรียกร้องให้มีการโค่นล้มรัฐบาลพม่า ถือเป็นความเป็น จริงทางยุทธศาสตร์ (Strategic Reality) ที่สร้างความตื่นตระหนกให้กับกองทัพพม่าเกี่ยวกับการถูกรุกรานทางทะเลโดยการ เคลื่อนย้ายศูนย์บัญชาการรบ ไปยังเมืองเนปีดอว์ย่อมส่งผลดีต่อกลุ่มผู้นำพม่าในการต้านทานการโจมตีทางทะเลจากกองกำลัง สหรัฐฯและชาติพันธมิตร¹⁷² นอกจากนี้ Robert H. Taylor ปรมาจารย์ทางด้านพม่าศึกษา ยังได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมอีกว่า การ เคลื่อนย้ายศูนย์กลางควบคุมและสั่งการ (Command and Control Center) ไปยังพื้นที่ห่างไกลจากเขตภัยพิบัติทางทะเล ย่อม ส่งผลให้รัฐบาลทหารปลอดภัยจากการถูกปิดล้อมจากกองเรือรบต่างชาติ รวมถึงทำให้รัฐบาลพม่าที่เมืองเนปีดอว์ สามารถ ควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินและบริหารราชการแผ่นดิน ในขณะที่เขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำอิระวดียังคงได้รับผลกระทบอย่าง หนักจากการถล่มของพายุไซโคลน¹⁷³

ความหวาดระแวงเกี่ยวกับการถูกรุกรานจากมหาอำนาจตะวันตกยังสามารถสืบค้นได้จากการติดตั้งระบบรักษา ความปลอดภัยรอบกรุงย่างกุ้ง โดยเอกสารลับของกระทรวงกลาโหมพม่าซึ่งรั่วไหลไปยังแหล่งข่าวต่างประเทศและถูก เผยแพร่ผ่านทางสำนักข่าว DVB (Democratic Voice of Burma) เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 2009 ได้กล่าวถึงหลักการทำ สงครามป้องกันประเทศ ของทหารพม่า ตลอดจนการวางแผนปะทะเพื่อสกัดกั้นการรุกรานของข้าศึก โดยหากประเทศพม่าถูก รุกรานทางทะเลจากกองกำลังต่างชาติ กองทัพจะตัดสินใจเลือกใช้ยุทธวิธีการทำสงครามตามแบบ เพื่อทุ่มสรรพกำลังในการ ขยับไล่ข้าศึกออกจากปลายแดน รวมถึงมีการประยุกต์ใช้ยุทธวิธีสงครามจรยุทธ์เพื่อต่อล้อให้ข้าศึกถลำลึกเข้ามาแล้วจึงค่อยตี

¹⁷¹ Josef Silverstein, "Why is Myanmar's Junta afraid of letting Foreign Aid Workers help Cyclone Victims", *International Herald Tribune*, 9 May 2008.

¹⁷² Andrew Selth, "Burma and the Threat of Invasion: Regime Fantasy or Strategic Reality", 2008.

¹⁷³ Dulyapak Preecharushh, *Naypyidaw: The New Capital of Burma*, 235.

กระหนาบผ่านการรุกรบของกำลังพลหลักและกองกำลังทหารบ้าน ตลอดจนอาจมีการดำเนินยุทธวิธีสงครามประชาชนเพื่อสร้างความสับสนทางจิตวิทยาให้ฝ่ายตรงข้ามโดยใช้ฝูงชนเป็นเกราะกำบังเพื่อลดทอนความรุนแรงจากการโจมตีของคู่ปรปักษ์¹⁷⁴ ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากเอกสารลับยังได้เปิดเผยถึงการติดตั้งระบบป้องกันภัยทางอากาศและการวางแผนทะรอบเมืองอย่างถี่ถ้วนหลังการก่อตัวของพายุไซโคลนนาร์กิส โดยเริ่มจากการติดตั้งทุ่นระเบิดในอ่าวมะตะมะเพื่อทำลายยานาวิกภาพของข้าศึก และการลงข่าวกำหนดตามแนวชายหาดเพื่อขัดขวางการยกพลขึ้นบกของกองกำลังนาวิกโยธินและกองกำลังสะเทินน้ำสะเทินบกสหรัฐฯ นอกจากนี้ กองทัพพม่ายังได้เตรียมระเบิดสะพานจำนวนหลายแห่งเพื่อสกัดกั้นการลำเลียงพลของข้าศึก รวมถึงมีการโปรยตะปูเรือใบและแนวลวดหนามตามท้องถนนรอบเมืองอย่างถี่ถ้วนเพื่อชะลอการรุกคืบของฝ่ายตรงข้าม¹⁷⁵ โดยขั้นตอนที่กล่าวมาทั้งหมด ถือเป็นการประยุกต์ใช้ “ระบบปราการประดิษฐ์ (Artificial Fortification)” เพื่อเพิ่มศักยภาพของกองทัพในการป้องกันและผลักดันข้าศึกออกนอกประเทศ

ในอีกประการหนึ่ง ข้อมูลจากสำนักข่าว DVB ยังได้กล่าวถึงการชุดุโมงค์ลับในภาคทหารย่างกุ้ง (Rangoon/Yangon Command) โดยเฉพาะแถบตำบลยาปี ปูจี ปองยีและอินแดง เพื่อหลบเลี่ยงการโจมตีทางอากาศจากฝ่ายตรงข้าม รวมถึงเป็นการเพิ่มสมรรถนะการทำสงครามกองโจร โดยอาศัยข้อได้เปรียบของระบบป้อมปราการใต้ดิน นอกจากนี้ กองทัพพม่ายังได้ทำการติดตั้งฐานยิงขีปนาวุธ เรดาร์ตรวจการณ์และปืนต่อสู้อากาศยานเป็นจำนวนมากครอบคลุมพื้นที่ของกองบัญชาการประจำภาคทหารย่างกุ้ง และจุดยุทธศาสตร์สำคัญอีก 15 แห่ง โดยระบบป้องกันภัยทางอากาศล้วนถูกเชื่อมต่อด้วยเครือข่ายใยแก้วนำแสง (Fiber Optics) และโครงข่ายโทรคมนาคมที่ทันสมัย¹⁷⁶ ส่วนการติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยรอบเมืองเนปีดอร์นั้น ก็จัดว่ามีความรัดกุมแน่นหนาเช่นเดียวกัน โดยแหล่งข้อมูลจากนิตยสารอิระวดีได้กล่าวถึงการปรากฏตัวของค่ายทหารเป็นจำนวนมากในเขตพื้นที่รอบเมืองเนปีดอร์ โดยเฉพาะที่ตำบลเหล่เว กองเยและอินโล ตลอดจนมีการตรวจพบฐานยิงขีปนาวุธป้องกันการโจมตีทางอากาศ ฐานยิงอาวุธปล่อยนำวิถีแบบพื้นสู่พื้น พื้นสู่อากาศ และปืนต่อสู้อากาศยานเป็นจำนวนมากในเขตกองบัญชาการหลัก¹⁷⁷ นอกจากนี้ กองทัพพม่ายังได้ทำการชุดุโมงค์ขนาดใหญ่ในเขตพื้นที่ชนบททางฟากตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเนปีดอร์ (ใกล้เมืองเปียงมะนาและเขตกระทรวงกลาโหม) เพื่อใช้เป็นที่พักหลบภัย คลังเก็บสรรพาวุธและห้องควบคุมอำนวยการยุทธ (War Room) รวมถึงมีการชุดุบังเกอร์และคูติดต่อกันแนวเทือกเขาพะโคและเทือกเขาฉานเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการตั้งรับผ่านยุทธวิธีสงครามกองโจร¹⁷⁸ จากกรณีดังกล่าว อาจคาดการณ์ได้ว่ารัฐบาลทหารพม่าได้เตรียมการเป็นอย่างดีเพื่อต่อต้านการรุกรานจากรัฐมหาอำนาจตะวันตกโดยการเสริมสร้างแนวปราการเหล็กครอบคลุมทั้งเมืองย่างกุ้งและเนปีดอร์ ย่อมสะท้อนถึงความหวาดระแวงของกลุ่มผู้นำพม่าเกี่ยวกับการถูกรุกรานทางทะเลจากกองกำลังต่างชาติ

จากการประมวลและวิเคราะห์ในเบื้องต้น อาจสรุปได้ว่า การโยกย้ายราชธานีครั้งล่าสุดถือเป็นการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ด้านความมั่นคงและระบบภูมิศาสตร์ทหารครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศพม่า โดยแรงบีบบังคับทางยุทธศาสตร์ผสมผสานกับความผันผวนของระบบการเมืองโลกได้ส่งผลให้เกิดการแสดงฉากทัศน์แห่งสงคราม (War Scenario) ขึ้นในมโนทัศน์ของ

¹⁷⁴ รายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูในรายงานพิเศษเกี่ยวกับยุทธวิธีสงครามและการสร้างอุโมงค์ลับของรัฐบาลพม่า (Digging the Tunnels) ซึ่งออกอากาศผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ และถูกเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักข่าว DVB

¹⁷⁵ เพิ่งอ้าง.

¹⁷⁶ เพิ่งอ้าง.

¹⁷⁷ รายละเอียดเพิ่มเติม โปรดดูใน The Irrawaddy, October 2005, Vol. 13 No. 10.

¹⁷⁸ เพิ่งอ้าง.

กลุ่มผู้นำมา อาทิ จากการถูกรุกรานทางทะเลโดยมหาอำนาจตะวันตก และการสัประยุทธ์ระหว่างกองทัพพม่ากับกองกำลังคู่ปรปักษ์ ขณะเดียวกัน การก่อตัวของฉกสงครามยังถือเป็นแรงขับเคลื่อนที่ทรงอิทธิพลต่อการพัฒนายุทธศาสตร์และยุทธวิธีการรบของกองทัพพม่าเพื่อรับมือกับภัยคุกคามทางการทหารในยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อการจัดสร้างระบบป้อมปราการและการวางแผนป้องกันเพื่อรับมือกับการบุกรุกจากกองกำลังต่างชาติ จากสภาพเงื่อนไขดังกล่าว การเคลื่อนย้ายศูนย์บัญชาการรบไปยังเขตภูมิประเทศแบบป่าเขาจึงเป็นสุดยอดแห่งพัฒนาการทางด้านภูมิศาสตร์ทหารซึ่งส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อความเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงภายในสหภาพพม่า

เนปีดอว์:

ศูนย์กลางโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหาร

การย้ายเมืองหลวงมายังกรุงเนปีดอว์ จัดเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความมั่นคงที่ส่งผลกระทบต่อระบบภูมิศาสตร์ทหาร และการปรับเปลี่ยนบทบาทของกลุ่มหัวเมืองยุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่ เมืองอันเป็นที่ตั้งของหน่วยทหาร อาทิตฐานทัพบก ฐานทัพเรือ และฐานทัพอากาศ รวมถึงเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นกองบัญชาการประจำภาคทหาร (Military Command) อาทิตองอู กองบัญชาการประจำภาคทหารด้านใต้ (Southern Command) และ ตองยี กองบัญชาการประจำภาคทหารตะวันออก (Eastern Command) โดยนับตั้งแต่การย้ายที่ทำการกระทรวงกลาโหมมายังพื้นที่ปากตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเนปีดอว์ รัฐบาลพม่าได้ประกาศจัดตั้งภาคทหารแห่งที่ 13 ขึ้นในช่วงปลายปี ค.ศ.2006 โดยใช้ชื่อว่าภาคทหารเนปีดอว์ (Naypyidaw Command) ซึ่งมีอำนาจควบคุมตลอดเขตปกครองเมืองหลวงใหม่¹⁷⁹ ขณะเดียวกัน รัฐบาลพม่ายังได้ทำการสถาปนาแนวโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหาร (Military Strategic Urban Network) เพื่อรองรับการเติบโตของศูนย์บัญชาการรบแห่งใหม่ โดยมีการพัฒนาเมืองทหารชั้นนำหลายแห่ง อาทิตองอู ตองยี มิตติลา และมันทะเลย์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาเครือข่ายคมนาคมขนส่งทั้งเส้นทางรถยนต์ เส้นทางรถไฟ และเส้นทางอุโมงค์ใต้ดิน การเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ด้านความมั่นคงนอกจากจะส่งผลให้เกิดการเติบโตของเมืองทหารควบคู่กับการขยายเส้นทางคมนาคมอย่างเป็นระบบแล้ว ยังส่งผลให้เมืองหลวงใหม่แปลงสภาพเป็นศูนย์กลางโครงข่ายเมืองยุทธศาสตร์ทหารซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อพลังอำนาจของกองทัพพม่าในศตวรรษที่ 21 จากบริบทดังกล่าว การทำความเข้าใจบทบาทของกลุ่มหัวเมืองยุทธศาสตร์ผ่านความโดดเด่นของตำแหน่งที่ตั้งและการเชื่อมต่อของโครงข่ายคมนาคมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการฉายภาพความเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิศาสตร์ทหารอันสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของศูนย์บัญชาการรบแห่งใหม่ อย่างลุ่มลึกและเป็นระบบ สำหรับฐานข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มหัวเมืองยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้ทำการคัดสรรมาเฉพาะแค่ 7 เมืองหลัก ซึ่งผู้วิจัยเล็งว่าเป็นกลุ่มเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความมั่นคงภายในสหภาพพม่า โดยประกอบไปด้วย เมืองย่างกุ้ง เมืองตองอู เมืองเนปีดอว์ เมืองมิตติลา เมืองตองยี เมืองมันทะเลย์และเมืองบิยังอู-ลวี่ง สำหรับรายละเอียดเชิงลึก จัดว่ามีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

เมืองย่างกุ้ง (Rangoon/Yangon)

ย่างกุ้งอยู่ห่างจากกรุงเนปีดอว์ลงมาทางใต้ประมาณ 244 ไมล์ ตัวเมืองตั้งอยู่ตรงจุดบรรจบระหว่างแม่น้ำย่างกุ้งกับแม่น้ำพะโค ห่างจากอ่าวมะตะมะประมาณ 19 ไมล์¹⁸⁰ ความโดดเด่นของเมืองย่างกุ้งคือการเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างเขต

¹⁷⁹ Clive Parker, “Naypyidaw: A Dusty Work in Progress”, *The Irrawaddy*, 14, no. 10 (October 2006): 21.

¹⁸⁰ สำหรับการคำนวณระยะทางการเดินรถ ตลอดเนื้อหา ผู้วิจัยได้อาศัยการเทียบเคียงจากหนังสือเรื่อง “The Motor Road of Burma” ซึ่งตีพิมพ์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1948 โดย The Burma Oil Company Limited (Burma Trading) หนังสือเล่มดังกล่าวจัดเป็นคู่มือการเดินทางที่พรรณนาถึงสภาพถนนของประเทศพม่าในช่วงปลายสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง รวมถึงมีตารางแสดงระยะทางระหว่างเมืองต่างๆ ที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาเส้นทางที่ปรากฏอยู่ในแผนที่ประเทศพม่ายุคปัจจุบัน เพื่อเป็นการสร้างความเที่ยงตรงให้กับข้อมูล โดยแผนที่ดังกล่าวถูกจัดพิมพ์ขึ้นโดยรัฐบาลทหารพม่า และเป็นแผนที่ซึ่งมีขายอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด อาทิตลาดเมืองย่างกุ้ง หรือ ตลาดเมืองแม่สอด จังหวัดตาก